NWB BANK

JAARVERSLAG 2015

NEDERLANDSE WATERSCHAPSBANK N.V.

Inhoud

Kerncijfers 4

Organisatie 5
- Directie 5
- Managementteam 6
- Raad van commissarissen 7

Verslag van de raad van commissarissen aan aandeelhouders 11

Directieverslag 21
- Strategie 21
- Ontwikkelingen 22
  - De NWB Bank in 2015 23
  - Reservering en dividend 26
  - Vooruitzichten 2016 27
  - Funding 27
  - Kredietverlening 2015 28
- Risicomanagement 30
- Capital Management 31

Corporate Governance 33

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen 39
- Algemeen 39
- Ontwikkelingen in 2015 39
- Managementbenadering 41
- Thema's en doelstellingen van de NWB Bank 43
- Dilemma's 56
- Ketenverantwoordelijkheid 57
- Stakeholderdialoog 58
- MVO-verslaggevingsrichtlijnen 62
- Onafhankelijk assurancerapport 63
- Waterinnovatieprijs 65
- NWB Fonds 67

Remuneratierapport 2015 69

Jaarrekening 75
- Winst- en verliesrekening 76
- Balans 77
- Overzicht van het totaalresultaat 78
- Verloopstaat van het eigen vermogen 79
- Kasstroomoverzicht 80
- Toelichting op de jaarrekening 82

Overige gegevens 125
- Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 126
- Statutaire winstbestemmingsregeling 132
- Voorgestelde winstverdeling 133
- Lijst van aandeelhouders per 1 januari 2016 134

Overzicht naleving principes Code Banken 135

Colofon 139

Kerncijfers

(bedragen in miljoenen euro's)	2015	2014	2013	2012	2011
Balans					
Verstrekte kredieten op lange termijn (nominale waarde)	**49.069**	49.421	49.595	48.142	45.474
Eigen vermogen[1]	**1.399**	1.303	1.256	1.226	1.188
Tier 1-vermogen[1]	**1.594**	1.300	1.256	1.226	1.188
Balanstotaal	**91.314**	88.249	73.006	76.084	67.696
Naar risico gewogen activa	**1.421**	1.152	1.039	933	1.112
Resultaten					
Renteresultaat	**180**	117	95	107	75
Resultaat financiële transacties	**-9**	-16	-14	-24	38
Operationele baten	**171**	101	81	83	113
Bedrijfslasten[2]	**18**	16	16	14	15
Resultaatbelasting	**37**	21	16	17	23
Bankenbelasting en resolutieheffing	**21**	15	15	12	-
Nettowinst	**95**	49	34	40	75
Dividend					
Dividenduitkering	**0,0**	0,0	0,0	0,0	0,0
Dividend in euro's per aandeel	**0,0**	0,0	0,0	0,0	0,0
Ratio's (%)					
Tier 1-ratio[1]	**79,8[4]**	73,0[3]	100,9	111,2	90,3
CET 1-ratio[1]	**69,8[5]**	73,0[3]	100,9	111,2	90,3
Bedrijfslasten/rente ratio	**9,8**	13,8	16,9	13,1	20,0
Dividend pay-out ratio	**0,0**	0,0	0,0	0,0	0,0
Leverage ratio[1]	**2,1**	1,8	1,9	-	-
Liquidity Coverage Ratio	**134**	144	110	-	-
Net Stable Funding Ratio	**117**	107	107	-	-

1) inclusief resultaat boekjaar
2) exclusief bankenbelasting
3) als gevolg van de inwerkingtreding van CRR/CRD IV (Capital Requirements Regulation and Directive) per 1 januari 2014, is de Tier 1-ratio en CET 1-ratio met circa een kwart afgenomen vanwege de introductie van de zogeheten Credit Valuation Adjustment (CVA) capital charge
4) 75,0 exclusief resultaat boekjaar (2014: 70,3)
5) 65,1 exclusief resultaat boekjaar (2014: 70,3)

Organisatie

Directie

Naam	Ron Walkier (1953)
Eerste benoeming	1993, voorzitter sinds 2008
Lopende termijn	tot 2016
Hoofdfunctie	Voorzitter van de directie
Primaire aandachtsgebieden	Strategie, communicatie, hrm, legal & compliance en de internal audit department
Relevante nevenfuncties	President of the European Association of Public Banks

Naam	Lidwin van Velden (1964)
Eerste benoeming	2010
Lopende termijn	tot 2018
Hoofdfunctie	Directielid
Primaire aandachtsgebieden	Finance & control, risk management, back office, ict, security management en fiscale zaken
Relevante nevenfuncties	Lid Raad van Toezicht van de Universiteit van Amsterdam en adviseur Raad van Toezicht Hogeschool van Amsterdam Lid Audit Committee ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Naam	Frenk van der Vliet (1967)
Eerste benoeming	2012
Lopende termijn	tot 2020
Hoofdfunctie	Directielid
Primaire aandachtsgebieden	Kredietverlening, financiering, asset & liability management en facility management
Relevante nevenfuncties	Geen

Managementteam

Ron Walkier, voorzitter
Lidwin van Velden
Frenk van der Vliet
Marian Bauman, human resources management
Peter Bax, back office
Ard van Eijl, risk management
Reinout Hoogendoorn, internal audit department
Leon Knoester, public finance
Marc-Jan Kroes, finance & control
Tom Meuwissen, treasury
Heleen van Rooijen, legal & compliance
Michel Vaessen, ict

Raad van commissarissen

Naam	Age Bakker (1950) [3)4)]
Functie	Voorzitter
Eerste benoeming	2012
Lopende termijn	tot 2016
Laatst beklede functie	Bewindvoerder Internationaal Monetair Fonds
Relevante nevenfuncties	Voorzitter College Financieel Toezicht Curaçao en Sint Maarten Voorzitter College Financieel Toezicht Aruba Voorzitter College Financieel Toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba Lid Bestuur Pensioenfonds Zorg en Welzijn Voorzitter Beleggingsadviescommissie Pensioenfonds Horeca & Catering Lid Audit Committee Ministerie van Buitenlandse Zaken Lid Commissie MKB-Financiering Ministerie van Economische Zaken

Naam	Else Bos (1959) [3]
Eerste benoeming	2008
Lopende termijn	tot 2016
Hoofdfunctie	Voorzitter executive committee PGGM N.V.
Relevante nevenfuncties	Lid Raad van Toezicht Isala Klinieken (tot sept 2015) Member of the Board of Sustainalytics B.V. Member of the board of UN-PRI (United Nations Principles on Responsible Investments) (tot maart 2015) Lid Raad van Toezicht Nationale Opera & Ballet Plv. voorzitter raad van commissarissen NHG/WEW (tot dec 2015) Lid van de Monitoring Commissie Corporate Governance

Naam	Peter Glas (1956) [2]
Eerste benoeming	2011
Lopende termijn	tot 2019
Hoofdfunctie	Watergraaf, Waterschap De Dommel
Relevante nevenfuncties	Lid Bestuur Noord-Brabantse Waterschapsbond Voorzitter van het OECD Water Governance Initiative Voorzitter bestuur Unie van Waterschappen (tot eind 2015)

Naam	Maurice Oostendorp (1956) [1]
Eerste benoeming	2012 (BAVA)
Lopende termijn	tot 2017
Hoofdfunctie	Chief Executive Officer SNS Bank N.V.
Relevante nevenfuncties	Lid raad van commissarissen Propertize B.V. en voorzitter AC Propertize N.V. Lid Raad van Advies Women in Financial Services (WIFS) Lid Raad van Commissarissen SRH N.V.

Naam	Petra van Hoeken (1961) [3]
Eerste benoeming	2015
Lopende termijn	tot 2019
Hoofdfunctie	Managing Board member / Chief Risk Officer NIBC Bank N.V., NIBC Holding N.V., NIBC Investment Management N.V. (tot 15 maart 2016) Lid raad van bestuur / Chief Risk Officer Rabobank (per 1 april 2016)
Relevante nevenfuncties	Geen

Naam	Albertine van Vliet-Kuiper (1951) [4]
Eerste benoeming	2012 (BAVA)
Lopende termijn	tot 2017
Hoofdfunctie	Burgemeester Gooise Meren
Relevante nevenfuncties	Voorzitter raad van commissarissen Omnia Wonen Vice-voorzitter, secretaris Nationaal Restauratie Fonds Lid Commissie Aedescode (tot en met februari 2015) Lid Raad voor het Openbaar Bestuur Voorzitter Raad van Toezicht Victas centrum voor verslavingszorg

Naam	Berend-Jan baron van Voorst tot Voorst (1944)
Eerste benoeming	2009
Lopende termijn	tot 2017
Laatst beklede functie	Gouverneur provincie Limburg
Relevante nevenfuncties	Commissaris NIBA Beheer N.V. Commissaris Huco Handel- en Scheepvaartmaatschappij N.V.

1) voorzitter audit- en risicocommissie
2) voorzitter remuneratie- en benoemingscommissie
3) lid audit- en risicocommissie
4) lid remuneratie- en benoemingscommissie

Verslag van de raad van commissarissen aan aandeelhouders

Hierbij bieden de raad van commissarissen en directie van de NWB Bank u het jaarverslag over 2015 aan. Dit verslag bevat onder meer de jaarrekening van de bank, ondertekend door de directie en de raad van commissarissen en gecontroleerd en goedgekeurd door KPMG Accountants N.V.

De raad van commissarissen en directie stellen u voor de jaarrekening 2015 vast te stellen overeenkomstig de voorgelegde stukken. De raad van commissarissen en directie stellen tevens voor decharge te verlenen aan de leden van de directie voor het gevoerde beheer en aan de leden van de raad van commissarissen voor het gehouden toezicht in het afgelopen boekjaar.

Van de voorzitter van de raad van commissarissen

De NWB Bank heeft in 2015 qua omzet en winst een uitstekend jaar achter de rug. De bank heeft zich wederom geconcentreerd op de dienstverlening aan haar klanten in een uitdagende omgeving op de financiële markten met een extreem lage rentestructuur. Daarbij vernieuwt de bank zich voortdurend onder behoud van de sterke kanten van haar business model. In dat proces wordt ook invulling gegeven aan de hogere liquiditeits- en kapitaaleisen die deze jaren aan banken worden opgelegd. Met haar uiterst solide financiële positie waakt de bank in dit verband over een juiste balans tussen het lage risicoprofiel en het rendement voor aandeelhouders.

De NWB Bank is zich zeer bewust van haar maatschappelijke rol. Binnen Europa behoort de bank tot een van de vooraanstaande promotional banken, zo genoemd vanwege de bijzondere rol die deze banken spelen bij het bevorderen van doelstellingen van algemeen publiek belang. Deze maatschappelijke rol heeft zijn waarde bewezen in een tijd waarin het vertrouwen in het bankwezen nog steeds onder druk staat.

Als gevolg van de financiële crisis is de regel- en toezichtsdruk sterk toegenomen. De overgang naar direct Europese Centrale Bank (ECB)-toezicht is goed verlopen en er is sprake van een intensief contact. Tegenover de op zichzelf begrijpelijke wens van de ECB om eenheid in regelgeving voor het Europese bankwezen te bewerkstelligen, bepleit de bank rekening te houden met het afwijkende business model van promotional banken. Het business model van de NWB Bank is er immers op gericht risico's zoveel mogelijk uit te sluiten en daarmee de financieringskosten voor haar klanten in de publieke sector zo laag mogelijk te houden.

De toegenomen regeldruk heeft ook zijn weerslag gevonden op de werkzaamheden van de raad van commissarissen. Commissarissen hebben veel tijd besteed aan het risicoraamwerk van de bank en de liquiditeits- en kapitaaleisen. Daarnaast heeft de beloningsdiscussie met aandeelhouders veel aandacht gevraagd. De raad is ervan overtuigd dat het nieuwe beloningsbeleid, zoals afgelopen jaar door aandeelhouders is vastgesteld, een faire afspiegeling biedt van de noodzaak de beloningen te matigen en tegelijkertijd voldoende aantrekkelijk te zijn voor gekwalificeerde bestuurders.

De raad hecht aan een goed overleg met aandeelhouders teneinde alignment van doelstellingen zeker te stellen. De raad neemt zich voor elk jaar een vergadering te houden bij een van de aandeelhouder-waterschappen. In het afgelopen jaar heeft waterschap

Scheldestromen de raad ontvangen en bijgepraat over de belangrijkste onderhanden projecten. Daarnaast hebben commissarissen geparticipeerd in de aandeelhouderscommissie over het beloningsbeleid van de directie. De raad is Stefan Kuks, watergraaf van waterschap Vechtstromen, erkentelijk voor de gebalanceerde wijze waarop hij de commissie heeft geleid en richting heeft gegeven aan de discussie.

De raad van commissarissen ziet uit naar een constructieve samenwerking met de pas opgerichte ondernemingsraad (OR). De bank prijst zich gelukkig met een zeer betrokken en deskundige staf.

Dit jaar nemen we afscheid van Ron Walkier die de NWB Bank op uitstekende en bezielende wijze heeft geleid, vanaf 1993 als lid van de directie en vanaf 2008 als directievoorzitter. Ron heeft meer dan een kwarteeuw gewerkt bij de NWB Bank en is de afgelopen jaren het boegbeeld van de bank geworden. Nauw betrokken bij de publieke zaak, sterk verbonden met aandeelhouders en met scherp oog voor de belangen van klanten heeft hij de meerwaarde van een 'eigen' bank van de waterschappen overtuigend aangetoond. In een tijd waarin het vertrouwen in banken op laagtij staat, heeft hij met grote toewijding de NWB Bank op koers gehouden. Hij heeft als primus inter pares in het collegiale bestuur dat de directie vormt steeds een zeer open relatie naar commissarissen gehad. Wij zijn hem voor dit alles zeer erkentelijk.

Age Bakker

Toezicht

Verslag toezichtstaken raad van commissarissen

De raad van commissarissen is in de verslagperiode achtmaal in vergadering bijeen geweest, waarvan zeven reguliere vergaderingen en één strategiesessie. Reguliere agendapunten bij de vergaderingen waren de ontwikkelingen op de financiële markten, de ontwikkelingen van de balans en de resultaten, de kredietverlening, de funding, het risicobeheer, het verslag van de externe accountant, het strategisch beleid, het dividend- en reserveringsbeleid, de algemene vergadering, het jaarverslag en het halfjaarbericht, de beleidsnota, de begroting, corporate governance, naleving Insiderregeling, permanente educatie, evaluatie functioneren raad van commissarissen, rooster van aftreden, het sociaal beleid, de rapportages van de internal audit department (iad) en de verslagen van de audit- en risicocommissie en de remuneratie- en benoemingscommissie. Bijzondere aandacht is gegeven aan de hierna beschreven onderwerpen.

Als toezichthoudend orgaan heeft de raad van commissarissen zijn taak in het verslagjaar goed kunnen vervullen en daarbij zijn vertrouwen uitgesproken in het gevoerde beleid. De directie heeft de raad van commissarissen toereikend voorzien van actuele informatie en waar nodig geconsulteerd over het te voeren beleid.

ECB-toezicht

Sinds november 2014 staat de NWB Bank, evenals circa 120 andere Europese significante banken, onder direct toezicht van de ECB. De intensiteit van het toezicht is daarmee toegenomen. In het afgelopen jaar heeft de ECB diverse onderwerpen aan de orde gesteld, die de directie bespreekt met de raad van commissarissen. Deze onderwerpen waren onder meer het ILAAP (Internal Liquidity Assessment Process), het SREP (Supervisory Review and Evaluation Process)-besluit, Recovery Plan en Pillar 3-Disclosure. Daarnaast heeft de ECB een on-site inspectie derivaten uitgevoerd en een thema-onderzoek Risk Governance and Appetite. De raad van commissarissen is in het bijzonder betrokken bij voormeld thema-onderzoek Risk Governance and Appetite. Als onderdeel van dit onderzoek heeft de ECB een vergadering bijgewoond van zowel de raad van commissarissen als de audit- en risicocommissie. Uit het onderzoek vloeiden een aantal aanbevelingen van de ECB voort die opvolging zullen vinden. Eén daarvan betreft een duidelijkere scheiding van audit- en risico-onderwerpen bij de behandeling daarvan door commissarissen.

De raad van commissarissen neemt zich daartoe voor de agenda van de audit- en risicocommissie te splitsen in een audit- en een risicodeel, waarbij het risicodeel wordt voorgezeten door een nog aan te wijzen commissaris. Ook wordt een grotere tijdspanne ingeruimd tussen vergaderingen van de audit- en risicocommissie en de voltallige raad van commissarissen, zodat meer tijd is voor eventuele aanpassingen en voorbereiding.

Risicomanagement
In mei 2015 heeft de raad van commissarissen, in het kader van de beoordeling van de kapitaaltoereikendheid en het solvabiliteitsbeheer, het ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) 2015 beoordeeld. Ook het Risk Appetite Framework (RAF) van de bank, met daarin opgenomen een Risk Appetite Statement (RAS) en de risk governance, is door de raad besproken en goedgekeurd. Dit raamwerk dient als uitgangspunt voor de besluitvorming binnen de bank. Daarnaast is de aanpassing van het kader voor strategisch renterisicomanagement besproken en goedgekeurd.

Met ingang van 1 januari 2015 dienen alle banken verplicht over een herstelplan (Recovery Plan) te beschikken, waarin vermeld staat hoe een bank na een ernstige stress-situatie een herstel kan realiseren. In het herstelplan zijn triggers afgesproken waarop actie wordt ondernomen en geëscaleerd kan worden naar het crisismanagementteam. De voorzitter van de raad van commissarissen is lid van het crisismanagementteam. Het herstelplan is in 2014 goedgekeurd door De Nederlandsche Bank (DNB) en is in november 2015 bijgewerkt, nadat binnen de bank een dry-run was uitgevoerd waarin een stress-scenario is gesimuleerd. Zowel de uitkomsten van de dry-run als suggesties van ECB/DNB zijn verwerkt in het Recovery Plan. De raad is akkoord gegaan met het aangepaste Recovery Plan.

De raad ziet erop toe dat de versterking van de organisatie goed is afgestemd op de uitbreiding van de activiteiten van de bank op het terrein van onder meer Publiek-Private Samenwerkingsverbanden (PPS).

Kapitaal
Teneinde per 1 januari 2018 te kunnen voldoen aan een leverage ratio van 3% heeft de NWB Bank in september 2015 bij vier provincies een eerste tranche hybride kapitaal (achtergestelde leningen) aangetrokken voor een bedrag van € 200 miljoen.

Beloning(sbeleid) directie
De raad van commissarissen heeft in 2015 de langetermijn variabele beloning 2011 van de directie, de variabele beloning van de directie over 2014 en het prestatiecontract 2015 vastgesteld. In het voorjaar van 2015 hebben bijeenkomsten met vertegenwoordigers van aandeelhouders van de NWB Bank plaatsgevonden, waarin het beloningsbeleid van de directie aan de orde is geweest. Deze aandeelhouderscommissie beloningsbeleid bestond uit vertegenwoordigers van het ministerie van Financiën en van vier aandeelhouder-waterschappen. Daarnaast namen de voorzitter van de raad van commissarissen en de voorzitter van de remuneratie- en benoemingscommissie van de NWB Bank als toehoorders deel. De doelstelling van de aandeelhouderscommissie was een evenwichtig beloningsbeleid te behouden, dat een balans vindt tussen een bij het publiek belang passende gematigde beloning en de bij een private instelling passende noodzaak in enigerlei mate aansluiting te houden bij beloningen bij vergelijkbare instellingen. Daarbij wordt voor een deel rekening gehouden met de WNT (Wet Normering Topinkomens)-norm, en voor het andere deel wordt rekening gehouden met de beloningen in de relevante arbeidsmarkt. Toepassing door de aandeelhouderscommissie van voormelde systematiek resulteerde in een verlaging van de maximale totale (vaste en variabele) beloning voor nieuwe directieleden met 5% ten opzichte van de op dat moment geldende totale maximale beloning. Tijdens een buitengewone algemene vergadering, gehouden op 14 september 2015 is het nieuwe beloningsbeleid voor directieleden vastgesteld.

Werving en selectie
In verband met het voorgenomen aftreden van Ron Walkier als voorzitter van de directie per de jaarlijkse algemene vergadering te houden op 26 april 2016, heeft de raad van commissarissen in 2015 een werving- en selectieprocedure gevoerd voor zijn opvolger. Tevens heeft de raad van commissarissen wervingsprocessen opgestart voor twee nieuwe kandidaten ter opvolging van Berend-Jan baron van Voorst tot Voorst en Else Bos als commissaris van de bank. Per de jaarlijkse algemene vergadering te houden op 26 april 2016 zal de raad van commissarissen een kandidaat voor benoeming voordragen ter vervulling van de vacature ontstaan door het aftreden van Else Bos. Naar verwachting zal in de loop van 2016 in de vacature in verband met het aftreden van Berend-Jan baron van Voorst tot Voorst kunnen worden voorzien.

Personeel en organisatie
Met ingang van 2015 is een nieuwe geharmoniseerde pensioenregeling van kracht voor directie en medewerkers van de bank die marktconform is en voldoet aan de gewijzigde wet- en regelgeving. Verder is de raad van commissarissen betrokken geweest en geïnformeerd over de voorbereidingen voor de instelling van de OR vanwege het bereiken van de grens van 50 medewerkers binnen de bank. De bestaande personeelsvertegenwoordiging (PVT) is opgeheven en per januari 2016 is een OR ingesteld. Zowel de voorzitter van de raad van commissarissen als de voorzitter van de remuneratie- en benoemingscommissie zullen – evenals bij de PVT - ieder eenmaal per jaar een vergadering van de OR bijwonen, wisselend vergezeld door andere commissarissen.

Toekomstgericht Bankieren
De raad van commissarissen hecht eraan proactief in te spelen op versterking van de maatschappelijke rol van de NWB Bank. Daartoe is in de vergaderingen het Toekomstgericht Bankieren aan de orde geweest, dat per 1 januari 2015 in werking is getreden en bestaat uit het Maatschappelijk Statuut, de Code Banken en de aan de bankierseed verbonden Gedragsregels. Sinds begin 2013 gold reeds de wettelijke verplichting voor bestuurders en commissarissen van financiële instellingen om de bankierseed af te leggen. Alle directieleden en commissarissen van de NWB Bank hebben in 2013 de eed of belofte afgelegd. In de raad van commissarissenvergadering in mei 2015 hebben alle commissarissen en directieleden in het kader van de nieuwe Gedragsregels nu ook een tuchtrechtverklaring getekend.

Op basis van de nieuwe Code Banken zijn begin 2015 de profielschets, de reglementen van de directie, raad van commissarissen, de audit- en risicocommissie en de remuneratie- en benoemingscommissie aangepast en vastgesteld door de raad van commissarissen.

Realisatie ondernemingsdoelstellingen
Jaarlijks wordt de beleidsnota van de directie besproken. Daarbij zijn de beleidsdoelen van 2015 geëvalueerd en de beleidsdoelen voor 2016 vastgesteld. Bij de jaarlijkse beoordeling van het functioneren van de directie wordt de realisatie van de ondernemingsdoelstellingen meegenomen. Tot deze doelstellingen behoorden onder meer een evaluatie van de strategie van de NWB Bank, een soepele overgang naar direct ECB-toezicht, herziening van het risicoraamwerk, consolidatie van de marge en behoud van marktaandeel. De doelstellingen van de directie over 2015 zijn grotendeels behaald.

Strategie en risico's
In september 2015 hebben de directie en raad van commissarissen zich tijdens een aparte sessie met de strategie van de NWB Bank beziggehouden. In deze strategiesessie zijn onder meer de marktpositie van de bank en relevante ontwikkelingen in relatie tot het bedrijfsmodel en de strategie van de bank besproken. Belangrijke thema's waren: disintermediatie, diversificatie kredietverlening en peergroupvergelijking.

De audit- en risicocommissie houdt zich in het bijzonder bezig met het toezicht op de financiële

ontwikkeling van de bank en de adequate werking van de interne risicobeheersing van de bank. Aan de hand van verslagen van de vergaderingen van de commissie rapporteert de voorzitter van de audit- en risicocommissie rechtstreeks aan de plenaire raad. De werkzaamheden van de audit- en risicocommissie staan elders beschreven in dit verslag.

Opzet en werking interne risicobeheersing
De opzet en werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen zijn aan de orde geweest in een vergadering van de audit- en risicocommissie. De raad van commissarissen is evenals de directie van oordeel dat de interne risicobeheersings- en controlesystemen naar behoren hebben gefunctioneerd. Deze geven een redelijke mate van zekerheid dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat.

Financiële verslaggeving
Het financieel verslag wordt elk kwartaal uitgebreid besproken in de vergaderingen van de audit- en risicocommissie en vervolgens in de plenaire raad. Bij het financieel verslag gaan de highlights van de directie, waarin zij haar mening geeft over de financiële ontwikkelingen van de bank.

Naleving wet- en regelgeving
De raad van commissarissen ziet toe op naleving van wet- en regelgeving binnen de NWB Bank. De toenemende wet- en regelgeving vergt veel aandacht van de raad van commissarissen. Naast de kennis en ervaring die binnen de raad beschikbaar is, laat de raad zich daarbij informeren door de relevante afdelingen binnen de NWB Bank. Daartoe heeft de bank een regulatory functie opgericht binnen de afdeling legal & compliance, die is gericht op het monitoren van externe wet- en regelgeving.

Verhouding met aandeelhouders
In 2015 hebben vier overleggen plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van aandeelhouders, verenigd in een aandeelhouderscommissie, en de voorzitters van respectievelijk de raad van commissarissen en de remuneratie- en benoemingscommissie over het beloningsbeleid voor de directie. Daarnaast heeft in november 2015 een informeel najaarsoverleg met aandeelhouders plaatsgevonden. Onderwerpen van gesprek waren onder andere de stand van zaken bij de NWB Bank aangaande regelgeving, dividendbeleid en leverage ratio, bankenbelasting en resolutieheffing en (her) benoemingsprocedure voor commissarissen.

MVO
De raad van commissarissen hecht eraan dat de NWB Bank een juiste invulling geeft aan haar MVO-beleid. MVO betekent voor de NWB Bank het combineren van haar doelstellingen als publiekesectorbank met een proactieve houding om positieve effecten teweeg te brengen op sociaal-, milieu- en economisch gebied. Zo heeft de NWB Bank in 2015 – evenals in 2014 – een succesvolle Waterobligatie uitgegeven. Van het MVO-beleid wordt verslag uitgebracht op pagina 39 van dit jaarverslag.

Verslag commissies

Audit- en risicocommissie

De audit- en risicocommissie is in het afgelopen boekjaar vijfmaal bijeen geweest in het bijzijn van de directie, de interne en de externe accountant. Er heeft ook separaat overleg plaatsgevonden tussen de audit- en risicocommissie en de interne accountant en separaat met de externe accountant.

In haar vergaderingen heeft de commissie gedurende het jaar een aantal onderwerpen inhoudelijk uitgebreid besproken. Zo is stilgestaan bij de aanpassing van het RAF. Met deze aanpassing probeert de bank zoveel mogelijk aan te sluiten bij de uitgangspunten van de Financial Stability Board op dit terrein. Door de sterk gedaalde rente is het voor sommige relaties aantrekkelijk de lopende leningen over te sluiten naar langere looptijden. Het accountingbeleid omtrent de verwerking van deze transacties is uitgebreid besproken en op een enkel onderdeel

aangescherpt. Tot slot is gesproken over de berekeningsmethodiek voor het kapitaalsbeslag voor tegenpartijrisico op langlopende derivaten. Besloten is om hier een conservatieve benadering te kiezen.

Jaarlijks terugkerende onderwerpen zijn: de ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt, de resultaten, de (half)jaarcijfers, het dividend- en reserveringsbeleid, funding, transfer pricing, de begroting, ICAAP/ILAAP, diverse stress-scenario's, risk management en de rapportages van de externe- en de interne accountant.

In 2015 kwamen verder de volgende specifieke onderwerpen aan de orde: ECB-toezicht, hybride kapitaal, ARC-reglement, update ICAAP 2015, Corep- en Finrep- rapportageverplichtingen voortvloeiend uit de CRD IV-richtlijn, aanpassing kader strategisch renterisicomanagement, transitieproces naar nieuwe externe accountant, rapportage soft controls, aanpassing van Product Approval Process (PAP) naar Product Approval and Review Process (PARP), update herstelplan, Charter Internal Audit.

Voorts is het verslag van de externe accountant inclusief management letter over het verslagjaar 2014 behandeld. De bevindingen van de externe accountant met betrekking tot de financiële ontwikkelingen, de financiële verslaggeving en de jaarrekeningcontrole zijn besproken.

Remuneratie- en benoemingscommissie

De remuneratie- en benoemingscommissie heeft viermaal vergaderd in het afgelopen boekjaar. De volgende onderwerpen zijn aan de orde geweest: update nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2015, het beloningsbeleid directie, de langetermijn variabele beloning van de directie 2011, de variabele beloning van de directie over 2014, het aangepaste prestatiecontract 2015 op grond van de Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen (Wbfo) en het prestatiecontract directie 2016, het remuneratierapport 2014, Toekomstgericht Bankieren, de voorbereidingen voor de instelling van een OR per 2016 en de permanente educatie 2016.

Daarnaast zijn de leden van de remuneratie- en benoemingscommissie intensief betrokken geweest bij de werving- en selectieprocedures voor de beoogde opvolger van Ron Walkier als voorzitter van de directie en de opvolging van de commissarissen Berend-Jan baron van Voorst tot Voorst en Else Bos.

Remuneratiebeleid
Voor een nadere toelichting, zie het remuneratierapport op pagina 69 van dit jaarverslag.

INTERNE ORGANISATIE

Samenstelling directie en raad van commissarissen

Samenstelling directie
De samenstelling van de directie van de NWB Bank is weergegeven op pagina's 5 en 6 van dit jaarverslag. De verdeling man/vrouw in de directie is 67/33% en voldoet daarmee aan de streefcijfers voor diversiteit uit hoofde van de Wet bestuur en toezicht.

De voorzitter van de directie, Ron Walkier, is voornemens per de algemene vergadering te houden op 26 april 2016 af te treden. In 2015 heeft de raad van commissarissen zich beziggehouden met het werven van een opvolger. Deze werving- en selectieprocedure heeft erin geresulteerd dat de raad van commissarissen op de algemene vergadering Menno Snel zal voordragen voor benoeming.

Samenstelling raad van commissarissen: gegevens
De samenstelling van de raad van commissarissen van de NWB Bank is weergegeven op pagina's 7 tot en met 10 van dit jaarverslag.

Samenstelling raad van commissarissen: profielschets, competenties en diversiteit

Om ervoor te zorgen dat de raad van commissarissen van de NWB Bank te allen tijde naar behoren is samengesteld, wordt bij de benoeming rekening gehouden met de aard van de onderneming, haar activiteiten en de gewenste deskundigheid en achtergrond van de commissarissen. Commissarissen moeten oog hebben voor (internationale) sociale, economische, politieke en overige ontwikkelingen relevant voor de NWB Bank, en in staat zijn deze te beoordelen.

De raad van commissarissen bestaat thans uit zeven leden. De NWB Bank streeft conform de Wet bestuur en toezicht naar ten minste 30% mannen en ten minste 30% vrouwen in de raad van commissarissen. Thans is de verhouding man/vrouw 57/43%. Voor de raad van commissarissen is een algemene profielschets opgesteld, die een richtlijn biedt voor de samenstelling van de raad van commissarissen en de benoeming van zijn leden. Naast een algemene profielschets wordt voor elke vacature in de raad van commissarissen een individuele profielschets opgesteld, passend binnen het algemene profiel, voor de dan beoogde nieuwe commissaris. Er wordt gestreefd naar diversiteit en evenwicht in de samenstelling.
De huidige samenstelling van de raad van commissarissen wordt als evenwichtig, deskundig en divers beoordeeld.

Tijdens de jaarlijkse algemene vergadering te houden op 26 april 2016 is Berend-Jan baron van Voorst tot Voorst voornemens af te treden als commissaris. Tevens zal Else Bos aftreden wegens het bereiken van de maximale termijn. In deze te houden algemene vergadering zal de raad Manfred Schepers voordragen als opvolger van Else Bos. Naar verwachting zal in de loop van 2016 in de vacature in verband met het aftreden van Berend-Jan baron van Voorst tot Voorst kunnen worden voorzien.
Age Bakker zal tijdens dezelfde vergadering volgens het geldende rooster periodiek aftreden en worden voorgedragen voor herbenoeming.

De raad van commissarissen van de NWB Bank bestaat uit zeven leden. Met de beoogde nieuwe benoemingen zal de raad van commissarissen bestaan uit vier mannen en drie vrouwen. Age Bakker is voorzitter en Maurice Oostendorp is vice-voorzitter van de raad.

Voor de commissarissen Age Bakker, Else Bos, Petra van Hoeken en Maurice Oostendorp geldt dat zij uitgebreide financiële expertise, een bancaire achtergrond, kennis van de internationale geld- en kapitaalmarkten en kennis van risicobeheer hebben. De andere leden Peter Glas, Albertine Van Vliet-Kuiper en Berend-Jan baron van Voorst tot Voorst beschikken in ruime mate over bestuurlijke ervaring en ervaring op het gebied van overheidsbeleid en over een netwerk binnen het overheidsbestuur. Met de voorgenomen benoeming van Manfred Schepers als opvolger van Else Bos per de algemene vergadering op 26 april 2016 en de nog te vervullen vacature ter opvolging van Berend-Jan baron van Voorst tot Voorst zal een evenwichtige en gediversifieerde samenstelling van de raad behouden worden.

Door de diversiteit in samenstelling van de raad van commissarissen wordt bewerkstelligd dat de individuele leden met hun specifieke kennis en ervaring complementair zijn aan elkaar en het collectief een evenwichtige representatie is van door de raad van commissarissen van de NWB Bank benodigde kennis en ervaring.

Samenstelling commissies

Audit- en risicocommissie

De leden van de audit- en risicocommissie zijn: Maurice Oostendorp, voorzitter, Age Bakker, Else Bos en Petra van Hoeken.

Remuneratie- en benoemingscommissie

De leden van de remuneratie- en benoemingscommissie zijn: Peter Glas, voorzitter, Age Bakker en Albertine van Vliet-Kuiper. Alle leden hebben vanuit een verschillende achtergrond voldoende kennis en ervaring op het gebied van remuneratiebeleid en benoemingen.

Peter Glas is met ingang van 23 april 2015 Berend-Jan baron van Voorst tot Voorst opgevolgd als voorzitter van de commissie. Berend-Jan baron van Voorst tot Voorst heeft sindsdien een 'standing invitation' voor het bijwonen van de vergaderingen van de commissie.

Kwaliteitsborging toezicht

Zelfevaluatie

Het eigen functioneren van de raad van commissarissen is in de tweede helft van 2015 onder begeleiding van een extern bureau geëvalueerd. De Code Banken vereist dat naast de jaarlijkse evaluatie, het eigen functioneren van de raad van commissarissen eens in de drie jaar onder onafhankelijke begeleiding wordt geëvalueerd. De laatste onafhankelijke evaluatie dateerde van 2012. Uit het rapport van de zelfevaluatie is onder meer naar voren gekomen, dat ruimschoots voldoende en actuele kennis in de raad van commissarissen aanwezig is, terwijl sprake is van een vlotte interactie tussen raad van commissarissen en directie. Geconstateerd is, dat onder druk van de veelheid aan toezichtsonderwerpen en rapportageverplichtingen veel gedetailleerde aandacht uitgaat naar bancair-technische onderwerpen, op gevaar af dat zaken aangaande het kernbedrijf in het gedrang komen. De raad van commissarissen heeft in reactie hierop de agenda geherstructureerd met vaste aandacht voor marktontwikkelingen en klantrelaties. Ook is afgesproken dat de raad van commissarissen voorafgaand aan zijn vergadering kort overlegt buiten aanwezigheid van de directie. Voorts is geconstateerd dat de voorzitter vlot door de agenda loopt, voldoende ruimte laat en er op toeziet dat alle commissarissen aan bod komen, maar dat conclusies en actiepunten duidelijker kunnen worden samengevat. Dat wordt opgepakt. Meer in het algemeen volgt de raad de aanbeveling op meer strategische focus aan te brengen in zijn toezichtstaken en de meer gedetailleerde behandeling van onderwerpen te reserveren voor de commissies.

Educatie

In het kader van permanente educatie voor de raad van commissarissen en directie, zijn in 2015 wederom presentaties door externe deskundigen verzorgd. Thema's waren risk management framework WSW (Waarborgfonds Sociale Woningbouw), integriteit, ondernemingsraden en Kapitaalmarktunie en update TLAC (Total Loss Absorbing Capacity)/MREL (Minimum Requirement for own funds and Eligible Liabilities). Naast deze presentaties volgen commissarissen op eigen verzoek externe cursussen, afhankelijk van deskundigheid en ervaring. De effectiviteit van de permanente educatie wordt jaarlijks geëvalueerd. Nieuwe commissarissen volgen na hun benoeming een intern georganiseerd introductieprogramma, waarbij aandacht is voor algemene financiële, sociale en juridische zaken, de financiële verslaggeving, de specifieke aspecten van de NWB Bank en haar ondernemingsactiviteiten en de verantwoordelijkheden van de commissaris.

Onafhankelijkheid

De raad van commissarissen is van oordeel dat de raad zodanig is samengesteld, dat de leden ten opzichte van elkaar en de directie in staat zijn onafhankelijk en kritisch te opereren. In de algemene profielschets voor de samenstelling van de raad van commissarissen en de benoeming van zijn leden zijn hieraan eisen gesteld. Naast de vereisten in de algemene profielschets dient een nieuw lid te voldoen aan specifieke criteria zoals opgenomen in een individuele profielschets. De raad van commissarissen bevordert een onafhankelijk optreden door diversiteit in zijn samenstelling, waarbij leeftijd, geslacht, expertise en maatschappelijke achtergrond een rol spelen. Alle leden van de raad van commissarissen zijn onafhankelijk in de zin van de Nederlandse Corporate Governance Code.

Melden tegenstrijdige belangen

De commissarissen hebben al hun nevenfuncties bekendgemaakt bij de NWB Bank. In het verslagjaar heeft zich één mogelijk tegenstrijdig belang voorgedaan. Vastgesteld is dat de commissaris niet betrokken

was bij de desbetreffende transactie, die tegen marktconforme condities heeft plaatsgevonden.

Informatie inwinnen
De raad van commissarissen heeft de mogelijkheid om informatie in te winnen bij externe deskundigen, als de uitoefening van zijn functie hierom vraagt. Zo raadpleegt de raad in voorkomende gevallen de externe accountant van de NWB Bank. De raad heeft in 2015 externe bureaus ingeschakeld voor het aantrekken van een nieuwe directievoorzitter en nieuwe commissarissen, alsmede om het proces van zelfevaluatie van de raad van commissarissen te begeleiden. In het kader van permanente educatie worden externe deskundigen geraadpleegd. Informatie wordt ook ingewonnen middels het bijwonen van vergaderingen van de personeelsvertegenwoordiging van de bank, die per 2013 is ingesteld. Met de oprichting van de OR per januari 2016, zullen zowel de voorzitter van de raad van commissarissen als de voorzitter van de remuneratie- en benoemingscommissie periodiek een vergadering van de OR bijwonen, wisselend vergezeld door andere commissarissen.

Interne accountant
De interne accountant is bij alle vergaderingen van de audit- en risicocommissie aanwezig geweest. Voorts heeft de audit- en risicocommissie separaat overleg gevoerd met de interne accountant en de externe accountant. Daarin komen de onderlinge verhoudingen ter sprake, evenals bevindingen en eventuele knelpunten in het afgelopen jaar. De iad legt zijn bevindingen in het verslagjaar vast in kwartaalverslagen, die worden besproken in de vergaderingen van de audit- en risicocommissie. Daarnaast wordt het jaarlijkse auditplan van de iad gepresenteerd. De raad van commissarissen laat zich hierover informeren door de audit- en risicocommissie en ziet erop toe dat aan de aanbevelingen van de iad gevolg wordt gegeven.

Externe accountant
Naast de interne accountant is ook de externe accountant aanwezig bij alle vergaderingen van de audit- en risicocommissie. Voorts heeft separaat overleg plaatsgevonden tussen de audit- en risicocommissie, het hoofd iad en de externe accountant. In dit overleg komen aandachtspunten expliciet aan de orde, evenals de onderlinge verhoudingen.

De algemene vergadering van aandeelhouders heeft op 23 april 2015 ingestemd met de benoeming van de nieuwe externe accountant. Dit naar aanleiding van de nieuwe wettelijke verplichting om eens in de acht jaar van externe accountant te wisselen. KPMG zal met ingang van het boekjaar 2016 haar werkzaamheden als controlerend externe accountant overdragen aan EY. KPMG heeft als externe accountant de jaarrekening van de NWB Bank gecontroleerd vanaf het boekjaar 2007 tot en met het boekjaar 2015.

Huishouding

(Her)benoeming bestuurder en commissaris
In de algemene vergadering van aandeelhouders van 23 april 2015 zijn de volgende (her) benoemingen goedgekeurd: de herbenoeming van Frenk van der Vliet als lid van de directie, herbenoeming van Peter Glas als lid van de raad van commissarissen en de benoeming van Petra van Hoeken tot lid van de raad van commissarissen ter opvolging van commissaris Victor Goedvolk. Tevens is Maurice Oostendorp benoemd als vicevoorzitter ter opvolging van Peter Glas die deze functie vier jaar heeft vervuld.

In de te houden algemene vergadering van aandeelhouders van 26 april 2016 zal de opvolging van de directievoorzitter op de agenda staan, alsmede de herbenoeming van Age Bakker als commissaris en de opvolging van commissarissen Else Bos en Berend-Jan baron van Voorst tot Voorst.

Else Bos is acht jaar lid geweest van de raad en treedt af in verband met het bereiken van de maximale zittingstermijn. De raad van commissarissen bedankt Else Bos voor haar analytische observaties op basis van haar financiële deskundigheid, haar aandacht voor

maatschappelijk verantwoord ondernemen en haar belangrijke rol in strategische discussies over de bank.

Berend-Jan baron van Voorst tot Voorst is zeven jaar commissaris geweest. De raad van commissarissen bedankt Berend-Jan baron van Voorst tot Voorst voor zijn waardevolle inbreng op basis van zijn ruime politieke en bestuurlijke kennis en ervaring, zijn scherpe doch evenwichtige bespiegelingen en zijn belangrijke toegevoegde waarde aan het collectief.

Persoonlijke berichten

In november 2015 vernamen wij dat de heer mr. J. de Valk is overleden. De heer De Valk is van 1979 tot 1997 lid geweest van de raad van commissarissen van de NWB Bank. In de 18 jaar dat de heer De Valk commissaris was bij de NWB Bank, heeft hij vanuit zijn kennis op bestuurlijk en financieel terrein een wezenlijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de bank en heeft hij grote betrokkenheid bij de bank getoond.

In december 2015 hebben wij het overlijden van de heer dr. P. Adriaanse moeten vernemen. De heer Adriaanse was lid van de raad van commissarissen van de NWB Bank van 1978 tot 1986 en aansluitend tot 1992 voorzitter van de raad. Zijn grote kennis van de financiële sector en zijn betrokkenheid bij de ontwikkeling van de bank zijn van grote waarde geweest in de 14 jaar dat hij als commissaris aan de bank verbonden was.

Wij zijn beide commissarissen veel dank verschuldigd voor alles wat zij voor de bank hebben betekend.

Aanwezigheid

Het aanwezigheidspercentage van de raad van commissarissen als geheel bedraagt 95%.

NALEVING PRINCIPES CORPORATE GOVERNANCE

De raad van commissarissen en de directie zijn verantwoordelijk voor een goede corporate governance structuur van de vennootschap. Onderdeel hiervan is de toepassing van de Code Banken. Een verankering van de principes van de Code is weergegeven in een tabel op pagina 135 van dit jaarverslag. De overige corporate governance-onderwerpen zijn opgenomen in het hoofdstuk Corporate Governance op pagina 33 van dit jaarverslag.

Dankwoord

Directie en medewerkers hebben zich in het verslagjaar 2015 wederom enorm ingezet op alle fronten. De raad van commissarissen dankt hiervoor alle medewerkers en directie en spreekt zijn waardering uit voor alle behaalde resultaten.

Den Haag, 16 maart 2016

Raad van commissarissen

Age Bakker
Maurice Oostendorp
Else Bos
Peter Glas
Petra van Hoeken
Albertine van Vliet-Kuiper
Berend-Jan van Voorst tot Voorst

Directieverslag

Strategie

Banken vervullen een essentiële rol in de Nederlandse samenleving en economie. De NWB Bank is hierop geen uitzondering en heeft, in het bijzonder vanuit haar nutsfunctie, expliciete maatschappelijke verantwoordelijkheden. Vanuit deze **visie** wil de NWB Bank bijdragen aan een stabiele en solide financiële sector, die voorwaarden schept voor een economie die de mens dient en daarbij het leefmilieu zo min mogelijk belast.

De **missie** van de NWB Bank is als klantgerichte, robuuste en duurzame financiële partner, langdurige relaties aangaan met haar klanten/aandeelhouders en hen in staat stellen hun maatschappelijke taak in Nederland zo goed mogelijk uit te voeren. Maatschappelijke verantwoordelijkheid, een sterke financiële positie en een efficiënte bedrijfsvoering vormen hiervoor de basis. Door haar klanten van zo gunstig mogelijke financiering te voorzien, stelt de NWB Bank de publieke sector in staat de kosten voor de uitvoering van zijn maatschappelijke taak en de maatschappelijke voorzieningen in Nederland zo laag mogelijk te houden.

De NWB Bank speelt als 'promotional bank'[1] in Nederland een belangrijke rol in de kredietverlening aan de decentrale overheden en aan instellingen op het gebied van sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en openbaar nut. Zij kan haar maatschappelijke rol optimaal vervullen als de samenleving, en de klant in het bijzonder, vertrouwen heeft in de organisatie en de integriteit waarmee de bank opereert. Bewust, betrokken en betrouwbaar zijn dan ook de **kernwaarden** van de NWB Bank. De bank verwacht van haar medewerkers dat zij deze kernwaarden bij de uitoefening van hun functie uitdragen. Voor haar financiering is de NWB Bank nagenoeg geheel afhankelijk van de internationale geld- en kapitaalmarkt. Naast een hoge kredietwaardigheid, die tot uiting komt in de AAA-ratings gelijk aan die van de Nederlandse staat, zijn integriteit en transparante informatievoorziening hierbij van groot belang. Niet alleen voor beleggers, maar ook voor onze andere stakeholders.

Sinds de oprichting in 1954 is de **strategie** van de NWB Bank gericht op het efficiënt bundelen van de financieringsbehoeften van klanten in het publieke speelveld. Het doel daarbij is verlaging van de financieringslasten van de publieke sector. De bank streeft niet naar maximale winst. De strategie is gericht op een redelijke winst, die toereikend is om de continuïteit van de bank te waarborgen en die de ontwikkeling van de bank in de toekomst mogelijk maakt. De aandelen van de bank zijn volledig in handen van Nederlandse overheden. De statutaire verankering van de Nederlandse overheden als aandeelhouder en de afbakening van de kredietverlening tot de publieke sector, staan borg voor het solide profiel van de NWB Bank. Duurzaamheid en maatschappelijke relevantie zijn belangrijke speerpunten in deze strategie.

Vanuit haar maatschappelijke verantwoordelijkheid, sterke financiële positie en efficiënte, professionele en transparante bedrijfsvoering, probeert de bank haar bijdrage aan de samenleving steeds te verbeteren. In dit verband is in 2013, na goedkeuring van de aandeelhouders, besloten de dienstverlening van de bank uit te breiden met de financiering van projecten in het model van Publiek-Private Samenwerking (PPS). In 2014 is de organisatie ingericht om deze nieuwe markt te betreden en in 2015 heeft

1) Zoals gedefinieerd in Article 3(27) van de Commission Delegated Regulation (EU) 2015/63 of 21 October 2014 supplementing Directive 2014/59/EU

de bank de eerste PPS-transacties gedaan. Ook in de toekomst zal de bank alert blijven op mogelijkheden om in te spelen op veranderende behoeften van haar klanten in het publieke domein en zo haar bijdrage aan de Nederlandse samenleving te vergroten. Belangrijke voorwaarde is een stringent risicobeleid, gericht op het behoud van het uiterst solide risicoprofiel met een hoge solvabiliteit en dienovereenkomstige credit ratings.

Met de aandeelhouders is in 2015 een norm voor het rendement eigen vermogen overeengekomen, gebaseerd op de opbrengst van een 10-jaar voortschrijdende belegging in een 10-jaars Nederlandse staatsobligatie plus een opslag passend bij het profiel van de bank. De rente op het eigen vermogen ademt mee met de rente-ontwikkeling van de langlopende leningen aan de Nederlandse publieke sector, waarop de bank zich met haar lange kredietverlening concentreert. Over 2015 heeft de bank aan het normrendement voor het eigen vermogen kunnen voldoen.

Ontwikkelingen

Het in 2014 voorzichtig ingezette economisch herstel in Nederland en het grootste deel van de eurozone, heeft zich in 2015 ondanks enkele tegenslagen voortgezet. Daar waar de trend van de economische groei het gehele jaar opwaarts is geweest, is de groei zelf nog steeds beperkt en hebben er voortdurend bedreigingen op de loer gelegen. Hetzelfde geldt voor de inflatie. Bij aanvang van het jaar zag de Europese Centrale Bank (ECB) zich mede hierdoor genoodzaakt om, in navolging van de Verenigde Staten en Engeland in eerdere jaren, het onconventionele wapen van kwantitatieve verruiming van de geldhoeveelheid via het opkopen van staatsobligaties (Quantitative Easing, kortweg QE) in te zetten. Met ingang van maart 2015 kopen de nationale centrale banken en ECB gezamenlijk € 60 miljard per maand aan obligaties op in de secundaire markt. Met name de omvang van het obligatie-opkoopprogramma verraste de financiële markten in positieve zin. Zowel de geld- als de kapitaalmarktrentes die zich al op historisch lage niveaus bevonden, daalden

Visie

Het combineren van onze doelstellingen als publiekesectorbank met een actieve houding om positieve effecten teweeg te brengen op sociaal-, milieu- en economisch gebied.

Missie

Als klantgerichte, robuuste en duurzame financiële partner langdurige relaties aangaan met onze stakeholders en hen in staat stellen hun maatschappelijke taak in Nederland zo goed mogelijk uit te voeren.

Strategie

Gericht op het efficiënt bundelen van de financieringsbehoeften van klanten in het publieke speelveld. Het doel daarbij is de verlaging van de financieringslasten van de publieke sector.

Kernwaarden

Bewust, betrokken en betrouwbaar.

verder. Negatieve rentes waren het gevolg voor steeds langere looptijden. Zo daalde in april de rente op 5- jarige Nederlandse Staatsleningen tot onder de 0% en voor 10-jarige leningen tot 0,23%. In navolging hiervan verzwakte de euro tegenover de US-dollar en de meeste andere valuta. Verschillende aandelenindices bereikten het hoogste niveau sinds het uitbreken van de crisis in 2008. In maart sloot de AEX-index voor het eerst in zeven jaar tijd weer boven de 500 punten. In de Verenigde Staten bereikte de Dow Jones-index nog voor de zomer een nieuw 'all-time high'. Vanaf mei kwam er echter een kentering. De groeivertraging in China en de geopolitieke spanningen leidden tot een toenemende nervositeit in de financiële markten. Dit resulteerde in forse prijsaanpassingen op de wereldwijde beurzen, waarbij de olieprijs en de beurzen van de opkomende landen de grootste slachtoffers waren. In korte tijd liepen de kapitaalmarktrentes in de eurozone fors op. Zo steeg de rente op 10-jarige Nederlandse Staatsleningen in een tijdsbestek van nog geen twee maanden met bijna een vol procentpunt van 0,23% in april tot 1,18% in juni. De zorgen over Griekenland en de terugvallende Chinese groei hielden de eurozone in de tweede helft van het jaar in haar greep. De aanhoudend lage inflatie, mede door de lage olieprijs, noopte de ECB ertoe om begin december de reeds negatieve depositorente nog verder te verlagen tot - 0,3%. Ook werd het opkoopprogramma met zes maanden verlengd tot maart 2017. Dit alles kon niet voorkomen dat de lange rente in de eurozone uiteindelijk aan het einde van het jaar licht hoger eindigde. De divergentie tussen de Amerikaanse economie en die van de eurozone werd verder bevestigd, doordat de Amerikaanse Centrale Bank (FED) juist medio december voor het eerst in zeven jaar de rente verhoogde.

De Nederlandse publieke sector heeft ook dit jaar weer geprofiteerd van de lage rente. In de geldmarkt zijn onze klanten in staat geweest om voor looptijden tot zes maanden leningen tegen negatieve rentes af te sluiten. Voor langere looptijden golden historisch lage rentes, waardoor zij in staat gesteld werden de lasten voor de burgers te beperken. Investeringen binnen de publieke sector zijn in 2015 achtergebleven bij de private sector waar een duidelijke groei waarneembaar was. Het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) zal voor de waterschappen de komende jaren extra investeringen gaan betekenen in o.a. dijkversterkingsprojecten. De gemeenten hebben als gevolg van de decentralisaties (zorg, werk en jeugd) meer taken op zich genomen en hebben te maken gekregen met budgetkortingen, die grotendeels zullen worden opgevangen door bezuinigingen en hogere gemeentelijke belastingen en in mindere mate met extra financiering. De woningcorporaties zijn wellicht genoodzaakt in de nabije toekomst extra investeringen te doen om tegemoet te komen aan de vraag naar sociale huurwoningen voor vergunninghouders, als gevolg van de vluchtelingen toestroom.

De NWB Bank in 2015

De nieuwe lange kredietverlening (inclusief renteherzieningen) van de NWB Bank aan de Nederlandse publieke sector is in 2015 uitgekomen op € 7,4 miljard, een niveau dat de bank nog niet eerder heeft gerealiseerd. Een belangrijke ontwikkeling die hieraan ten grondslag lag, betrof de wens van vooral klanten uit de waterschapssector om hun leningportefeuilles te optimaliseren tegen de achtergrond van het uitzonderlijk lage renteniveau. Hierbij werden bestaande leningen vervroegd afgelost en vervangen door langerlopende leningen tegen een lagere rente. Ook heeft de bank, net als in 2014, in de secundaire markt aangeboden leningen gekocht. Daarnaast zijn de eerste PPS-transacties afgesloten en zijn tevens voor het eerst Export Krediet Garantie (EKG) leningen verstrekt onder garantie van de Nederlandse Staat.

De bank heeft haar marktaandeel op een goed niveau kunnen handhaven, ondanks de toegenomen concurrentie van binnen- en buitenlandse institutionele beleggers in de afgelopen jaren en van het onderling uitlenen van hun kasoverschotten door decentrale overheden,

vanwege de in 2014 ingevoerde verplichting tot schatkistbankieren bij het Rijk.

De vraag van de woningcorporaties bestond de afgelopen jaren voor een belangrijk deel uit herfinanciering van bestaande leningen. Deze sector vormt de grootste kredietvrager in de Nederlandse publieke sector. De kredietverlening van de bank aan corporaties bedroeg € 3,8 miljard, iets meer dan vorig jaar. Het aandeel van de waterschappen nam toe tot 27% aangezien vooral deze sector de gelegenheid heeft genomen de looptijd van hun kredietportefeuille te verlengen. Tegen deze achtergrond nam het aandeel van de corporaties af van 63% naar 50%. De aandelen van de andere sectoren bleven nagenoeg gelijk.

De bank heeft een portefeuille NHG-RMBS obligaties (Residential Mortgage-Backed Securities, gebaseerd op hypotheken met een Nationale Hypotheek Garantie), waarmee de bank bijdraagt aan de financiering van door de overheid gegarandeerde particuliere woninghypotheken. Deze portefeuille kent bij een beperkt risicoprofiel een relatief aantrekkelijk rendement en vormt tevens onderdeel van de liquiditeitsportefeuille van de bank. Deze portefeuille is in 2015 niet verder uitgebreid, aangezien er geen aanbod was van volledig NHG-gegarandeerde transacties. Door de afloop van een aantal transacties nam deze portefeuille iets af van € 2,4 miljard eind 2014 naar € 2,2 miljard eind 2015.

De NWB Bank heeft voor een bedrag van ruim € 9 miljard aan funding aangetrokken op de internationale kapitaalmarkt. Gedurende de eerste vier maanden van het jaar zijn de opslagen die de bank betaalt boven Euribor verder afgenomen, mede vanwege de kwalificatie sinds november 2014 van de obligaties van de bank als High Quality Liquid Asset Level 1 in het kader van de liquiditeitsvereisten vanuit het bancair toezicht. Daarnaast heeft de ECB op 15 april de NWB Bank toegevoegd aan de lijst met instellingen, waarvan de obligaties in aanmerking komen voor het Public Sector Purchase Programme (PSPP). Dit betekent dat de ECB naast Nederlandse staatsobligaties ook obligaties van de NWB Bank kan kopen in het kader van de QE. Hierdoor is de belangstelling voor deze obligaties toegenomen, wat heeft bijgedragen aan de gunstige financieringstarieven die de bank in het afgelopen jaar heeft kunnen realiseren. Ook voor de korte financiering van de bank was in 2015 veel belangstelling. Onder het Euro Commercial Paper (ECP) programma heeft de bank in totaal € 19,6 miljard opgenomen en onder het US Commercial Paper (USCP) programma € 13,4 miljard. Dit is een hoger bedrag dan in 2014, hetgeen te maken heeft met het vergroten van de liquiditeitsbuffer in verband met de invoering van de norm van 100% voor de Liquidity Coverage Ratio (LCR) per 1 oktober 2015 voor de bancaire sector in Nederland. Met behulp van Commercial Paper (CP) kon de bank haar liquiditeits- en collateral verplichtingen tegen aantrekkelijke tarieven financieren.

In 2015 heeft de NWB Bank een tweede Green Bond uitgegeven met een omvang van € 1 miljard en een looptijd van 10 jaar (in 2014 een 5-jaars benchmark Waterobligatie van € 500 miljoen). Er was veel belangstelling van 'groene' investeerders. Deze financiering wordt uitsluitend aangewend voor duurzame investeringsprojecten van de waterschappen, vandaar de benaming 'Waterobligatie'. De uitgifte van deze Waterobligaties onderstreept de rol van de NWB Bank als een robuuste en duurzame financiële partner voor de Nederlandse publieke sector. Dit geldt ook voor de uitreiking van een duurzaamheidsprijs. De NWB Bank MVO-Award is in 2015 samengegaan met de Waterinnovatieprijs. De Waterinnovatieprijs wordt ieder jaar uitgereikt door de Unie van Waterschappen aan innovatieve projecten die toepasbaar zijn binnen de taken van de waterschappen: veiligheid, schoon en voldoende water. De bijdrage van de NWB Bank binnen de Waterinnovatieprijs was in 2015 vooral gericht op de groenste inzending die is beloond met de Duurzaamheidsprijs.

Eind 2014 hebben de NWB Bank en de Europese Investeringsbank (EIB) besloten om gezamenlijk op te trekken bij langetermijnfinancieringen in het

publieke domein. De EIB heeft op zich genomen in alle landen van de EU bedragen uit te lenen naar rato van hun bijdrage aan de EU. In 2015 hebben de EIB en de NWB Bank een Global Loan (GL) contract van € 400 miljoen gesloten. Onder deze GL kan de bank op aantrekkelijke renteniveaus lenen ten behoeve van de kredietverlening aan kleinere klanten en projecten, die door hun omvang anders niet in aanmerking zouden komen voor rechtstreekse EIB-financiering. Het betreft kredietverlening op het gebied van onder andere gezondheidszorg, onderwijs, sociale woningbouw, hernieuwbare energie en energiebesparing, water en klimaatadaptatie en -mitigatie (bijvoorbeeld dijken en sluizen).

Nadat Standard and Poor's (S&P) de rating van de Nederlandse Staat op 20 november 2015 weer verhoogde van AA+ naar AAA (met een stabiel vooruitzicht), werd in navolging hiervan ook de rating van de NWB bank verhoogd van AA+ naar AAA (met een stabiel vooruitzicht). De bank heeft nu weer van zowel S&P als Moody's een Aaa-rating, gelijk aan die van de Nederlandse Staat.

De nettowinst is in 2015 fors gestegen naar € 94,7 miljoen, een stijging met ruim € 45 miljoen ten opzichte van 2014. Dit kwam vooral voort uit een verbetering van het renteresultaat met ruim € 62 miljoen naar € 179,9 miljoen. Ook het resultaat financiële transacties verbeterde met circa € 7 miljoen tot - € 9,3 miljoen. De verbetering van het renteresultaat is het gevolg van onder meer de zeer aantrekkelijke tarieven voor met name de korte financiering van de bank. Daarnaast speelt de afgelopen twee jaar uitgevoerde herstructurering van de swapportefeuille een rol. Deze bijdrage wordt evenwel geneutraliseerd in het resultaat financiële transacties. Met deze herstructurering is de renterisicopositie van de bank meer in lijn gebracht met de norm voor het rendement eigen vermogen, zoals overeengekomen met de aandeelhouders. De verbetering van het resultaat financiële transacties vloeide vooral voort uit de wens van klanten om hun lening-portefeuilles te optimaliseren, waarbij leningen vervroegd afgelost worden en vervangen door langerlopende rentevaste leningen met een lagere rente (looptijdverlengingen). Deze transacties zijn mede ingegeven door de zeer lage renteniveaus en kennen een incidenteel karakter. Uit hoofde hiervan heeft de bank een resultaat behaald van € 33 miljoen, waarvan € 31 miljoen in het resultaat financiële transacties is verantwoord.

In 2015 zijn de bedrijfskosten toegenomen met circa € 1,5 miljoen tot € 17,7 miljoen (€ 16,2 miljoen in 2014). Hieraan lagen met name hogere personeels- en toezichtkosten ten grondslag. Met de groei van het aantal medewerkers is in 2015 binnen de NWB Bank ook een overgang naar een nieuwe vorm van medezeggenschap voorbereid. Per 1 januari 2016 is een Ondernemingsraad (OR) opgericht. Mede tegen de achtergrond van de overgang naar direct ECB-toezicht per november 2014 zijn de toezichtkosten meer dan verdubbeld. De bankenbelasting is gestegen van € 14,6 miljoen naar € 18,5 miljoen als gevolg van het gestegen balanstotaal van de bank. In 2015 heeft de bank voor het eerst een afdracht gedaan aan het resolutiefonds, op basis van de inwerkingtreding van de Bank Recovery and Resolution Directive (BRRD). Deze bijdrage bedroeg voor de bank € 2,7 miljoen voor belasting, gebaseerd op het publiekesectorkarakter van de bank en haar activa (in de Capital Requirements Regulation (CRR): "promotional"). Ondanks de noodzakelijke investeringen in de organisatie en toenemende toezichtkosten slaagt de bank erin haar compacte en efficiënte organisatiemodel te handhaven.

De totale kredietportefeuille is met € 49,1 miljard per eind 2015 per saldo iets afgenomen ten opzichte van eind 2014 (€ 49,4 miljard). Het balanstotaal nam in dezelfde periode toe met € 3,1 miljard tot ruim € 91,3 miljard. De oorzaak van deze stijging was met name gelegen in een toename van de liquiditeitsbuffer in reactie op de invoering van een 100%-norm voor de Liquidity Coverage Ratio (LCR) voor de Nederlandse bancaire sector.

Ondanks de toename van het balanstotaal is de leverage ratio met 0,3 procentpunt gestegen tot 2,1%. Voor een belangrijk deel is dit het gevolg van het aantrekken van hybride kapitaal (additional Tier 1). In september 2015 heeft de storting van een eerste tranche van € 200 miljoen plaatsgevonden. De investeerders zijn provincies die hierin een aantrekkelijke belegging met publiek karakter hebben gevonden. De bank is voornemens in 2016 en 2017 nog meer hybride kapitaal aan te trekken. Met deze leningen en een maximale reservering van de jaarwinsten heeft de bank er alle vertrouwen in te kunnen voldoen aan de Bazelse kapitaalseisen. De norm die per 1 januari 2018 zal ingaan, is nog niet vastgesteld. De bank gaat vooralsnog uit van een leverage ratio-norm van 3%.

Het zichtbare eigen vermogen bedroeg per ultimo 2015 € 1.399 miljoen (inclusief winst 2015) versus ultimo 2014 € 1.303 miljoen (inclusief winst 2014). Het Tier 1 eigen vermogen inclusief hybride kapitaal bedraagt per ultimo 2015 € 1.594 miljoen (inclusief winst 2015). De omvang van de risicogewogen activa van de bank is gestegen van € 1.780 miljoen eind 2014 naar € 1.998 miljoen eind 2015. Deze stijging vloeit voor een belangrijk deel voort uit een aanpassing van de berekeningswijze van het kapitaalsbeslag voor het tegenpartijrisico (counterparty credit risk, CCR) uit hoofde van de derivatentransacties die de bank sluit voor de afdekking van rente- en valutarisico's. In het eerste kwartaal van 2016 zal de bank eveneens de berekeningswijze voor het hieraan gerelateerde CVA-kapitaalsbeslag aanpassen, met een verdere stijging van de risicogewogen activa tot gevolg. De aanpassing betreft een conservatievere berekening van het potentiële toekomstige exposure onder de zogenoemde standaard methode, waarbij voor de looptijd van de derivatentransacties de resterende contractuele looptijd wordt gehanteerd en aldus geen rekening gehouden wordt met de dagelijkse uitwisseling van collateral in de standaard overeenkomsten die de NWB Bank hanteert met al haar tegenpartijen. Ondanks deze aanpassing van de CCR berekeningswijze, is de Tier 1-ratio gestegen van 73,0% eind 2014 naar 79,8% eind 2015 (beide inclusief resultaat lopend boekjaar; exclusief resultaat lopend boekjaar: respectievelijk 70,3% en 75,1%) als gevolg van de uitgifte van hybride kapitaal en de maximale reservering van de jaarwinsten in het kader van de leverage rationorm. In termen van Common Equity Tier 1 (CET1, exclusief hybride kapitaal) daalt de ratio van 73,0% ultimo 2014 naar 69,9% ultimo 2015 (beide inclusief resultaat lopend boekjaar; exclusief resultaat lopend boekjaar respectievelijk 70,3% en 65,1%). Als gevolg van de (in het eerste kwartaal van 2016) door te voeren aanpassing van de berekeningswijze voor het CVA-kapitaalsbeslag, zullen de CET1- en Tier 1-ratio afnemen met circa 15 procentpunt. Hiermee blijven deze ratio's nog steeds zeer ruim boven de minimumeisen van respectievelijk 4,5% en 6% (en 8% voor de total capital ratio), hetgeen de hoge kredietwaardigheid en het lage risicoprofiel van de NWB Bank onderstreept.

Reservering en dividend

In verband met de kapitaalseisen onder Bazel III heeft de NWB Bank begin 2011 besloten tot een maximale reservering van de jaarlijkse nettowinst. Vanwege de aangekondigde minimale eis voor de leverage ratio per 1 januari 2018 van vooralsnog 3%, zal geen dividend worden uitgekeerd tot de bank aan deze minimumeis voldoet. Zoals eerder vermeld, bedraagt de leverage ratio ultimo 2015 2,1%. Naast het instrument van winstinhouding kan de bank de kapitaalbasis versterken door de uitgifte van achtergestelde hybride leningen. In 2015 heeft de bank € 200 miljoen additioneel Tier 1-kapitaal aangetrokken bij vier provincies. Dit is een belangrijke stap op weg naar het voldoen aan de norm per 1 januari 2018, die zal worden vastgesteld op basis van het assessment van de European Banking Authority (EBA) in 2016. De NWB Bank heeft er alle vertrouwen in dat zij zal kunnen blijven voldoen aan alle toekomstige kapitaaleisen.

Op grond van het voorgaande heeft de directie, na goedkeuring van de raad van commissarissen, besloten de nettowinst over 2015 van € 94,7

miljoen in zijn geheel toe te voegen aan de algemene reserves. Over het boekjaar 2015 zal geen dividend ter beschikking worden gesteld aan de algemene vergadering van aandeelhouders.

Vooruitzichten 2016

De verwachtingen voor de Nederlandse economie in 2016 zijn gematigd positief. In de publieke sector blijven de investeringen onder druk staan. Volgens de huidige prognose zal het renteresultaat van de bank in 2016 op een vergelijkbaar niveau uitkomen als in 2015.

Funding

Voor het aantrekken van langetermijnfinanciering maakt de NWB Bank gebruik van haar Debt Issuance Programme (DIP) van € 60 miljard. Dit programma verzorgt gestandaardiseerde documentatie voor het grootste gedeelte van de leningen die worden uitgegeven. Financiering wordt aangetrokken in diverse valuta, die direct naar euro's worden omgezet. De strategie is erop gericht om zo flexibel mogelijk in te spelen op de wensen van investeerders. Dit, gecombineerd met de excellente kredietwaardigheid, zorgt ervoor dat de financiering tegen de meest gunstige voorwaarden kan worden aangetrokken.

De NWB Bank beschikt over de ratings Aaa en AAA van respectievelijk Moody's en S&P, dezelfde als de Nederlandse Staat. De obligaties die de NWB Bank uitgeeft, kwalificeren zich als High Quality Liquid Asset Level 1 voor bancaire investeerders in het kader van de Liquidity Coverage Ratio (LCR).

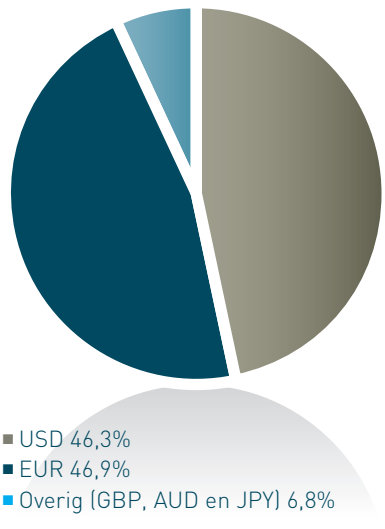
Gedurende de eerste vier maanden van het jaar zijn de opslagen boven Euribor, die de NWB Bank dient te betalen voor funding, aanvankelijk verder afgenomen. Naast de kwalificatie als High Quality Liquid Asset Level 1 van de obligaties is dit te danken aan de QE door de ECB. Op 15 april 2015 heeft de ECB de NWB Bank toegevoegd aan de lijst met instellingen waarvan de obligaties in aanmerking komen voor het Public Sector Purchase Programme (PSPP). Dit betekent dat de ECB (via DNB) naast Nederlandse staatsobligaties ook obligaties van de NWB Bank kan kopen in het kader van de QE.

Nadat QE aanvankelijk leidde tot een daling van de lange rente en opslagen naar historisch lage niveaus, volgde eind april een correctie. Nadien is vooral de lange rente aanvankelijk fors opgelopen om na de zomer enigszins te stabiliseren. De stijging van de fundingopslag is wel beperkt doorgezet, maar bevindt zich nog steeds op een laag niveau in vergelijking met de afgelopen jaren.

In 2015 zijn vijf benchmarkleningen uitgegeven. Een 3-, een 5- en een 7-jaars lening in USD en een 7- en 10-jaars lening in EUR. Deze leningen waren allen succesvol met overtekende orderboeken. De 7-jaars lening is de eerste USD-benchmark voor de NWB Bank met een looptijd langer dan 5 jaar. De aantrekkelijkheid van leningen in USD, die tot uitdrukking komt in lagere opslagen, was het gevolg van een gunstige basisswap van USD naar EUR.

In augustus heeft de NWB Bank een succesvolle € 1 miljard 10-jaars benchmarklening uitgegeven als 'groene obligatie'. In oktober volgde een € 2 miljard 7-jaars benchmarklening, de grootste benchmarklening voor de NWB Bank ooit.

Van de leningen in 2015 is 46,9% in EUR uitgegeven, 46,3% in USD, 3,7% in GBP, 2,5% in AUD en 0,6% in overige valuta.

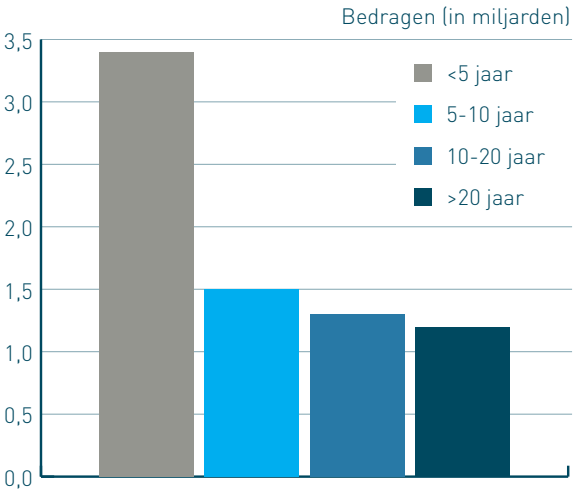
Bovengenoemde 'groene obligatie' was de tweede 'Waterobligatie' die de bank heeft uitgegeven. Via deze Waterobligatie heeft de NWB Bank nieuwe investeerders aangetrokken en het marktbereik voor groene obligaties vergroot. Naast de traditionele investeringsafwegingen zoals investeringsveiligheid en op risico afgestemde opbrengsten, is een groot deel van de obligaties door investeerders gekocht vanwege hun interesse om binnen hun investeringsmandaat klimaatvriendelijke projecten te steunen. De opbrengsten van de Waterobligaties zijn bestemd voor het financieren van de activiteiten van de waterschappen op het gebied van overstromingspreventie, waterbeheer en waterkwaliteit.

Voor de financiering in de geldmarkt gebruikt de NWB Bank commercial paper. Dit is schuldpapier met een looptijd tot 1 jaar. De NWB Bank heeft naast het Euro Commercial Paper (ECP) programma een US Commercial Paper (USCP) programma, puur gericht op de Amerikaanse markt. Onder het ECP-programma is in totaal € 19,6 miljard opgenomen met een gemiddelde looptijd van 4,5 maanden en onder het USCP-programma € 13,4 miljard met een gemiddelde looptijd van 4,2 maanden.

Kredietverlening 2015

In 2015 is een recordomzet langlopende kredietverlening gerealiseerd van € 7,4 miljard. Dit is € 1,3 miljard hoger dan in 2014. Deze hoge omzet heeft de bank in staat gesteld haar marktaandelen in de financiering van de Nederlandse publieke sector op een goed niveau te kunnen handhaven. Dit ondanks de toegenomen belangstelling van andere geldgevers voor de sector en een afnemende kredietvraag doordat decentrale overheden, woningcorporaties en zorginstellingen terughoudend blijven met nieuwe investeringen, mede als gevolg van nieuw overheidsbeleid.

De gemiddelde looptijd van de kredietomzet bedroeg ruim 10 jaar. Naar looptijd is de volgende grafische verdeling van de kredietomzet over 2015 te maken:

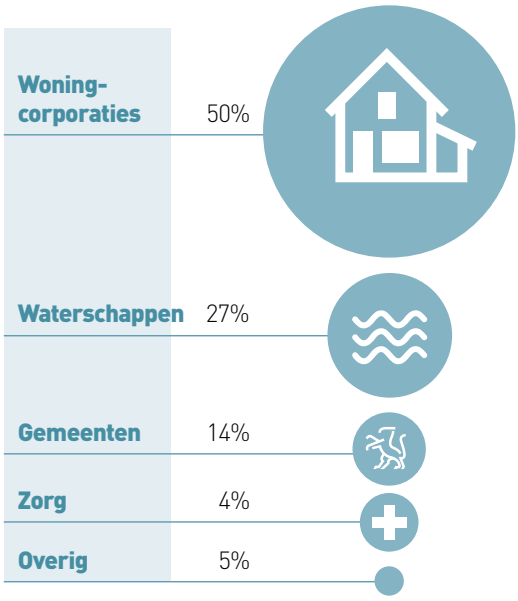
Bovenstaand overzicht laat zien dat klanten nog steeds behoefte hebben aan rentevaste leningen met lange looptijden. Het lage renteniveau speelt hier uiteraard een elementaire rol bij. Dit aantrekkelijke niveau van financiering heeft klanten van de NWB Bank getriggerd om bij het opnemen van nieuwe lange kredieten rekening te houden met een optimalisatie van hun huidige leningportefeuille. Hierbij worden bestaande hoogrentende leningen vervroegd afgelost en vervangen door langerlopende rentevaste leningen met een lagere rente. Het op deze wijze verlengen van de looptijd van de bestaande leningportefeuille stelt hen in staat om renterisico's voor een lange looptijd af te dekken en tegelijkertijd de rente-uitgaven direct te verlagen. Daarnaast wordt de mogelijkheid gecreëerd om de nieuwe leningportefeuille een gewenst kasstroomschema mee te geven, teneinde het cash management te optimaliseren door coupon- en aflossingsbetalingen in een periode te laten vallen wanneer er sprake is van voldoende liquiditeit. Hierdoor vermindert voor de klant ook de noodzaak voor bijsturing in de toekomst door de opname van kortstondige dag- en kasgeldleningen.

Verder heeft de bank in 2015 voor het eerst in de markt voor PPS (Publiek-Private Samenwerking)

geïnvesteerd. Het gaat hier om een door de bank overgenomen bestaande lening aan het project Delfluent (afvalwaterzuiveringsinstallatie) en de herfinanciering van het Nationaal Militair Museum. In het museum zijn de collecties van het voormalige luchtvaart en legermuseum samengevoegd in een gloednieuw museum op de voormalige luchtmachtbasis te Soesterberg. Het project is voltooid in 2014 en heeft een zeer succesvol eerste jaar achter de rug met meer dan 500.000 bezoekers. De concessie voor het project loopt nog 24 jaar tot 2039. Deze transactie is de eerste herfinanciering in de Nederlandse PPS-markt. De NWB Bank is hier bij uitstek goed voor gepositioneerd met haar lage fundingkosten voor lange looptijden. Daarnaast heeft de bank voor het eerst Export Krediet Garantie leningen verstrekt onder garantie van de Nederlandse Staat.

Het afgelopen jaar werd 50% van de totale kredietverlening door de bank aan woningcorporaties verstrekt. Het aandeel van de waterschappen nam toe tot 27%, mede door een toegenomen financieringsbehoefte en de wens tot looptijdverlenging van hun leningportefeuilles. Naar klantsectoren is de volgende procentuele verdeling van de totale omzet weer te geven:

Kredietverlening naar sector (2015)

Waterschappen

Ruim 90% van de lange kredietaanvragen van waterschappen in 2015 is verstrekt door de NWB Bank. Hiermee heeft de NWB Bank haar marktaandeel in deze sector verstevigd. Dit is in lijn met de doelstelling van de bank om bij haar aandeelhouders een dominante financieringsrol te vervullen. Dit is uiteraard alleen mogelijk door een zeer scherp prijsbeleid te hanteren. Het is de ambitie van de bank om deze dominante rol de komende jaren te behouden en zodoende invulling te blijven geven aan haar kerntaak richting haar aandeelhouders. De verwachting is dat de financieringsbehoefte van de waterschappen de komende jaren enigszins stijgt vanwege het HWBP. Het HWBP is onderdeel van het nationale Deltaprogramma en loopt tot en met 2028. Het is een van de meest omvangrijke waterprojecten in Nederland. Uit onderzoek is gebleken dat landelijk bijna 800 kilometer dijk niet meer voldoet aan de gestelde eisen. Het Deltaprogramma is opgezet door de Nederlandse regering om ervoor te zorgen dat de Nederlandse overstromingspreventie- en waterbeheerprogramma's aansluiten op de verwachte klimaatverandering in de komende decennia. Hierbij zal rekening worden gehouden met zowel patronen van hevigere neerslag als met langere periodes van droogte. De waterschappen en Rijkswaterstaat voeren daarom diverse maatregelen uit om de primaire waterkeringen weer aan de gestelde veiligheidsnormen te laten voldoen. Hierbij is de afspraak gemaakt dat beide partijen voor 50% bijdragen in de financiering.

In 2015 heeft de NWB Bank haar tweede 'groene obligatie', genaamd de Waterobligatie uitgegeven ter grootte van € 1 miljard (zie ook het MVO-verslag). De totale omvang van de Waterobligatie is gebruikt voor de financiering van de waterschappen.

Woningcorporaties

De kredietomzet van € 3,7 miljard is vergelijkbaar met het niveau van 2014 (€ 3,8 miljard). Deze omzet is gerelateerd aan de primaire kredietvraag en aan de herziening van kredietopslagen op

bestaande basisrenteleningen. De primaire kredietvraag betreft met name herfinanciering van bestaande leningen. De trend van een afnemende kredietvraag heeft zich het afgelopen jaar voortgezet. De herziene Woningwet, die een wettelijke context vormt waarbinnen corporaties dienen te opereren, leidt tot inperking van het werkdomein van de grootste klantengroep van de bank. Corporaties stellen mede om deze reden nieuwe investeringen uit of verkopen delen van hun woningportefeuille. Bij realisatie van de verkopen is veelal geen (her)financiering meer benodigd. De NWB Bank heeft in dit kader verzoeken van klanten ingewilligd om tegen marktwaarde leningen vervroegd af te lossen. Wellicht dat door de toestroom van vluchtelingen en het voorzichtige herstel van de woningmarkt de investeringen van woningcorporaties weer iets zullen aantrekken de komende jaren.

Provincies en gemeenten

De goede liquiditeitspositie van de provincies heeft ook het afgelopen jaar tot het uitblijven van een lange financieringsvraag geleid. In 2015 hebben de gemeenten weer veelvuldig gebruik gemaakt van kasgeldleningen. Circa € 8,0 miljard is verstrekt met een gemiddelde looptijd van een maand. Hiermee blijven de rentelasten laag en wordt geprofiteerd van de huidige negatieve geldmarktrente. De NWB Bank heeft in de langlopende financiering van gemeenten een omzetstijging gerealiseerd van € 0,3 miljard naar € 1,1 miljard. Toch zien wij ook in deze sector een terughoudendheid op het gebied van investeringen. Dit komt mede door de decentralisatie van het Rijk naar gemeenten van taken zoals jeugdzorg en de zorg voor langdurig zieken. De gemeenten lopen het financiële risico dat de integratie-uitkering niet voldoende blijkt om te kunnen voldoen aan de zorgvraag.

Zorgsector

De omzet langlopende financiering aan zorginstellingen bedraagt in 2015 € 0,3 miljard. Dit betekent ten opzichte van 2014 een lichte afname. De afnemende trend in de kredietvraag van zorginstellingen met Waarborgfonds voor de Zorgsector (WFZ)-borging heeft zich ook het afgelopen jaar gemanifesteerd. Als gevolg van stelselwijzigingen zijn de risico's in de zorgsector de afgelopen jaren toegenomen. In het eerste kwartaal van 2015 heeft het WFZ het disagio verhoogd teneinde haar financiële incasseringsvermogen te versterken. Dit is mede ingegeven door het feit dat de andere belangrijke inkomstenbron van het WFZ (de beleggingsopbrengsten) door de voortdurend dalende rente onder druk staat. Bovendien krijgt het WFZ de komende jaren te maken met extra betalingsverplichtingen vanwege vennootschapsbelasting en de geleidelijke terugbetaling van het WFZ-startkapitaal aan het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS).

Risicomanagement

Risicobeheer heeft een centrale plaats in de organisatie. Risicobewustzijn is een belangrijk onderdeel van de bedrijfscultuur en komt tot uiting in de op soliditeit gerichte langetermijnstrategie van de bank. De organisatie is erop gericht risico's in een vroegtijdig stadium te onderkennen, te analyseren, verantwoorde grenzen vast te stellen en deze te bewaken. Het risicobeheer wordt gekenmerkt door het effectief inspelen op veranderende omstandigheden en het bieden van adequate kaders voor de activiteiten van de bank. Dit helpt de bank haar sterke financiële positie en zeer lage kostenstructuur te behouden.

De NWB Bank verstrekt voornamelijk kredieten aan overheden en aan instellingen die door de overheid worden gegarandeerd. Daarnaast wordt voor liquiditeitsdoeleinden een portefeuille rentedragende waardepapieren aangehouden, met voornamelijk Residential Mortgage-Backed Securities met NHG-garantie en obligaties van, of gegarandeerd door, Nederlandse overheden. In 2013 is na goedkeuring van de aandeelhouders besloten de dienstverlening van de bank uit te breiden met de financiering van projecten in het model van PPS. De bank heeft deskundige medewerkers op dit terrein aangetrokken en een risicobeoordelingsraamwerk ontwikkeld. In 2015

zijn de eerste PPS-transacties gedaan. De NWB Bank heeft in 2015, net als in alle voorgaande jaren, niet te maken gehad met een kredietverlies.

Voor het afdekken van rente- en valutarisico's worden swaps afgesloten met financiële tegenpartijen. De beheersing van het daaruit voortvloeiende tegenpartijrisico is de afgelopen jaren geïntensiveerd, onder meer voor wat betreft de frequentie van collateral uitwisseling. Ook de contractuele afspraken, vastgelegd in de zogenoemde Credit Support Annex (CSA), zijn weer verder aangescherpt. Voorts maakt de bank goede vorderingen met de voorbereiding van de overgang op central clearing voor rentederivaten, conform de European Market Infrastructure Regulation (EMIR-regelgeving). Bekendgemaakt is dat de overgang op central clearing voor rentederivaten verplicht is per 21 december 2016 (met backloading per 21 mei 2016).

Met ingang van 1 oktober 2015 is de liquiditeitsnorm LCR (Liquidity Coverage Ratio) van kracht geworden waarbij voor het Nederlandse bankwezen een norm van minimaal 100% verplicht is gesteld. De NWB Bank voldoet per ultimo 2015 aan de minimumvereisten voor zowel de LCR alsook voor de Net Stable Funding Ratio (NSFR), die nog niet van kracht is. De LCR en NSFR kwamen uit op respectievelijk 134% en 117%.

In 2015 heeft de bank haar kader voor het beheer van de strategische renterisicopositie aangepast in lijn met de norm voor het rendement eigen vermogen, die in 2015 met de aandeelhouders is overeengekomen (opbrengst van een 10-jaar voortschrijdende belegging in een 10-jaars Nederlandse staatsobligatie plus een opslag passend bij het profiel van de bank).

Naast de continue aandacht van de bank voor het aanscherpen van het risicobeheer van de financiële risico's, zijn in 2015 ook verdere stappen gezet op het gebied van het beheer van niet-financiële risico's. Zo is het beleid ten aanzien van de beheersing van risico's op het gebied van informatiebeveiliging verder aangescherpt waar het gaat om cybercrime.

Ook is een overkoepelende risicoanalyse op het gebied van integriteit opgesteld en heeft de bank een onderzoek gedaan naar mogelijk verdere aanscherpingen van het operationeel risicobeheer is op basis van huidige best practices.

Risk governance

De strategie van de bank stelt hoge eisen aan het risicomanagement en de inrichting en handhaving van een adequate interne beheersing. De NWB Bank hanteert een organisatiebrede aanpak voor haar risicobeheersing en de controle daarop. Als belangrijk onderdeel van haar toezichthoudende taak evalueert de raad van commissarissen en in het bijzonder de audit- en risicocommissie van de raad, de beheersing van de risico's die aan de uitvoering van het bankbedrijf zijn verbonden. De directie stelt de kaders voor het risicobeheer vast. Binnen deze kaders worden door de asset & liability commissie (alco) beslissingen genomen over de risico's van de bank. In de alco zijn de directie, treasury, public finance, risk management, finance & control en back office vertegenwoordigd.

In overeenstemming met de Code Banken heeft de bank de hoogte van haar risicobereidheid vastgesteld. Hiermee is vastgelegd hoeveel, en op welke gebieden, de NWB Bank risico wenst te lopen bij het realiseren van haar strategische doelstellingen. De risk appetite wordt goedgekeurd door de raad van commissarissen. In 2015 heeft de bank haar Risk Appetite Framework aangepast in lijn met de aanbevelingen van de Financial Stability Board (FSB).

Capital Management

Het primaire doel van kapitaalmanagement is ervoor te zorgen dat er altijd wordt voldaan aan de interne doelstellingen en externe kapitaalvereisten en te waarborgen dat er voldoende kapitaal beschikbaar is om de strategie van NWB Bank te ondersteunen.

Naast het bepalen van de minimumkapitaaleisen per risicosoort (kredietrisico, marktrisico, operationeel risico en concentratierisico) vormt de interne beoordeling van de kapitaaltoereikendheid,

het Internal Capital Adequacy Assessment Process (ICAAP), een belangrijke activiteit van kapitaalmanagement. Onderdeel van het ICAAP is het uitvoeren van stresstesten waarmee de robuustheid van de kapitalisatie op de proef wordt gesteld. Jaarlijks beoordeelt de toezichthouder de kwaliteit van (de totstandkoming van) het ICAAP in het Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) en gaat hierover met de bank in gesprek.

De NWB Bank voldoet ruimschoots aan de risicogewogen kapitaalsvereisten. Hoewel het Bazels Comité een minimum niveau van 3% voor de leverage ratio heeft genoemd, is de normering voor deze nieuwe niet-risicogewogen norm, die in 2018 van kracht wordt, nog niet bekend. De EBA onderzoekt de invloed van deze norm op de diverse bancaire bedrijfsmodellen en zal de uitkomsten hiervan in 2016 presenteren. De leverage ratio van de NWB Bank bedraagt 2,1% eind 2015.

Toezicht

Wat betreft het prudentiële toezicht stond 2015 in het teken van de overgang naar toezicht onder directe verantwoordelijkheid van de ECB. De ECB voert het toezicht uit samen met DNB als nationale bancaire toezichthouder in een zogenoemd 'Joint Supervisory Team' (JST). Het was van wederzijds belang, dat het JST meteen bij aanvang een goed begrip kreeg van het specifieke profiel en bedrijfsmodel van de bank om zo het toezicht effectief te kunnen inrichten en de proportionaliteit daarvan te waarborgen. Daarnaast ging de aandacht van de bank uit naar het inrichten van heldere en efficiënte communicatielijnen met de toezichthouder.

In 2014 heeft de NWB Bank op verzoek van DNB voor het eerst een zogenoemd herstelplan opgesteld. In het herstelplan beschrijft een bank welke maatregelen er genomen kunnen worden om in een financiële crisis overeind te blijven. Een dergelijk plan is voor iedere bank vereist. De NWB Bank vindt het belangrijk in dergelijke extreme omstandigheden goed na te denken over de crisismanagementorganisatie en de ter beschikking staande herstelmaatregelen. In 2015 is het plan ook daadwerkelijk getest in een simulatiesessie. Op basis van deze ervaring zijn enkele aanpassingen in onder andere de crisismanagementorganisatie aangebracht. Het plan is geactualiseerd op basis van de uitkomsten van het jaarlijkse SREP van de kapitalisatie en de liquiditeitspositie van de bank.

Naast het Single Supervisory Mechanism (SSM), waarbinnen het prudentiële toezicht op Europese banken wordt geregeld, omvat de oprichting van een bankenunie in Europa ook een tweede en derde pijler. De tweede pijler is het Single Resolution Mechanism (SRM), bestaande uit de Single Resolution Board (SRB) en de nationale resolutieautoriteiten, inzake het herstel en de afwikkeling van banken. De derde pijler is het Deposit Guarantee Scheme (DGS), waarin regels worden gesteld met betrekking tot de garantieverplichting van banken ten behoeve van depositohouders. Met de inwerkingtreding van de BRRD in 2015 heeft de bank nu ook te maken met de SRB, die verantwoordelijk is voor een ordelijk proces rond herstel en een eventuele afwikkeling van een bank. Daartoe dienen resolutieplannen en extra kapitaalsvereisten (MREL, Minimum Requirement for own funds and Eligible Liabilities) te worden vastgesteld, hetgeen in 2016 zal gebeuren. Er geldt een overgangsfase van vier jaar.

Corporate governance

Inleiding

Als bank van en voor de publieke sector heeft de NWB Bank een bijzondere maatschappelijke verantwoordelijkheid. In termen van corporate governance betekent dit voor de bank soliditeit en transparantie in het ondernemingsbestuur, met oog voor de belangen van alle stakeholders. De NWB Bank past in dit kader de Nederlandse Corporate Governance Code toe, de Code Banken en de Gedragsregels uit het pakket 'Toekomstgericht Bankieren' van de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB).

De raad van commissarissen en de directie zijn verantwoordelijk voor een goede corporate governance structuur bij de NWB Bank en de naleving daarvan.

Nederlandse Corporate Governance Code

De Nederlandse Corporate Governance Code bevat principes en best-practice bepalingen die de verhoudingen reguleren tussen de directie, de raad van commissarissen en de (algemene vergadering van) aandeelhouders. De code is van toepassing op Nederlandse beursvennootschappen. De NWB Bank is geen beursvennootschap en heeft dan ook geen wettelijke verplichting om de Nederlandse Corporate Governance Code toe te passen. Toch past de NWB Bank op vrijwillige basis de code toe, met inachtneming van het specifieke kenmerk van de bank, dat de aandelen uitsluitend in handen kunnen zijn van de Nederlandse Staat, waterschappen en andere publiekrechtelijke rechtspersonen. De principes en de best-practice bepalingen, met betrekking tot de one-tier bestuursstructuur en de certificering van aandelen, zijn buiten beschouwing gelaten vanwege het karakter en de specifieke rol van de bank. Aangezien de NWB Bank uitsluitend aandelen op naam kent, zijn de aandeelhouders van de bank bekend. Er wordt een aandeelhoudersregister bijgehouden met de namen en adressen van de aandeelhouders, de datum van verkrijging van de aandelen en het op ieder aandeel gestorte bedrag. De bank onderhoudt gedurende het jaar rechtstreeks contact met haar aandeelhouders en/of hun vertegenwoordigers. Het beleid is op dit punt niet geformaliseerd. Ook is het principe en de best-practice bepalingen, met betrekking tot de informatieverschaffing aan en de logistiek van de jaarlijkse algemene vergadering, niet geformaliseerd.

Toekomstgericht Bankieren

Het pakket Toekomstgericht Bankieren is op 1 januari 2015 in werking getreden. Dit pakket bestaat uit het Maatschappelijk Statuut, de Code Banken en de Gedragsregels. Het Maatschappelijk Statuut beschrijft de rol die banken in de samenleving willen vervullen en de gedeelde waarden van de bancaire sector. De Code Banken borgt een goed bestuur binnen alle Nederlandse banken en legt principes vast voor integere en beheerste bedrijfsvoering en principes over goed risicobeleid en de inrichting van de directie en raad van commissarissen. De Gedragsregels bevatten regels voor medewerkers ten aanzien van integere en zorgvuldige uitoefening van zijn of haar beroep.

Code Banken

De Code Banken die sinds 1 januari 2010 geldt, is een vorm van zelfregulering. De code is per 1 januari 2015 vernieuwd met de komst van het pakket Toekomstgericht Bankieren en is van toepassing op Nederlandse banken. De Code Banken beoogt een bijdrage te leveren aan het vertrouwen in banken door de samenleving. De nieuwe principes van de code benadrukken daarom het belang van een beheerste en integere bedrijfsvoering van banken. De Code Banken bevat de volgende onderdelen:

- beheerste en integere bedrijfsvoering
- principes voor de directie en de raad van commissarissen

- een adequaat risicobeleid
- adequate auditprocessen
- een zorgvuldig, een beheerst en duurzaam beloningsbeleid

Naar aanleiding van de nieuwe Code Banken zijn in 2015 de reglementen van de directie, de raad van commissarissen, de audit- en risicocommissie en de remuneratie- en benoemingscommissie en de gedragscode in overeenstemming gebracht met de nieuwe code. Voor de naleving van de Code Banken door de NWB Bank wordt verwezen naar het overzicht Naleving principes Code Banken.

Comply-or-explain-statement Code Banken

De NWB Bank onderschrijft het belang van het Maatschappelijk Statuut en de Code Banken ten volle en leeft de principes van de code na.

Gedragsregels en bankierseed

De bankierseed (met de daaraan verbonden Gedragsregels en het tuchtrechtsysteem) dient sinds 1 april 2015 te worden afgelegd door alle medewerkers van banken. De bankierseed is een persoonlijke verklaring van de medewerker, die afgelegd moet worden tegenover een leidinggevende. Na het afleggen van de eed of belofte moet de medewerker in het bijzijn van zijn of haar leidinggevende de op papier gestelde eed of belofte ondertekenen. De medewerkers zijn door het afleggen van de bankierseed en de ondertekening ervan onderworpen aan de Gedragsregels en het tuchtrecht. De Gedragsregels bestaan uit de volgende elementen:

- integriteit en zorgvuldigheid
- zorgvuldige belangenafweging
- belang van de klant centraal stellen
- naleving van de wet– en regelgeving
- geheimhouding van vertrouwelijke informatie
- openheid en eerlijkheid over eigen gedrag en het kennen van de eigen verantwoordelijkheid voor de samenleving
- een bijdrage leveren aan het vertrouwen van de samenleving in de bank

In 2015 heeft de bank een workshop over de bankierseed en een informatiesessie over het tuchtrecht voor haar medewerkers georganiseerd. Daaropvolgend hebben alle medewerkers van de NWB Bank de eed of belofte afgelegd.

Sinds 2013 gold deze wettelijke verplichting al voor bestuurders en commissarissen van financiële instellingen. Alle directieleden en commissarissen van de NWB Bank hebben in 2013, dan wel bij indiensttreding, nadien de eed of belofte afgelegd. De directieleden en commissarissen die in 2013 de eed of belofte hadden afgelegd, hebben in 2015 in het kader van de Gedragsregels een tuchtrechtverklaring getekend.

Toelichting

De volgende paragrafen bevatten een toelichting op overige aandachtsgebieden op het gebied van corporate governance. Ook is vermeld of, en zo ja, op welke wijze in de verslagperiode 2015 stappen zijn gezet ten opzichte van 2014.

Geschiktheids- en betrouwbaarheidstoets

Met de Wijzigingswet financiële markten 2015 is de kring personen die onderworpen dient te worden aan de geschiktheids- en betrouwbaarheidstoets uitgebreid. In dit kader hebben alle managementteamleden van de NWB Bank in 2015 met succes de geschiktheids- en betrouwbaarheidstoets afgelegd.

Ondernemingsraad

In 2015 zijn er voorbereidingen getroffen voor de oprichting van de ondernemingsraad (OR). De OR is in januari 2016 opgericht. Zowel de voorzitter van de raad van commissarissen als de voorzitter van de remuneratie- en benoemingscommissie zullen periodiek een vergadering van de OR bijwonen. Overige leden van de raad van commissarissen zullen ook met regelmaat bij een OR-vergadering aanwezig zijn.

Beheerste en integere bedrijfsvoering

De NWB Bank hecht sterk aan haar reputatie van een solide en integere bank voor de overheid. Checks & balances en integriteit zijn binnen het

beheersysteem van de bank dan ook belangrijke aandachtsgebieden. De NWB Bank wil tegenover haar klanten en investeerders er geen twijfel over laten bestaan, dat zij met een gerust hart van haar diensten gebruik kunnen maken, dan wel hun gelden veilig bij de bank kunnen onderbrengen. Daarbij zijn de directieleden en commissarissen zich ook bewust van hun voorbeeldfunctie voor alle medewerkers van de bank.

Gedrag en cultuur

De directie bevordert verantwoord gedrag en een gezonde cultuur, zowel aan de top van de NWB Bank, als door de hele organisatie heen. De internal audit department (iad) en de externe accountant hebben in 2014 een onderzoek verricht naar cultuur en gedrag (de zogenaamde 'soft controls') van de bank. Onder alle medewerkers was een vragenlijst uitgezet om de kwaliteit van de soft controls te meten. De bank heeft de volgende soft control-elementen in haar onderzoek gebruikt: helderheid, voorbeeldgedrag, uitvoerbaarheid, betrokkenheid, transparantie, bespreekbaarheid, aanspreekbaarheid en sanctioneerbaarheid.

Het onderzoek naar de soft controls van de NWB Bank is in 2015 afgerond. De algemene aftiteling van het onderzoek is dat de bank op alle fronten bovengemiddeld goed scoort. Het advies was, gelet op de relatief beperkte omvang van de organisatie, de kritische onderlinge houding te bewaken. De bank heeft een platte organisatiestructuur en open managementcultuur. Met name de samenwerking, de betrokkenheid, de kennisdeling, het risicobewustzijn, de inspiratie en de persoonlijke ontwikkeling van medewerkers worden hierdoor bevorderd. Geconcludeerd is dat er aandacht moet zijn voor het organiseren van tegenspraak en het hebben van een kritische houding naar elkaar.

Het managementteam heeft een cultuursessie gehouden over de uitkomsten van dit onderzoek. De onderzoeksuitkomsten zijn uitvoerig behandeld in de raad van commissarissen, omdat het gedrag van de mensen en de cultuur van de bank het fundament vormt voor het doel van de bank om een bewust, betrokken en betrouwbare bank te zijn voor klanten in de publieke sector.

Klantbelang centraal

De NWB Bank speelt een belangrijke rol in de financiële dienstverlening binnen de Nederlandse publieke sector en kan die rol optimaal vervullen als de samenleving, in het bijzonder de klant, vertrouwen heeft in de organisatie en de integriteit, waarmee de bank ten opzichte van haar relaties opereert. Bewust, betrokken en betrouwbaar zijn dan ook de kernwaarden van de NWB Bank. De bank verwacht van medewerkers dat zij deze kernwaarden bij de uitoefening van hun functie uitdragen.

Accountmanagement voor kredietrelaties en productontwikkeling hebben een hoge prioriteit. Bij het relatiebeheer van de NWB Bank staat het overbruggen van het kennisverschil tussen publieke sector en financiële wereld centraal. Dit kennisverschil wordt overbrugd door middel van het organiseren van educatieve relatiedagen en het participeren (als spreker) op seminars. Op individueel klantniveau vindt de kennisoverbrugging plaats middels relatiebezoeken. Daarnaast is de bank alert op (markt)ontwikkelingen en de (veranderende) behoeften van klanten en speelt daar, waar mogelijk, op in met het aandragen van oplossingen, al dan niet in de vorm van nieuwe producten.

In 2015 is de nieuwsbrief 'NWB Bank Publieke Sector Actueel' geïntroduceerd. De relaties van de NWB Bank worden op deze manier dagelijks op de hoogte gesteld van actuele ontwikkelingen in de publieke sector.

Compliance en integriteit

De compliancefunctie is belegd bij de afdeling legal & compliance. De compliancefunctie is gericht op het bevorderen van en (doen) toezien op de naleving van bestaande wet- en regelgeving, interne procedures en gedragsregels, die relevant zijn voor de integriteit en de daarmee

samenhangende reputatie van de organisatie. Het terrein van compliance omvat gedragsgerelateerde risicocategorieën.

Als onderdeel van het jaarlijkse auditplan verricht iad compliance audits. Daarbij wordt vastgesteld of de bank voldoet aan de bestaande relevante wet- en regelgeving en interne procedures en gedragsregels. Bij deze audits wordt ook nagegaan of de interne procedures en gedragsregels effectief zijn en op de juiste wijze worden toegepast in de organisatie.

Raad van commissarissen

Algemeen

Het reglement voor de raad van commissarissen bevat onder meer regels ten aanzien van de samenstelling, taakverdeling en werkwijze. Daarnaast bevat dit reglement bepalingen omtrent tegenstrijdig belang en de omgang met de directie en de aandeelhouders. Met het reglement voor de raad van commissarissen wordt uitvoering gegeven aan de toepasselijke bepalingen in onder andere de Capital Requirements Regulation (575/2013) (CRR), de Wet op het financieel toezicht (Wft), de Regeling beheerst beloningsbeleid Wft 2014 (Rbb), de Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen (Wbfo), de Nederlandse Corporate Governance Code en het pakket Toekomstgericht Bankieren.

Commissies

Audit- en risicocommissie

De raad van commissarissen heeft een audit- en risicocommissie ingesteld, waarvan de taak is de besluitvorming van de raad van commissarissen voor te bereiden. Deze commissie werkt overeenkomstig het reglement voor de audit- en risicocommissie. Naar aanleiding van een aanbeveling uit een thema-onderzoek Risk Governance and Appetite van de ECB zullen vergaderingen van de audit- en risicocommissie in de loop van 2016 worden gesplitst in een audit- en een risicodeel.

Remuneratie- en benoemingscommissie

De raad van commissarissen heeft een remuneratie- en benoemingscommissie ingesteld die als taak heeft bepaalde voorstellen te doen aan de raad van commissarissen, het beloningsbeleid te evalueren, rechtstreeks toezicht te houden op de beloning van het senior management (inclusief de leidinggevende controlefuncties binnen de bank) en het remuneratierapport op te maken. Deze commissie werkt overeenkomstig het reglement voor de remuneratie- en benoemingscommissie.

Profiel

Er is een algemene profielschets opgesteld met als doel een richtlijn te bieden voor de samenstelling van de raad van commissarissen en de benoeming van zijn leden. Er wordt gestreefd naar diversiteit in de samenstelling. De profielschets is in lijn met de eisen uit de Nederlandse Corporate Governance Code. Naast de algemene profielschets wordt voor elke vacature in de raad van commissarissen een individuele profielschets opgesteld. De individuele profielschets moet binnen de algemene profielschets passen. Conform de Wet bestuur en toezicht streeft de raad van commissarissen naar ten minste 30% mannen en ten minste 30% vrouwen in zijn samenstelling. Thans is de verhouding man/vrouw 57/43%.

Directie

Benoeming en samenstelling

Het bestuur van de NWB Bank is in handen van de directie die uit drie leden bestaat. De algemene vergadering benoemt de leden van de directie voor een periode van vier jaar op voordracht van de raad van commissarissen. De verschillende verantwoordelijkheden van de directieleden zijn vermeld op de website en op pagina's 5 en 6 van dit jaarverslag. De verdeling man/vrouw in de directie is 67/33% en voldoet daarmee aan de streefcijfers voor diversiteit uit hoofde van de Wet bestuur en toezicht.

Reglement

Voor de werkwijze van de directie is het reglement voor de directie opgesteld. Dit reglement bevat onder meer regels met betrekking tot de taakverdeling, werkwijze en besluitvorming. Daarnaast bevat het reglement bepalingen ten aanzien van gedrag en cultuur, de omgang met en de wijze van informatieverschaffing aan de raad van commissarissen, het beloningsbeleid en tegenstrijdig belang. Met dit reglement wordt tevens uitvoering gegeven aan de toepasselijke bepalingen in onder andere de CRR, de Wft, de Rbb, de Wbfo, de Nederlandse Corporate Governance Code en het pakket Toekomstgericht Bankieren.

Permanente educatie

De NWB Bank acht permanente educatie van directieleden en leden van de raad van commissarissen van groot belang. In dat kader zijn in 2015 presentaties door externe deskundigen verzorgd. De thema's van deze presentaties waren risk management framework WSW (Waarborgfonds Sociale Woningbouw), integriteit, ondernemingsraden en Kapitaalmarktunie en update TLAC (Total Loss Absorbing Capacity)/ MREL (Minimum Requirement for own funds and Eligible Liabilities). Daarnaast hebben de directieleden diverse (internationale) conferenties, workshops en seminars gevolgd op onder meer het gebied van corporate governance, financiële instrumenten, toezicht op de toezichthouders, de toepassing van het evenredigheidsbeginsel in het kader van institutionele en regelgevende hervormingen en de Bankenunie.

Nieuwe commissarissen en directieleden volgen een introductieprogramma, waarbij in ieder geval aandacht wordt besteed aan algemene financiële, sociale en juridische zaken, de financiële verslaggeving, de specifieke aspecten van de NWB Bank en haar ondernemingsactiviteiten en de verantwoordelijkheden van een commissaris of directielid.

Risicobeleid

Risk appetite

Evaluatie van de risicobereidheid (risk appetite) van de NWB Bank vindt jaarlijks plaats en zo nodig vaker als er belangrijke ontwikkelingen zijn. De beschrijving van de risk appetite (risk appetite statement) is toegespitst op de strategie van de bank, haar doelstellingen en de wijze waarop de organisatie deze kan realiseren. Het risk appetite statement is onderdeel van het risk appetite framework en wordt tenminste jaarlijks ter goedkeuring aan de raad van commissarissen voorgelegd. Ook tussentijdse materiële wijzigingen van het risicoprofiel, getoetst aan de risicobereidheid, legt de directie ter goedkeuring voor aan de raad van commissarissen.

Audit

De iad, die onafhankelijk opereert binnen de NWB Bank, controleert en toetst zorgvuldig, deskundig en objectief de beheersing van de risico's die samenhangen met de (bedrijfs) activiteiten. Daarnaast adviseert de iad over de toereikendheid van organisatie-inrichting en risicobeheersing.

Het hoofd van de iad rapporteert aan de voorzitter van de directie en heeft tevens een rapportagelijn naar de voorzitter van de audit- en risicocommissie. Het hoofd van de iad woont, net als de externe accountant, de vergaderingen van de audit- en risicocommissie bij. In 2015 heeft twee keer een trilateraal overleg plaatsgevonden met de externe accountant en de toezichthouder (De Nederlandsche Bank (DNB) en de Europese Centrale Bank (ECB)). Dit is in lijn met de Code Banken. Tijdens dit overleg vindt uitwisseling van inzichten plaats op het gebied van het risicoprofiel van de bank, de planning van activiteiten en de uitkomsten van de werkzaamheden.

Op verzoek van de directie kan de iad, als niet-stemmend lid, participeren in stuurgroepen van strategisch belang zijnde projecten. Daarnaast ondersteunt de iad de organisatie bij het invoeren van en het rapporteren over maatschappelijk

verantwoord ondernemen (MVO). Voorts gaat de iad na of alle aspecten van het Global Reporting Initiative (GRI) worden meegenomen in de MVO-verslaglegging en ziet erop toe dat deze gebaseerd is op de interne materialiteitsanalyse.

Beloningsbeleid

Het beloningsbeleid voor directie en medewerkers is in overeenstemming met de CRR, de Wbfo, de Rbb en de Nederlandse Corporate Governance Code. Het beloningsbeleid is goedgekeurd door de raad van commissarissen en wordt tweejaarlijks geëvalueerd met de remuneratie- en benoemingscommissie. De algemene vergadering stelt het beloningsbeleid voor de directie vast. Een nadere toelichting op het beloningsbeleid voor directie en medewerkers is opgenomen in het Remuneratierapport van dit jaarverslag.

Overige aspecten corporate governance

In 2016 zal de NWB Bank de Guidelines Corporate governance principles for banks van het Basel Committee on Banking Supervision verder beoordelen en waar nodig implementeren.

In control-statement

De directie is van mening dat in het verslagjaar de interne risicobeheersings- en controlesystemen naar behoren hebben gewerkt. Deze geven een redelijke mate van zekerheid dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat.

Verantwoordelijkheidsverklaring

De directie verklaart dat, voor zover haar bekend, de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de activa, de passiva, de financiële positie en de winst van de bank. Daarnaast verklaart de directie dat, voor zover haar bekend, het jaarverslag een getrouw beeld geeft van de bank omtrent de toestand op de balansdatum, de gang van zaken gedurende het boekjaar, waarvan de gegevens in de jaarrekening zijn opgenomen en dat in het jaarverslag de wezenlijke risico's waarmee de bank wordt geconfronteerd zijn beschreven.

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Algemeen

De missie van de NWB Bank als promotional bank is haar klanten van zo gunstig mogelijke financiering te voorzien en haar innovatieve vermogen aan te wenden om zo de publieke sector in staat te stellen de kosten voor de uitvoering van zijn maatschappelijke taak en de maatschappelijke voorzieningen in Nederland zo laag mogelijk te houden. Een goede graadmeter hiervoor vormt recent onderzoek van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO)[1]. Hieruit komt naar voren dat door het garantiestelsel in de sociale volkshuisvesting, waarbij de overheid borg staat (via het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)) voor leningen aan woningcorporaties, een aanzienlijk rentevoordeel wordt behaald. De sectorbanken Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank) en de NWB Bank zijn verreweg de grootste verstrekkers van geborgde financiering en dragen daarmee bij aan dit rentevoordeel, dat ten goede komt aan de sociale huisvesting. Onderzoekers Veenstra en Van Ommeren schatten dit rentevoordeel op € 700 miljoen per jaar op de totale geborgde leningportefeuille van de corporatiesector ad circa € 83 miljard. Het door de NWB Bank verstrekte deel van de totale geborgde schuld bedraagt circa 38%. De goede kredietwaardigheid van de NWB Bank, die tot uitdrukking komt in de hoogste ratings AAA/Aaa (S&P/Moody's), stellen de bank in staat zich goedkoop te financieren in de internationale geld- en kapitaalmarkten. Deze gunstige financiering komt ten goede aan de klanten van de NWB Bank.

Ontwikkelingen in 2015

In 2015 heeft de NWB Bank opnieuw een Green Bond ('Waterobligatie') uitgegeven met een omvang van € 1 miljard en een looptijd van 10 jaar. Deze tweede Waterobligatie was wederom een groot succes en heeft het marktbereik voor groene obligaties vergroot. In aanvulling op de traditionele investeringsafwegingen, zoals investeringsveiligheid en op risico afgestemde opbrengsten, is een belangrijk deel van de obligaties door investeerders gekocht, omdat zij er belang aan hechten binnen hun investeringsmandaat klimaatvriendelijke projecten te steunen.

Opbrengsten van de Waterobligaties zijn bestemd voor financieringen aan de Nederlandse waterschappen. De waterschappen, met tezamen zo'n 11.000 werknemers, zijn verantwoordelijk voor overstromingspreventie, waterbeheer en waterkwaliteit. De aanpassing aan klimaatverandering is een geïntegreerd onderdeel van hun taken. Een groot deel van de toekomstige investeringen in overstromings- en waterbeheer zal worden uitgevoerd onder de noemer van het 'Deltaprogramma', dat de Nederlandse regering heeft ontwikkeld, om ervoor te zorgen dat de Nederlandse overstromingspreventie- en waterbeheerprogramma's aansluiten op de verwachte klimaatverandering in de komende decennia. Hierbij wordt rekening gehouden met zowel patronen van heviger neerslag als met langere periodes van droogte.

1) 'Kredietgarantie voor corporaties is goud waard'. COELO, jaargang 100, 13 augustus 2015.

De opbrengst van de Waterobligatie is in 2015 aangewend voor de financiering van projecten van waterschappen, die gericht zijn op:

(a) de matiging van klimaatverandering, zijnde het beheer van de waterwegen;
(b) de aanpassing aan klimaatverandering, inhoudende investeringen in klimaat-weerbarstige groei (overstromingspreventie, overige overstromingsafweringen en pompstations); of
(c) biodiversiteitsprojecten die zijn gerelateerd aan water, in plaats van rechtstreeks aan het klimaat (bijv. het zuiveren en baggeren van de waterbodem, het vervoeren en zuiveren van afvalwater en het afvoeren van rioolslib).

Voor een nadere toelichting op de Waterobligatie verwijzen we naar de **NWB Bank Green Bond Newsletter**. Voor het raamwerk van de Waterobligaties heeft het onafhankelijke onderzoeksbureau Cicero (Center for International Climate and Environmental Research) in 2014 een second opinion, afgegeven. In 2015 is een nieuw initiatief bekendgemaakt om beleggen in maatschappelijke en duurzaamheidsprojecten een impuls te geven. De voorgestelde Social Bond and Sustainability Bond Appendix ('SSBA') bouwt voort op de succesvolle Green Bond Principles (GBP) die in 2014 zijn gelanceerd. Het initiatief is bedoeld om emittenten en maatschappelijk betrokken beleggers vrijwillige richtlijnen te verstrekken voor de ontwikkeling en uitgifte van 'social bonds'. Voor de NWB Bank biedt dit wellicht mogelijkheden om ook kredieten aan de sociale woningbouw te financieren middels de uitgifte van een 'social bond', hetgeen in 2016 verder onderzocht zal worden.

De Europese Investeringsbank (EIB) en de NWB Bank hebben eind 2015 een leningsovereenkomst van € 400 miljoen getekend. De lening volgt op de ondertekening van een samenwerkingsovereenkomst eind vorig jaar, waarin werd vastgelegd dat de twee financiële instellingen kennis en ervaring zouden gaan uitwisselen om zo publieke projecten in Nederland beter te kunnen ondersteunen. De EIB stelt € 400 miljoen beschikbaar aan de NWB Bank, die dat bedrag zal investeren in projecten in sociale woningbouw, milieu, kenniseconomie en de watersector, ontwikkeld door lokale overheden. De NWB Bank kijkt continu naar mogelijkheden om haar beschikbaarheid als financier van haar klanten in de Nederlandse publieke sector tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden te maximaliseren. Via de lening van de EIB biedt de NWB Bank ook kleinere projecten en klanten, die anders hiervoor niet in aanmerking zouden komen, de gelegenheid te profiteren van goedkope EIB-financiering. Dit betekent dat ze minder besteden aan rentebetalingen hetgeen onder meer moet bijdragen aan het beter betaalbaar maken van bijvoorbeeld de sociale woningbouw en projecten van waterschappen. Aangezien de EIB nooit meer dan 50% van de totale waarde van een project mag financieren, zal samen met de NWB Bank voor een totaal van € 800 miljoen aan projecten gerealiseerd kunnen worden.

> **Vicepresident Pim van Ballekom van de EIB:** *"Hoewel we veel financiële en technische expertise met ons meebrengen, kan de EIB op bepaalde niveaus niet zelf in de markt aanwezig zijn, omdat we daar simpelweg de mankracht en specifieke kennis van de markt niet voor hebben. De vruchtbare samenwerking die we vorig jaar met de NWB Bank afsloten, zal zich nu dan ook gaan vertalen in concrete steun aan projecten ten behoeve van de Nederlandse burger."*

Het gerespecteerde Duitse ratingbureau op het gebied van Corporate Social Responsibility (CSR), Imug Beratungsgesellschaft, heeft over 2015 een duurzaamheidsrating gegeven aan de NWB Bank. De bank is hierbij in de top 3 geëindigd van alle gerate emittenten van obligaties en op een tweede plaats in de groep van 14 promotional banks.

In 2015 is de NWB Bank MVO-Award samengegaan met de Waterinnovatieprijs. Hiermee hebben de Unie van Waterschappen en de NWB Bank hun krachten gebundeld in het stimuleren van duurzame innovaties en het bieden van een podium om deze projecten breder kenbaar te maken. Via de NWB Bank MVO-Award die vanaf 2013 wordt uitgereikt, wil de bank het ontwikkelen van maatschappelijk verantwoorde projecten bij haar klanten stimuleren.

Op het gebied van duurzaam maatschappelijk verantwoord ondernemen hanteert de NWB Bank hoge standaarden en streeft zij de doelstellingen uit het MVO-beleid na. De NWB Bank ziet het belang van een grotere transparantie en meer verantwoording naar de buitenwereld. Zo heeft de bank ook in 2015 weer deelgenomen aan de Transparantiebenchmark. De Transparantiebenchmark is een initiatief van het ministerie van Economische Zaken en de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants. Dit is een kwalitatief en kwantitatief onderzoek naar de MVO-verslaggeving in de jaarverslagen van de grote ondernemingen en Staatsdeelnemingen in Nederland. In 2015 zijn de criteria voor de Transparantiebenchmark opnieuw verder aangescherpt, maar de NWB Bank heeft zich binnen deze benchmark weten te handhaven in de kopgroep op plaats 31 (2014: 28) op een totaal van 461 deelnemers. De doelstelling om binnen de top 10% te blijven is daarmee ook dit jaar weer gerealiseerd. Verder rapporteert de NWB Bank op MVO-gebied op het core niveau van het Global Reporting Initiative (GRI). Het is de ambitie om met behulp van GRI te blijven rapporteren en de monitoring van, en sturing op, de hierbij behorende prestatie-indicatoren verder te optimaliseren.

In 2015 heeft de NWB Bank de United Nations Global Compact principes ondertekend. De NWB Bank committeert zich hiermee om de tien principes betreffende mensenrechten, arbeid, milieu en anti-corruptie, te integreren in haar strategie, beleid en dagelijkse werkzaamheden. De NWB Bank heeft een analyse gemaakt van de tien principes, welke is opgenomen in de GRI-tabel. De bijbehorende Communication-on-Progress, voor wat betreft de tien principes, wordt gedaan in deze paragraaf, in de inleiding van het Directieverslag en in de GRI tabel.

Daarnaast is de NWB Bank voornemens in 2016 lid te worden van de groep financiële instellingen die de Equator Principles aanhangt. "The Equator Principles is a risk management framework, adopted by financial institutions, for determining, assessing and managing environmental and social risk in projects". Deze principes worden reeds meegenomen in de risico-analyse van projectfinanciering en voor zover mogelijk bij de overname van leningen in bestaande projectfinanciering.

Managementbenadering

Op basis van haar kernwaarden (bewust, betrokken en betrouwbaar) heeft de NWB Bank met ingang van 2013 haar MVO-beleid gekoppeld aan vier thema's. Deze vloeien voort uit de algemene doelstellingen van de bank, zijn daarmee consistent en dragen zo bij aan het realiseren hiervan. Als publieke sectorbank heeft de NWB Bank andere belangen en waarden dan puur commerciële partijen, hetgeen terugkomt in de volgende thema's:

1. **Financiële expertise delen met de publieke sector;**
2. **Duurzaam en betrokken financieren;**
3. **Duurzaam en maatschappelijk opereren;**
4. **Integer en transparant handelen.**

Aan deze thema's, die vanuit de organisatie zijn opgesteld met een goede afweging van de belangen van de verschillende stakeholders, zijn meetbare doelstellingen gekoppeld waarover de bank jaarlijks rapporteert. Op deze manier wil de NWB Bank, naast de verantwoording voor haar financiële prestaties, ook verantwoording afleggen over haar maatschappelijke prestaties. In het MVO-beleid zijn de kwalitatieve doelen voor de komende drie tot vijf jaar opgenomen. Deze zijn opgenomen in de tabel op pagina 43 en uitgewerkt als onderdeel van de thema's.

Visie

Het combineren van onze doelstellingen als publiekesectorbank met een actieve houding om positieve effecten teweeg te brengen op sociaal-, milieu- en economisch gebied.

Missie

Als klantgerichte, robuuste en duurzame financiële partner langdurige relaties aangaan met onze stakeholders en hen in staat stellen hun maatschappelijke taak in Nederland zo goed mogelijk uit te voeren.

Strategie

Gericht op het efficiënt bundelen van de financieringsbehoeften van klanten in het publieke speelveld. Het doel daarbij is de verlaging van de financieringslasten van de publieke sector.

Kernwaarden

Bewust, betrokken en betrouwbaar.

Thema's

Delen van financiële expertise, duurzaam en betrokken financieren, duurzaam en maatschappelijk opereren, en integer en transparant handelen.

Doelen

Per thema jaarlijks controleerbare doelstellingen.

Binnen de NWB Bank is een CSR-committee actief. Hierin participeren medewerkers van verschillende afdelingen, een directielid en de CSR-coördinator. Het CSR-committee legt verantwoording af aan de directie, die verantwoordelijk is voor de beleidsvorming, managementbenadering en de evaluatie van de materiële maatschappelijke aspecten van ondernemen. Daarnaast komt maatschappelijk verantwoord ondernemen actief naar voren in de vergaderingen van de audit- en risicocommissie en houdt de raad van commissarissen toezicht op het MVO-beleid en de prestaties. De leden van het CSR-committee zijn ieder operationeel medeverantwoordelijk voor hun specifieke deel van de thema's, doelen en bijbehorende verslaglegging. De directie is eindverantwoordelijk voor MVO. Risicomanagement

(inclusief MVO-aspecten) is een integraal onderdeel van de processen binnen de NWB Bank. De interne auditfunctie (iad) toetst alle belangrijke processen van de bank ten minste eens in de twee jaar. De iad functioneert daarnaast als adviseur op het gebied van MVO en bewaakt bovendien de betrouwbaarheid van de informatievoorziening rond MVO.

De NWB Bank heeft de managementbenadering van MVO en de keuze voor GRI prestatie-indicatoren op het gebied van duurzaamheid afgestemd op haar relatief kleine kantoororganisatie en op haar rol als financiële dienstverlener in de publieke sector. Deze aanpak sluit nu, en naar verwachting ook in de toekomst, het beste aan bij de compacte organisatie van de NWB Bank. Binnen het CSR-committee is een selectie gemaakt van materiële onderwerpen voor de bank vanuit het perspectief van de stakeholders. Het CSR-committee bediscussieert deze onderwerpen en legt de selectie ter goedkeuring voor aan de directie.

Thema's en doelstellingen van de NWB Bank

De onderstaande tabel bevat een overzicht van de doelstellingen voor 2015 en 2016 en van de prestaties in 2015 en het daaraan voorafgaande jaar, binnen de vier thema's gerubriceerd naar de bijbehorende GRI prestatie-indicatoren. Deze thema's zijn vanuit de organisatie opgesteld met een goede afweging van de belangen van de verschillende stakeholders en opgenomen in MVO-beleid. Er zijn meetbare doelstellingen aan gekoppeld die minimaal halfjaarlijks worden besproken en gemonitord in het CSR-committee. De NWB Bank rapporteert jaarlijks in haar jaarverslag en in de GRI-tabel over haar MVO-beleid en de realisatie van bijbehorende doelstellingen, op basis van materialiteit van de geselecteerde onderwerpen. De leden van het CSR-committee zijn tevens verantwoordelijk voor de voor hun afdeling relevante doelstellingen en voor de allocatie van tijd en middelen om hierop specifieke acties te ondernemen, deze te monitoren en uiteindelijk te kunnen realiseren. Op grond van de monitoring zijn onderwerpen als ziekteverzuim, opleiding, gedrag en cultuur en stageplekken aan de orde geweest in het managementteam en het directie-overleg. Een uitgebreide toelichting bij de prestatie-indicatoren is te vinden in de GRI-tabel.

Belangrijke MVO-performancedoelstellingen (PD) en minimale randvoorwaarden (MR) voor de lange termijn (3 tot 5 jaar) zijn onderverdeeld naar de thema's. De performancedoelstellingen zijn meetbaar, beïnvloedbaar en hier ligt voor de bank de uitdaging. De minimale randvoorwaarden zijn onder meer afgeleid van wet- en regelgeving, governance codes en interne gedragscodes en regelingen.

Realisatie 2015	Doelstelling 2015	Doelstelling 2016	Doelstelling Lange termijn	Omschrijving
Thema 1: Financiële expertise delen met de publieke sector				
Het up-to-date houden van financiële kennis en de ontwikkeling van medewerkers (MR).				
allen	allen	allen	allen	Jaarlijks volgen van een training door Front Office
Verkleining van het kennisgat tussen financiële markten en de publieke sector (PD).				
5	3	3	3	Aantal relatiedagen voor specifieke doelgroepen
52	52	52	52	Toesturen Overzicht financiële markten (wekelijks)
allen	allen	allen	allen	Treasuryscan uitvoeren op verzoek
allen	allen	allen	allen	Pro-actief klanten benaderen bij nieuwe financieringsmogelijkheden

Realisatie 2015	Doelstelling 2015	Doelstelling 2016	Doelstelling Lange termijn	Omschrijving
Thema 2: Duurzaam en betrokken financieren				
Aangeboden producten en diensten selecteren op geschiktheid voor de klant en afstemmen op diens behoefte, met inachtneming van de aard van de sector en de visie van de relevante toezichthouder (MR).				
ja	ja	ja	ja	Aangeboden producten afstemmen (intern/extern)
Het klantbelang centraal stellen in de kredietverlening (MR);				
ja	ja	ja	ja	In principe altijd meewerken aan vervroegde aflossing
geen	geen	geen	geen	Aantal meldingen van klachten
allen	allen	allen	allen	Tarieven afgeven bij leningen onder € 1 miljoen
Duurzaam en verantwoord financieren en beleggen met inachtneming van de MVO-uitsluitingscriteria (PD).				
ja	ja	ja	ja	Voldoen aan uitsluitingscriteria
Verder stimuleren van maatschappelijk verantwoorde projecten bij klanten van de bank (PD).				
€ 1 mld	€ 500 mln	€ 500 mln	€ 500 mln	Volume financiering gekoppeld aan green bond
ja	ja	ja	ja	Jaarlijks uitreiken waterinnovatieprijs
Thema 3: Duurzaam en maatschappelijk opereren				
Duurzaam inkopen stimuleren en het realiseren van milieu- en sociale doelen (PD).				
deels	deels	deels	100%	Inkoop criteria PIANOo toepassen (in 2017 volledig ingevuld)
Bevorderen van een gezond werkklimaat en gezonde ontwikkeling (MR).				
1	≤ 3	≤ 2	≤ 2	% regulier ziekteverzuim onder personeel
4.158	2.950	3.250	3.000	Opleidingskosten per medewerker in euro
geen	geen	geen	geen	Aantal meldingen van gevallen van discriminatie
allen	allen	allen	allen	Aantal personeelsleden met prestatie- en loopbaanontwikkeling
100	100	100	100	% personeel met dekking pensioen onder pensioenregeling NWB
Bewuster gebruik van middelen en vervoer, met oog voor het milieu (MR).				
25	< 33	< 27	< 25	Schatting hoeveelheid kg papierverbruik p.p.
33%	> 25%	> 30%	> 30%	Fietsenregeling (% medewerkers)
214	< 230	< 230		CO_2-uitstoot binnen de bedrijfvoering
Het beschikbaar stellen van stageplekken aan studenten uit het MBO, HBO en WO (PD).				
2	≥ 2	≥ 1	≥ 2	Aantal stageplekken
Vergroten van de maatschappelijke betrokkenheid van organisatie en medewerkers (PD).				
50%	50%	60%	60%	Actieve personeelsbetrokkenheid bij MVO (percentage medewerkers)
1	≥ 2	≥ 2	≥ 2	Deelname aan maatschappelijke projecten
Thema 4: Integer en transparant handelen				
Bewustzijn van integer handelen bij medewerkers (MR).				
allen	allen	nvt	1* per 2 jaar allen	Aantal personeelsleden met training over corruptie/integriteit
allen	allen	allen	allen	Gedragscode medewerkers/ bankierseed afgelegd
De bank wil zich qua transparantie kunnen meten met de top van haar peers, op basis van de transparantiebenchmark (PD).				
ja	ja	ja	top 10%	Top 10% score op Transparantiebenchmark tot 2020
Streven naar optimale transparantie naar onze klanten en overige stakeholders over werkwijzen, risico's en tarieven (MR).				
ja	ja	ja	ja	Tarieven opvraagbaar via rentecalculator op website
ja	ja	ja	ja	Productrisico's noemen op de website
2	≥ 2	≥ 2	4	Aantal vergaderingen PVT/OR
Screening van nieuwe medewerkers (MR).				
allen	allen	allen	allen	Nieuwe medewerkers doorlopen PES

Met inachtneming van de impact die de NWB Bank kan bewerkstelligen ligt de eerste prioriteit bij het thema "Duurzaam en betrokken financieren", waar de bank door goedkope financiering de grootste maatschappelijke bijdrage kan leveren.

Ter onderbouwing van de keuzes die de NWB Bank heeft gemaakt, zijn meningen van een aantal materiedeskundigen opgenomen. Zie hiervoor onder meer het artikel over het NWB Fonds, het interview met de winnaar van de duurzaamheidsprijs binnen de Waterinnovatieprijs en de quotes van stakeholders.

Thema 1: Financiële expertise delen met de publieke sector

Als publiekesectorbank deelt de NWB Bank haar ervaring en kennis over financiële ontwikkelingen en producten met de Nederlandse publieke sector.

Verkleinen van het kennisgat tussen de financiële markten en de publieke sector
De NWB Bank staat via verschillende kanalen in contact met haar klanten en overige stakeholders. Zo verschaft de bank haar relaties wekelijks inzicht in (historische) marktbewegingen, drijvers van de marktrente en financieringstarieven via het 'Overzicht Financiële Markten'. Dit stelt klanten in staat de kapitaalmarkt te volgen en risico's in te schatten. Bij wijzigende marktomstandigheden kunnen klanten desgewenst direct anticiperen.

> **Maarten Coenjaerts, treasurer bij Servatius:** *"Het wekelijkse overzicht met kapitaalmarktinformatie is voor Servatius zeer bruikbaar omdat het diepgaand inzicht verschaft in de trends en actuele stand van zaken op de kapitaalmarkten."*

Daarnaast organiseert de NWB Bank per klantsegment jaarlijkse relatiedagen. Op deze dagen wordt een toelichting gegeven op de werking van de financiële markten, actuele ontwikkelingen en specifieke (financierings)onderwerpen. Deze dagen hebben een educatief karakter en beogen de financiële kennis en processen van klanten te helpen verbeteren. Hiermee overbrugt de NWB Bank als het ware het kennisverschil tussen de publieke sector en de financiële wereld. Dit sluit aan op de zorgplicht van de bank en het beleid om de klant centraal te stellen in haar dienstverlening.

> **Philip Daelmans, coördinator Financiën waterschap Roer en Overmaas:**
> *"De relatiedagen van de NWB Bank geven ons op een gemakkelijke en toegankelijke manier inzicht in actuele ontwikkelingen die de prijzen van onze financiering raken."*

Accountmanagers van de NWB Bank wonen seminars bij en bezoeken periodiek klanten en andere stakeholders om ontwikkelingen te bespreken en in te gaan op specifieke behoeften. Zo kunnen (potentiële) klanten financiële vraagstukken en financieringsbehoeften met de NWB Bank doornemen, hun leningportefeuille doorlopen via een treasuryscan of een toelichting krijgen op nieuwe financieringsinstrumenten in de markt. MVO is regelmatig een agendapunt bij klantbezoeken. De NWB Bank tracht de aandacht voor dit onderwerp bij klanten verder te vergroten. MVO staat inmiddels hoog op de agenda van klanten.

Tot slot is de NWB Bank in 2015 gestart met het informeren van onze klanten over berichten uit de media aangaande de publiek sector via de dagelijkse nieuwsbrief *"NWB Bank Publieke Sector Actueel"*. Klanten en andere geïnteresseerden worden zo geïnformeerd over ontwikkelingen in de markten van woningcorporaties, decentrale overheden en onderwijs.

Medewerkers up-to-date houden van financiële kennis en ontwikkelingen
Alle medewerkers van de afdelingen Public Finance en Treasury nemen ten minste eenmaal per jaar deel aan een training of relevant congres. Daarnaast volgen de medewerkers (financiële) ontwikkelingen via kranten en vakbladen. Hierdoor kunnen zij anticiperen op (en het hoofd bieden aan) de vele ontwikkelingen die voor de bank en haar klanten relevant zijn. De NWB Bank speelt zo in op de behoefte van haar kredietrelaties aan professionele begeleiding op financieel gebied.

Thema 2: Duurzaam en betrokken financieren

Als publiekesectorbank stelt de NWB Bank intern eisen aan financieringen en beleggingen, zodat de goede reputatie van de bank en haar relatie met stakeholders langdurig gewaarborgd blijven.

Het klantbelang centraal in de kredietverlening
Als bank van en voor Nederlandse (decentrale) overheden is het belangrijk een loketfunctie voor de reguliere kredietrelaties in de publieke sector te vervullen. De NWB Bank voorziet al haar reguliere klanten dan ook te allen tijde direct van offerteprijzen voor kasgeld en kapitaalmarktleningen. De NWB Bank prijst tevens leningen met hoofdsommen kleiner dan € 1 miljoen, zodat ook klanten met een relatief kleinere financieringsbehoefte worden geholpen.

Daarnaast geeft de NWB Bank klanten alle benodigde aandacht, ongeacht hun omvang of kredietvolume. Zo willigt de bank verzoeken tot een klantbezoek altijd in en worden alle klanten maatwerkoplossingen geboden. De NWB Bank is in principe bereid mee te werken aan (gedeeltelijke) vervroegde aflossing op verzoek van klanten. Hier wordt, behoudens marktwaardeverrekening, geen boete voor in rekening gebracht.

In 2015 heeft de bank meegeholpen aan vervroegde aflossingen door klanten bij het optimaliseren van hun leningportefeuilles (looptijdverlengingen). Hierbij werden bestaande leningen vervangen door langerlopende leningen tegen de huidige lage rente.

Duurzaam en verantwoord financieren en beleggen
De NWB Bank heeft in 2015 weer kunnen bijdragen aan het laag houden van de kosten voor de Nederlandse publieke sector via het verstrekken van goedkope financiering. Verder heeft de NWB Bank mogen deelnemen aan maatwerkfinanciering voor duurzame projecten als windturbines en een waterzuiveringsinstallatie, alsmede maatschappelijke projecten zoals een museum.

Binnen het MVO-beleid zien de MVO-uitsluitingscriteria toe op de kredietverlening en de liquiditeits-portefeuille van de NWB Bank. Als bank van en voor de Nederlandse overheid is de NWB Bank met haar kredietverlening alleen actief in de Nederlandse publieke markt. In de statuten (artikel 2.1) is dit ten aanzien van de kredietverlening gedefinieerd binnen de doelomschrijving. De uitsluitingscriteria maken integraal onderdeel uit van het MVO-beleid van de bank, dat te vinden is op de **website van de NWB Bank**. Dit betekent dat alle partijen, die niet binnen het statutaire kader passen, zijn uitgesloten van kredietverlening door de NWB Bank. Daarnaast heeft de NWB Bank in 2015, bij de beoordeling van sociale- en milieu risico's, bij financiering voor Publiek Private Samenwerking (PPS) projecten, de richtlijnen van de Equator Principles toegepast in het aanbestedingsproces.

Geschikte producten
De NWB Bank selecteert producten en diensten op geschiktheid voor de klant en stemt ze op diens behoefte af, waarbij de bank de aard van de sector en de visie van de relevante toezichthouder in acht neemt. Voordat de bank nieuwe financiële producten aanbiedt, doorlopen deze eerst het interne productgoedkeuringsproces. Hierbij wordt mede gekeken naar de geschiktheid van een product voor een specifieke klantengroep.

Het interne productgoedkeuringsproces is onderdeel van de Code Banken (zie: Corporate Governance) en wordt als categorie nader toegelicht in de GRI-tabel. Het proces speelt een centrale rol bij de productverantwoordelijkheid. Alle relevante afdelingen van de NWB Bank zijn hierbij betrokken.

Thema 3: Duurzaam en maatschappelijk opereren

Als publiekesectorbank vindt de NWB Bank het belangrijk een voorbeeldfunctie te vervullen op het gebied van de organisatie en milieu.

Stimuleren maatschappelijk verantwoorde projecten
De NWB Bank probeert haar klanten te stimuleren in maatschappelijk verantwoorde projecten te investeren. De NWB Bank kent op dit gebied de volgende initiatieven: het NWB Fonds en de Waterinnovatieprijs. Met de Waterinnovatieprijs bundelen de Unie van Waterschappen en de NWB Bank hun krachten in het stimuleren van duurzame innovaties en het bieden van een podium om deze projecten breder kenbaar te maken. Binnen de Waterinnovatieprijs heeft de NWB Bank zich ontfermd over de duurzaamheidsprijs.

NWB Fonds
Het **NWB Fonds** is een langlopende vorm van maatschappelijk verantwoord ondernemen waarvoor de NWB Bank heeft gekozen. Het fonds is in 2006 opgericht en dient als medefinancieringsbron van en voor de waterschappen bij internationale samenwerking. Het NWB Fonds biedt waterschappen financiële middelen, zodat zij vanuit hun kerntaken en kernwaarden een bijdrage kunnen leveren aan oplossingen voor de mondiale watervraagstukken. Het NWB Fonds ging in 2007 van start met een stamvermogen van € 4 miljoen. In de jaren 2008 tot heden heeft de bank het fonds in staat gesteld door te groeien naar € 20,5 miljoen.

Download hier het NWB Fonds-hoofdstuk uit ons jaarverslag 2015:

De heer drs. Henk Loijenga, directeur, heeft een actuele toelichting verzorgd op de activiteiten van het NWB Fonds. Deze toelichting maakt onderdeel uit van dit verslag.

Duurzaam inkopen
De bank heeft zich tot doel gesteld bij inkoop van facilitaire producten en diensten structureel de inkoopcriteria voor overheden (PIANOo) toe te passen. Het streven is alle bestaande contracten bij heronderhandeling, en nieuwe contracten direct bij afsluiten te laten voldoen aan de PIANOo-inkoopcriteria. Bij aankoop van gebruiksartikelen wordt rekening gehouden met duurzaamheidsaspecten, en dienen de PIANOo-inkoopcriteria als uitgangspunt. Ter vergelijking: vanaf 1 januari 2015 hebben alle overheden de verantwoordelijkheid op zich genomen om honderd procent duurzaam in te kopen. De NWB Bank heeft als doelstelling om hieraan per 2017 te voldoen.

Door duurzaam in te kopen hoopt de bank mede bij te dragen aan verbetering van de sociale omstandigheden in de productieketen (bijv. de schoonmaak van het kantoor). De sociale voorwaarden binnen de inkoopcriteria richten zich op het verbeteren van arbeidsomstandigheden in de keten. Door de criteria toe te passen in aanbestedingsdocumenten stimuleert de NWB Bank de naleving van internationaal geaccepteerde arbeidsnormen en mensenrechten.

Van leveranciers, waarvan wordt geconstateerd dat zij niet (meer) voldoen aan het vereiste niveau van maatschappelijk verantwoord ondernemen, wordt per geval beoordeeld of er reden is om van leverancier te wisselen.

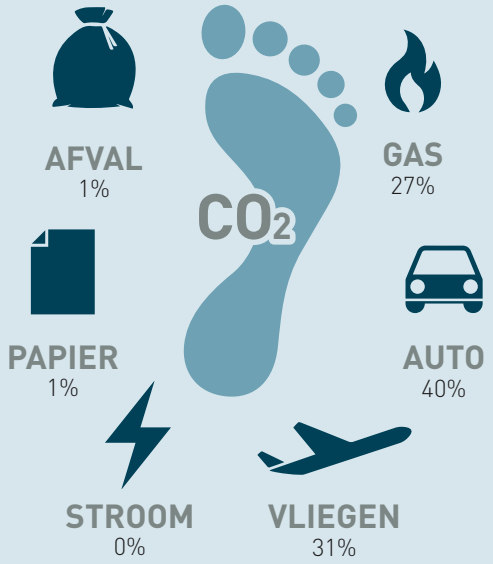
De Nederlandse (decentrale) overheden stimuleren onder leiding van het ministerie van Infrastructuur en Milieu de markt voor duurzame producten, door criteria te stellen voor duurzame inkoop. De NWB Bank volgt haar klanten in dit beleid en probeert via haar inkoopactiviteiten invloed uit te oefenen op het gedrag van toeleveranciers ten aanzien van zaken als arbeidsomstandigheden, rechten van werknemers en milieu. In gesprekken met leveranciers komen onderwerpen als de toepassing van inkoopcriteria en verbeteringen op het gebied van duurzaamheid aan de orde. Vanaf 1 januari 2015 hebben alle overheden in Nederland de verantwoordelijkheid op zich genomen om 100 procent duurzaam in te kopen.

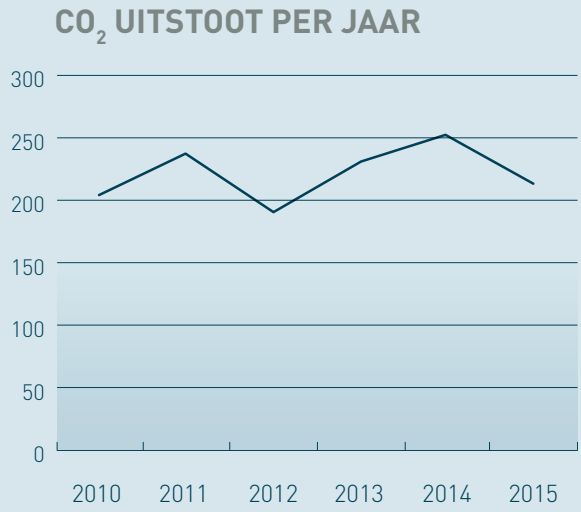
Beter voor het milieu

Het doel van onderstaand deel van de verslaggeving is inzicht geven in de resultaten van de onderneming met betrekking tot de milieuaspecten van ondernemen voor emissies, in het bijzonder tot broeikasgassen en ozonafbrekende gassen.

De bruto CO_2-footprint van de NWB Bank, waarbij het kantoorpand en vervoer belangrijke componenten zijn, is ook over 2015 in kaart gebracht. De infographic geeft een overzicht van de herkomst van de voornaamste categorieën $CO_2$2-uitstoot voor 2015, waarvan het totaal wordt geschat op 214 ton, een daling van meer dan 15%. (2014: 254 ton). Deze bruto CO_2-footprint is berekend op basis van inschattingen en wordt nader toegelicht in de GRI-tabel op de website. De totale CO_2-uitstoot wordt door de NWB Bank gecompenseerd, waarvan 155 ton via de Climate Neutral Group en de rest via Greenchoice (gas). Climate Neutral Group is een organisatie met als maatschappelijk doel te komen tot een 100% klimaatneutrale wereld. Door compensatie via de Climate Neutral Group wordt de negatieve impact van de NWB Bank op het klimaat voor de betreffende categorieën teruggebracht tot nul: dit geldt voor alle relevante broeikasgassen omgerekend naar CO_2-equivalenten. Compensatie vindt plaats door te investeren in duurzame energieprojecten van de Climate Neutral Group, die zorgen voor reductie van CO_2-uitstoot elders. De projecten zijn geselecteerd op hun impact voor de lokale bevolking en de regio: ontwikkelingen zoals werkgelegenheid, kennisoverdracht, verbetering van de gezondheid, het stimuleren van de lokale economie en lokale milieuverbeteringen.

De CO_2-uitstoot van de verwerking van het bedrijfsafval, waarbij papier en restafval gescheiden worden afgevoerd, is door de verwerker gecompenseerd bij Climate Neutral Group.

De NWB Bank maakte in 2015, net als in eerdere jaren, volledig gebruik van elektriciteit, opgewekt uit duurzame energiebronnen (groene stroom). Over 2015 is voor de buitenlandse vliegreizen de CO_2-uitstoot gecompenseerd.

Cultuur, ontwikkeling en stageplaatsen

Het succes van de organisatie is mede afhankelijk van een gezonde en evenwichtige cultuur. Een cultuur waarin de kernwaarden van de bank en de maatschappelijke doelstellingen stevig verankerd zijn. Naast een goed geformuleerde missie is het gedrag van haar mensen minstens zo belangrijk. De familiecultuur die de bank kenmerkt, kent vele goede aspecten die gericht zijn op een integere bedrijfsuitoefening. Als gevolg van in- en extern onderzoek zal het komende jaar worden ingezet op thema's als 'checks and balances', het registreren en monitoren van incidenten en het creëren van een klimaat waarin het aanpassen op (externe) veranderingen en het kritisch vermogen wordt gestimuleerd. Dit laatste zal met het thema 'disruptive thinking' verder worden uitgewerkt. In het managementteam is de impact van de familiecultuur en de open managementstijl uitgebreid behandeld.

Opleidingskosten

De bank hecht verder grote waarde aan goed opgeleide medewerkers en besteedt veel aandacht aan externe en interne opleidingen en begeleiding van medewerkers door externe deskundigen.

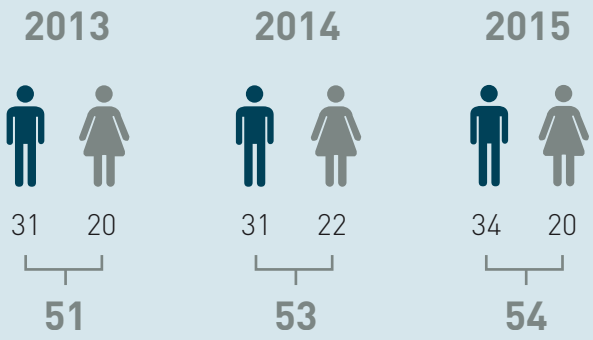
In 2015 is gemiddeld per medewerker € 4.158 besteed aan opleidingen (inclusief in-company trainingen). In totaal is naar schatting 2034 uur besteed aan opleiding. Per medewerker is dit gemiddeld 37 uur.

2011	2012	2013	2014	2015
€ 2.950	€ 2.188	€ 4.147	€ 3.672	€ 4.158

De NWB Bank stelt stageplekken beschikbaar aan studenten uit het MBO, HBO en WO. Tevens worden op verzoek meeloopstages voor het VWO gefaciliteerd. Gezien het relatief kleine apparaat en de gewenste intensieve begeleiding wordt gestreefd naar minimaal één stageplaats per jaar. In 2015 heeft de bank twee stagiairs begeleid.

Arbeid en flexibiliteit

Diversiteit en gelijkheid

In overeenstemming met de wettelijke voorschriften en de CAO Banken benadert de NWB Bank haar medewerkers zonder enig onderscheid op eenzelfde, respectvolle en zorgvuldige manier.
Bij de bank is de afgelopen jaren nauwelijks sprake van uitstroom geweest (2015: 2 medewerkers), waardoor een verdere toename van diversiteit lastig te realiseren zal zijn. Hetzelfde speelt bij het aannemen van mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt. In 2015 heeft de NWB Bank overigens wederom naar tevredenheid samengewerkt met en tijdelijke medewerkers ingehuurd van organisaties die mensen met beperking aan het werk helpen en begeleiden in het arbeidsparticipatieproces.

De bank streeft, conform de Wet bestuur en toezicht, naar ten minste 30% mannen en 30% vrouwen in de raad van commissarissen en in de directie. De directie bestaat uit 1 vrouw en 2 mannen. De raad van commissarissen bestaat uit 3 vrouwen en 4 mannen.

	2014 aantal medewerkers	2014 %	2015 aantal medewerkers	2015 %
Medewerkers 60 tot 70 jaar	1	1,9	1	1,9
Medewerkers 50 tot 60 jaar	11	20,8	13	24,1
Medewerkers 40 tot 50 jaar	24	45,3	24	44,4
Medewerkers 30 tot 40 jaar	14	26,4	12	22,2
Medewerkers 20 tot 30 jaar	3	5,6	4	7,4

Groen en actief vervoer voor medewerkers

Het wagenpark bestaat uit 15 auto's, waarmee de impact beperkt is. De nieuwe bedrijfsauto's moeten energielabel A zijn (beleid 2015). Reizen met openbaar vervoer wordt aangeboden binnen het reisbeleid. Met haar fietsregeling maakt de bank het voor medewerkers aantrekkelijk om voor woon-werkverkeer gebruik te maken van de fiets. In 2015 maakte 33% van de medewerkers (2014: 30%) gebruik van deze regeling.

Gezondheid en werkomgeving

Van lang verzuim (vanaf 43 dagen) was ook in 2015 geen sprake. Fysieke ongevallen op de werkvloer hebben zich, net als in 2014, niet voorgedaan.

Ziekteverzuim totaal
2014 - 1,81% **2015** - 1,28%

Kort verzuim tot 7 dagen
2014 - 1,59% **2015** - 1,10%

Middellang verzuim tot 42 dagen
2014 - 0,22% **2015** - 0,18%

Klachtenprocedure

Klanten kunnen op basis van de Algemene Voorwaarden van de NWB Bank eventuele klachten kenbaar maken. De bank heeft in 2015 geen klachten ontvangen.

Daarnaast heeft de bank een klokkenluidersregeling. Deze regeling verschaft medewerkers de mogelijkheid om zonder gevaar voor hun rechtspositie een vermeende onregelmatigheid van algemene-, operationele- of financiële aard binnen de NWB Bank – al of niet anoniem – te melden.

De NWB Bank nodigt haar stakeholders uit om suggesties aan te dragen voor het MVO-beleid en anderszins reacties op dit gebied met de bank te delen. Daartoe heeft de NWB Bank met ingang van 2014 een speciaal e-mailadres in het leven geroepen: mvo@nwbbank.com.

Maatschappij bewust maken van thema's als geld

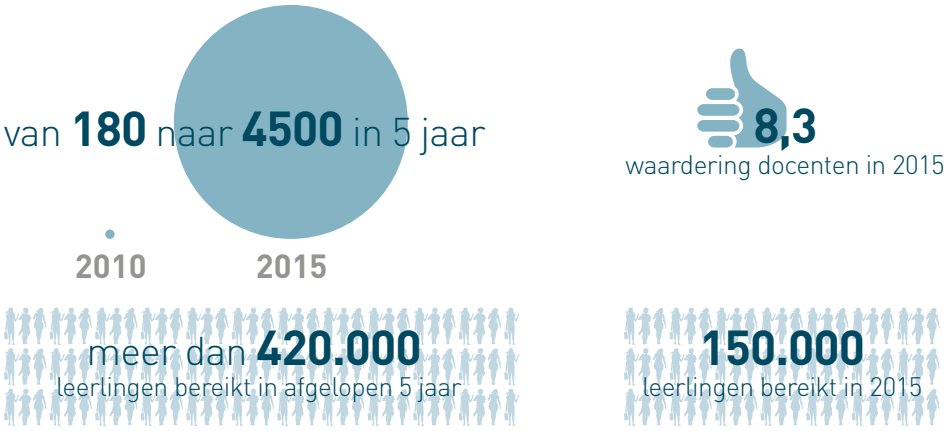
Het project 'Geld. Je zult het maar hebben!' heeft in 2015 geen doorgang gevonden. Hierdoor is in 2015 de doelstelling van deelname aan 2 maatschappelijke projecten niet gehaald.

Project **'Week van het geld / Bank voor de klas'**

De Week van het geld is een initiatief van Wijzer in geldzaken om kinderen in het basisonderwijs te leren omgaan met geld. Door kinderen al jong financieel bewust te maken, wordt de basis gelegd voor financiële zelfredzaamheid op volwassen leeftijd. Immers, jong geleerd is oud gedaan!

In samenwerking met de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB), partner van Wijzer in geldzaken zijn er in totaal 4.500 gastlessen gegeven in 2015. De NWB Bank ondersteunt de Week van het geld actief door een financiële bijdrage aan het project en door het verzorgen van gastlessen. In 2015 hebben er van het totale personeelsbestand van 54 personen maar liefst 12 gastdocenten met veel enthousiasme 14 gastlessen verzorgd. De bank is trots op deze deelname. Kijk voor meer informatie op www.bankvoordeklas.nl. Zie hieronder het verloop van het totaalproject vanaf 2010 t/m 2015:

Gastlessen

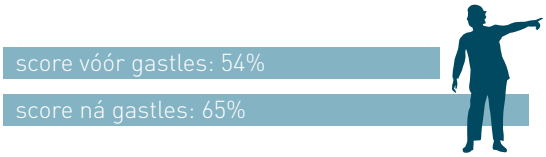

Bron: Nederlandse Vereniging van Banken (NVB)

Impact van gastlessen

2 van de 3 jongeren
vertonen een vergroting van het financieel bewustzijn

11% stijging
van correct beantwoorde vragen

Bron: Nibud, rapport evaluatie impact van gastlessen, 2014

Project **‘MVO-excursie’**

Om de medewerkersbetrokkenheid ten aanzien van het groene karakter van de bank te verhogen, is de bank in 2015 gestart met het organiseren van excursies. Hierbij worden duurzame projecten door de bank bezocht om kennis en bewustwording bij medewerkers te vergroten over hoe onze klanten bijdragen aan een betere maatschappij. Het is de doelstelling om eenmaal per jaar een dergelijke excursie te organiseren.

Project **‘Vrijwilligerswerk (NL Doet)’**

De bank biedt sinds 2015 medewerkers, die actief vrijwilligerswerk verrichten, een tegemoetkoming in vrije tijd. Voor (aantoonbaar) uitgevoerd vrijwilligerswerk geeft de NWB Bank maximaal één vakantiedag in een kalenderjaar. Deze regeling is opgenomen in de vakantieregeling van de bank.

Nieuw in 2016 zal zijn de deelname van een groep medewerkers van de NWB Bank in een gezamenlijke activiteit van NL Doet. Dit biedt medewerkers de mogelijkheid om gedurende een korte tijdsduur kennis te maken met vrijwilligerswerk en heeft tot doel mensen, verenigingen of stichtingen eenmalig te ondersteunen bij een vrijwilligersactiviteit.

Omdat de NWB Bank een kleine organisatie is, heeft de participatie extra inspanningen gevraagd van de in het project betrokken medewerkers. De bank is verheugd over de actieve en enthousiaste deelname.

Sponsoring
Naast het al eerder genoemde NWB Fonds en de Waterinnovatieprijs (2015: bijdrage NWB Bank € 25.000), sponsort de bank projecten op het gebied van water, cultureel erfgoed en geschiedkunde.

In 2015 bedroeg de totale sponsorbijdrage € 56.270 (2014: € 43.666). De toename van deze bijdrage is het gevolg van een groter aantal sponsoraanvragen tegen een hoger bedrag per project. In 2015 zijn er van de 23 aanvragen 17 gehonoreerd (in 2014 zijn van de 16 aanvragen 14 gehonoreerd). De afgewezen aanvragen hadden helaas te weinig raakvlak met de doelstellingen die worden gehanteerd voor het sponsorbeleid. In 2015 heeft de NWB Bank onder meer de volgende projecten gesponsord:

- Water – de bank heeft een subsidie verstrekt voor de inrichting van het Botenhuis ten behoeve van de Berkelvaart in Lochemaan Stichting 'De Berkelzomp';
- Cultureel erfgoed – de bank heeft financieel bijgedragen aan de wandelroute-app langs een 20-tal cultuurhistorische locaties in Den Haag voor het project 'Naar Zee! De Scheveningse Zee-straet', een project van 'Stichting TOEN' in het kader van Den Haag, Cultuurstad aan Zee waarin diverse Haagse musea hebben geparticipeerd;
- Geschiedkunde – de NWB Bank heeft de totstandkoming van het boek 'Tussen Stoom en Stroom' gesponsord op verzoek van de Nederlandse Gemalen Stichting;
- Sponsoring op medewerkers initiatief. Sinds 2015 biedt de NWB Bank de medewerkers de gelegenheid om CSR-activiteiten waarbij hij of zij zich betrokken voelt en waaraan hij of zij niet per se actief deelneemt, voor te dragen voor een bijdrage uit hoofde van het sponsorbudget voor giften van de NWB Bank.

Thema 4: Integer en transparant handelen

Voor een publiekesectorbank zijn betrouwbaarheid en inzichtelijkheid van handelen absolute vereisten. Dit geldt tevens voor de interne communicatie met medewerkers.

Transparantie in werkwijzen en tarieven
De werkwijzen van de NWB Bank worden in zowel individuele gesprekken als presentaties toegelicht aan klanten en stakeholders, om inzicht te verschaffen in de achtergrond van het handelen van de bank en de hiervoor te maken kosten. Ten aanzien van complexere producten, zoals een doorzak van derivaten of looptijdverlenging van leningen, is de NWB Bank transparant in de te maken kosten en de berekeningen hiervan. De te doorlopen processen worden vooraf kenbaar gemaakt, zodat alle belanghebbenden weten wat van hen wordt verwacht. Desgewenst werkt de bank altijd mee aan dry-runs, waarbij processen vooraf worden doorlopen om de kans op onduidelijkheden en onvoorziene gebeurtenissen te minimaliseren.

Klanten kunnen indicatieve tarieven van de NWB Bank opvragen bij de afdeling Public Finance. Het wekelijkse 'Overzicht financiële markten' bevat eveneens tariefindicaties, waarbij onderscheid in de swaprente en kredietopslagen wordt gemaakt. Dit stelt klanten in staat de markt te volgen en investeringsbeslissingen op de juiste rentelasten te baseren.

Interne transparantie

De NWB Bank streeft naar een open dialoog tussen de medewerkers van haar organisatie. Dit betekent in de praktijk dat medewerkers onderling zoveel mogelijk kennis en informatie uitwisselen. In het streven de interne transparantie te optimaliseren is in de vergadercyclus van het managementteam een tussentijdse evaluatie van de afdelingsjaarplannen opgenomen. Tevens wordt de jaarlijkse review van de AO/IC-beschrijvingen (Administratieve Organisatie en Interne Controle) een vast onderdeel van de in control-statements.

De bank hecht waarde aan een grote betrokkenheid van haar medewerkers. Deze is o.a. vormgegeven door het overleg met de personeelsvertegenwoordiging (PVT) van de bank. Met ingang van 2016 is in verband met groei en de omvang van het personeelsbestand een ondernemingsraad ingesteld. De directie heeft het afgelopen jaar meerdere malen overleg gevoerd met de PVT. Bij deze vergaderingen was ten minste eenmaal een lid van de raad van commissarissen aanwezig. De bank heeft in samenspraak met de PVT diverse arbeidsvoorwaarden aangepast en de ontwikkelingen van de bank besproken.

Integriteit medewerkers

In 2015 hebben alle medewerkers de bankierseed afgelegd. De eed is onderdeel van het pakket Toekomstgericht bankieren van de Nederlandse Vereniging van Banken. Ter introductie is met alle medewerkers in separate sessies aandacht besteed aan het aan de bankierseed gekoppelde tuchtrecht en hoe de medewerkers invulling dienen te geven aan de gedragsregels behorend bij de bankierseed. Hiermee is tevens invulling gegeven aan de tweejaarlijkse cyclus om aandacht te besteden aan specifieke compliance onderwerpen.

Daarnaast zijn door De Nederlandsche Bank in 2015 de leidinggevenden uit het tweede echelon getoetst op geschiktheid en betrouwbaarheid en hieruit zijn geen afwijkingen naar voren gekomen. Bij de NWB Bank betreft dit het gehele managementteam.

Een ander aspect van maatschappelijke betrokkenheid is het tegengaan van corruptie en omkoping. Bij de NWB Bank hebben zich in 2015 geen interne meldingen van corruptie en omkoping voorgedaan. De bank heeft diverse preventieve maatregelen geïmplementeerd, waarvan de Pre-Employment Screening, de Insiderregeling en de Gedragscode de belangrijkste zijn.

Transparantiebenchmark

De bank heeft als doelstelling binnen de top 10% te scoren op de Transparantiebenchmark. In 2015 is de bank geëindigd op de 31e plaats (2014: 28) op een totaal van 461 deelnemende bedrijven, waarmee de doelstelling is behaald. Binnen de financiële sector is een negende plaats behouden. De score binnen de transparantiebenchmark 2015 lag met 170 punten 3 punten hoger dan in 2014. Onderstaand is de vergelijking opgenomen met andere staatsdeelnemingen:

Naam deelnemer Transparantiebenchmark	Aantal punten in 2015
Stichting Exploitatie Nederlandse Staatsloterij	110
COVRA NV	117
Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden NV	146
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	170
Bank Nederlandse Gemeenten N.V.	179
Nederlandse Gasunie N.V.	181

Dilemma's

Onderstaand zijn enkele onderwerpen opgenomen, waarbij de bank een afweging heeft gemaakt tussen verschillende mogelijkheden die samenhangen met MVO-vraagstukken.

Generieke financiering

Bij het structureel toepassen van de MVO-uitsluitingscriteria en het stimuleren van verantwoorde investeringen, vormt de generieke financiering van relaties een dilemma. Het specifieke doel van een lening voor klanten van de NWB Bank is het financieren van een kastekort of een herfinanciering. Hierdoor is er geen sprake van een specifiek project dat op MVO-aspecten kan worden getoetst.

Nieuwe producten

Bij het ingaan op een specifieke klantbehoefte kan een situatie ontstaan waarin moet worden afgewogen of een nieuw product kan/moet worden geïntroduceerd. In het productgoedkeuringsproces van de NWB Bank wordt een afweging gemaakt van de risico's van dit nieuwe product, zowel voor de klant als voor de bank zelf. Dit kan ertoe leiden dat een klant niet altijd geheel naar diens wens wordt bediend, in verband met de aan het product verbonden risico's. Dit is een dilemma omdat de bank enerzijds haar klanten altijd wil helpen en anderzijds vast wil houden aan het gekozen beleid.

Onderling lenen door Decentrale Overheden

De wet Schatkistbankieren verplicht alle decentrale overheden (DCO's) om hun overtollige (liquide) middelen aan te houden in de schatkist. 'Overtollig' zijn alle middelen die decentrale overheden niet onmiddellijk nodig hebben voor hun publieke taak. Een uitzondering hierop geldt als DCO's onder bepaalde voorwaarden aan elkaar lenen. Op dat moment zijn de uitlenende DCO's directe concurrenten van de NWB Bank. Het dilemma dat zich hier voordoet is dat klanten weliswaar de goedkoopste financiering krijgen, wat aansluit bij de centrale missie van de NWB Bank, maar dat er tegelijkertijd sprake is van een ongelijk speelveld. Deze partijen zijn immers niet onderhevig aan kapitaals- en liquiditeitseisen of zorgplicht. Dit kan zowel voor de klant als voor de DCO risico's met zich meebrengen.

Rebound gemeenten

De klantgroep gemeenten heeft met haar huisbank een betalingsovereenkomst, waarin de zogenaamde reboundbepaling kan zijn opgenomen. Een rebound impliceert dat de huisbank de mogelijkheid krijgt om een tweede, scherpere aanbieding te doen. Aangezien dit ten koste gaat van een eerlijk en transparant offerteproces, wil de NWB Bank om die reden in een dergelijk proces geen offerte uitbrengen. De rebound leidt tot drie dilemma's. Allereerst wil de bank te allen tijde beschikbaar zijn voor de financiering van haar klanten. Dit is niet het geval als geen offerte wordt afgegeven. Daarnaast dienen klanten minimaal twee offertes te hebben ontvangen. Omdat andere geldaanbieders ook geen offerte afgeven, als zij weten dat er sprake is van een rebound, wenden deze klanten zich vaak tot de NWB Bank. Tot slot is een klant niet altijd bekend met de nadelige effecten van de rebound, wat in stand wordt gehouden als altijd een offerte wordt afgegeven.

Ongeborgde financiering

Statutair kan de NWB Bank alleen Nederlandse decentrale overheden of sterk gelieerde, dan wel gegarandeerde instellingen financieren, zoals woningcorporaties en zorginstellingen onder garantie van respectievelijk het WSW en het Waarborgfonds voor de Zorgsector (WfZ). Dit betekent dat de NWB Bank zonder die garantie geen leningen verstrekt aan woningcorporaties of zorginstellingen. Het dilemma hierbij is dat deze klanten juist dit deel van hun financieringsbehoefte in de huidige markt moeilijk ingevuld krijgen.

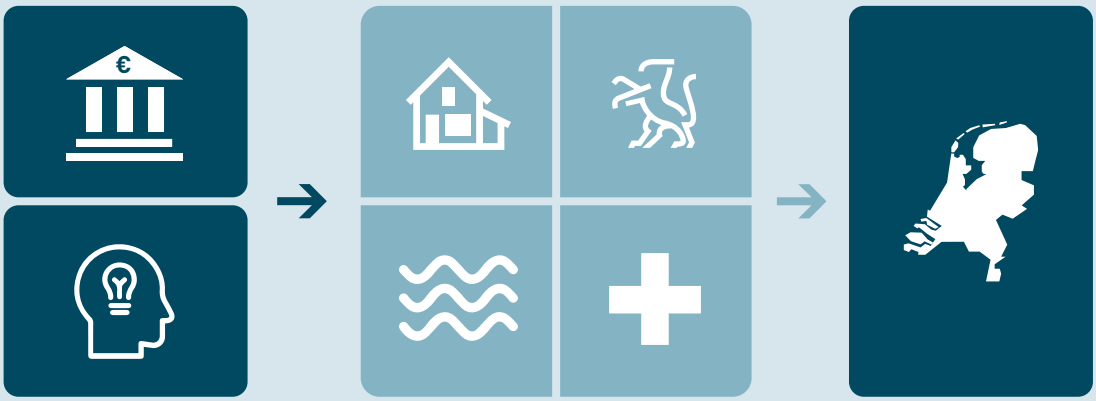
Door het ontbreken van deze garantie kan de NWB Bank echter, voor dat deel van de financiering, haar kerntaak (het zo goed en goedkoop mogelijk financieren van haar klanten) binnen de huidige statuten niet waarmaken. Alleen een wijziging van de statuten zou de bank in staat stellen ongeborgde financiering te verstrekken.

Derivaten

De NWB Bank sluit in principe geen swaps of opties af met haar klanten. Enerzijds is dit, in het geval van woningcorporaties en de zorg, ingegeven door het feit dat dergelijke transacties niet onder de borging van de waarborgfondsen vallen. Anderzijds is de NWB Bank van mening dat het instrument niet voor iedere klant geschikt is en daarom niet generiek verstrekt kan worden. Tegelijkertijd zijn de meeste klanten bij de keuze voor een derivatentegenpartij gehouden aan de 'Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden' (Ruddo) of de 'Beleidsregels derivaten woningcorporaties'. Een voorschrift van beide regelingen is dat de derivatentegenpartij een minimale rating heeft. Doordat steeds minder financiële instellingen aan deze ratingeis voldoen, vragen klanten regelmatig of de NWB Bank toch niet als tegenpartij wil fungeren. Dit is een dilemma omdat de bank enerzijds haar klanten altijd wil helpen en anderzijds vast wil houden aan het gekozen interne beleid.

Ketenverantwoordelijkheid

Voor de NWB Bank is de onderstaande keten relevant. De keuzes om in de waardeketen te rapporteren zijn gebaseerd op de plot materiële onderwerpen. De NWB Bank haalt haar funding op in de internationale kapitaalmarkt en gebruikt deze middelen ten behoeve van de kredietverleningen in de Nederlandse publieke sector. Derhalve heeft de NWB Bank vooral impact middels haar kredietverlening waarbij circa 65% van de kredietportefeuille uitstaat bij woningcorporaties. De betreffende financiering wordt verzorgd onder borging van het WSW, welke haar impact berekent in de vorm van rentekorting (circa 1,5% op een uitstaand financieringsvolume van ruim € 30 mld). Door de financiering van waterschappen te funden middels green bonds, heeft de NWB Bank haar impact bij de waterschappen veel inzichtelijker gemaakt voor haar investeerders op de kapitaalmarkt. De impact op de andere genoemde sectoren is ook van belang, doch wat beperkter. Daarentegen heeft de NWB Bank als kleine organisatie een zeer beperkte impact op milieu en sociaal gebied.

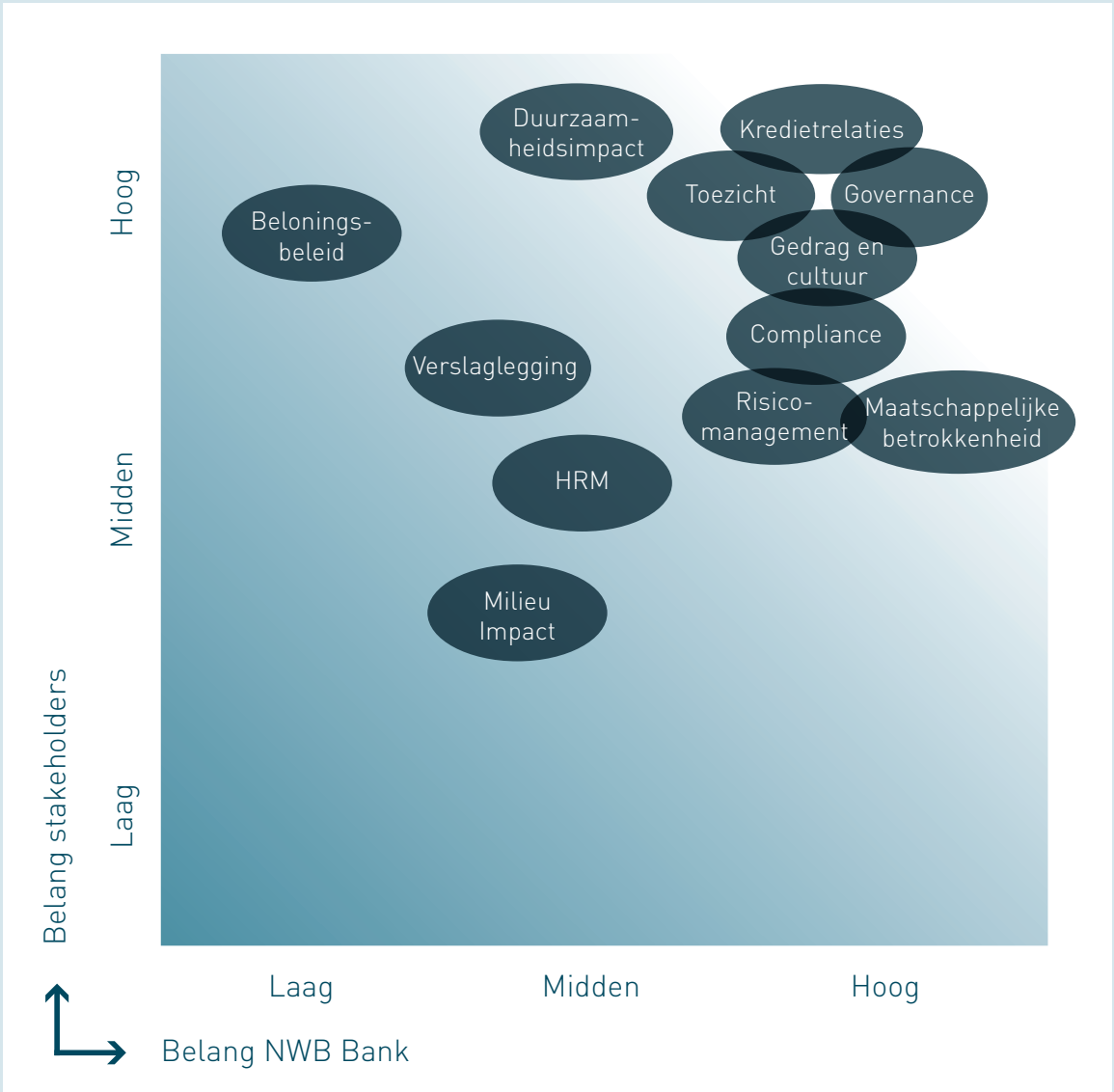
Funding en Human Captital (innovatie)

Financiering op maat voor (semi) overheidsinstellingen

Maatschappelijke meerwaarde

Stakeholderdialoog

De NWB Bank treedt structureel in dialoog met haar belanghebbenden (stakeholders). In het kader van MVO beschouwt de bank als belangrijke stakeholders alle personen en organisaties met wie zij samenwerkt of die belang hechten aan de maatschappelijke rol die zij als publiekesectorbank vervult. Tot deze stakeholders rekent de bank in ieder geval haar aandeelhouders, klanten, investeerders, medewerkers, toezichthouders en de overheid. Net als in eerdere jaren is in 2015 een materialiteitsanalyse gemaakt van de MVO-onderwerpen die voor de bank van belang zijn. De onderwerpen zijn in kaart gebracht op basis van gesprekken met stakeholders en waar mogelijk het door hen gevoerde beleid, ten aanzien van algemeen maatschappelijke en sectorspecifieke onderwerpen. Dit heeft geresulteerd in de hier afgebeelde 'Plot Materiële Onderwerpen' (PMO), die uitgebreid is bediscussieerd met de leden van het CSR-committee. Vooral de onderwerpen governance, toezicht, compliance/integriteit en kredietrelaties hebben een hoge relevantie voor zowel de stakeholders als voor de NWB Bank. Dit blijkt onder meer uit het beleid van toezichthouders, gesprekken met aandeelhouders, de aandacht voor credit ratings in de financiële markten en het beleid van de NWB Bank zelf. Een toelichting op de figuur is opgenomen in de GRI-tabel.

De PMO is ingestoken vanuit de stakeholders. Met hen hebben gesprekken plaatsgevonden, is online onderzoek gedaan en via benchmarks is de vergelijking met peers gemaakt om te bepalen welke onderwerpen voor stakeholders belangrijk zijn. Op grond van de impact voor verschillende stakeholders en hun feedback is een inschatting gemaakt van het belang dat elk van de onderwerpen voor hen vertegenwoordigt. Niet alle stakeholders hebben immers dezelfde belangen. Het belang van de NWB Bank is vervolgens bepaald in het CSR-committee waarin ook de directie is vertegenwoordigd. In de discussie is een aantal onderwerpen als minder materieel beoordeeld. Deze onderwerpen zijn in de plot niet meegenomen. Het CSR-committee heeft vooral de onderwerpen kredietrelaties en duurzaamheidsimpact als materieel bestempeld. Governance, toezicht en compliance zijn onderwerpen die met name door de directie als materieel zijn aangemerkt. Met een kleine organisatie heeft de NWB Bank een geringe impact op het milieu, hetgeen de stakeholders zich bewust van zijn.

De onderwerpen zijn, gekoppeld aan het MVO-beleid van de bank, hieronder gerubriceerd naar de stakeholder voor wie zij het meest materieel zijn. De materiële onderwerpen zijn uitgewerkt in dit jaarverslag.

Stakeholder	Materieel onderwerp	Thema en MVO-beleid
Aandeelhouders	Beloningsbeleid	Integer en transparant handelen
	Maatschappelijke betrokkenheid	Duurzaam en betrokken financieren
Klanten	Kredietrelaties	Financiële expertise delen met de publieke sector
	Maatschappelijke betrokkenheid	Duurzaam en betrokken financieren
Investeerders	Duurzaamheidsimpact	Duurzaam en betrokken financieren
	Verslaglegging	Integer en transparant handelen
	Governance	Integer en transparant handelen
Medewerkers	HRM	Integer en transparant handelen
	Gedrag en cultuur	Integer en transparant handelen
	Maatschappelijke betrokkenheid	Duurzaam en betrokken financieren
Overheid	Facilitair	Duurzaam en maatschappelijk opereren
Toezichthouders	Gedrag en cultuur	Integer en transparant handelen
	Toezicht	Integer en transparant handelen
	Compliance	Integer en transparant handelen
	Risicomanagement	Integer en transparant handelen

Aandeelhouders

Eenmaal per jaar vindt een algemene vergadering van aandeelhouders (AVA) plaats. In deze vergadering legt de directie onder meer verantwoording af ten aanzien van doelstellingen (waaronder MVO), bedrijfsstrategie, beleid en financiële resultaten. Daarnaast vindt periodiek overleg plaats met de aandeelhouders waarin, naast actuele ontwikkelingen bij de bank, ook maatschappelijke ontwikkelingen aan de orde komen die de bank of haar aandeelhouders kunnen raken. Onderwerpen als governance en de ontwikkelingen op dit gebied worden regelmatig met de aandeelhouders besproken.

Klanten

De klanten van de bank (de Nederlandse publieke sector) hebben zelfstandig al een grote maatschappelijke verantwoordelijkheid. De publieke opinie, het democratisch proces en toepasselijke wet- en regelgeving zien hierop toe. Om toch een verdere bewustwording te stimuleren, besteedt de NWB

Bank tijdens gesprekken met klanten aandacht aan duurzaamheid en biedt zij via de Waterinnovatieprijs een podium aan innovatieve projecten. Het duurzaamheidsbeleid van klanten wordt tijdens bezoeken en relatiedagen regelmatig besproken.

De NWB Bank voert structureel overleg met haar toezichthouders, de brancheorganisaties en de waarborgfondsen van klantgroepen. Hieraan ontleent de bank informatie en achtergronden over (nieuw) beleid in de verschillende sectoren, waarmee zij op de belangen van haar klanten kan inspelen. Daarnaast levert het inzicht in de behoeften van toezichthouders en waarborgfondsen enerzijds en klanten anderzijds, waarvoor de bank in afstemming met deze stakeholders oplossingen kan aandragen. Afhankelijk van het onderwerp en de wensen van de klant, vinden zulke gesprekken zowel telefonisch als tijdens bezoeken plaats. De gedeelde kennis en ervaring van de medewerkers van de NWB Bank draagt ertoe bij dat klanten over meer informatie beschikken, waarmee zij beter afgewogen beslissingen kunnen nemen.

De NWB Bank organiseert relatiedagen, waar zij dieper en breder inzicht verschaft in ontwikkelingen van financiële markten, producten en handelswijzen van partijen die voor klanten van belang kunnen zijn. De agenda voor relatiedagen wordt aan de hand van input van klanten opgesteld. De hoge opkomst bevestigt dat de relatiedagen in een behoefte voorzien. Op uitnodiging geeft de NWB Bank tevens presentaties over specifieke onderwerpen tijdens netwerkbijeenkomsten en regionale overleggen.

Investeerders

De directie en de medewerkers van treasury bezoeken in de loop van het jaar investeerders om een toelichting te geven op de halfjaar- en jaarcijfers en overige ontwikkelingen. De NWB Bank financiert zich grotendeels op de internationale geld- en kapitaalmarkt via de uitgifte van verhandelbaar schuldpapier. Hierdoor kent de bank veel van haar investeerders niet bij naam. Via internationale roadshows, het jaarverslag en informatie op de website worden investeerders geïnformeerd. In de gevallen dat de investeerder wel bekend is, vindt bij nieuwe partijen vooraf een 'Know your customer' analyse plaats en wordt alleen geld aangenomen van partijen die door deze due diligence heen komen. De NWB Bank zoekt actief de discussie met investeerders die duurzaam beleggen. In deze dialoog zoekt de bank naar verbeterpunten voor haar MVO-beleid. Investeerders zetten onderzoeksbureaus in op het gebied van duurzaamheid, die aan de hand van questionnaires het MVO-beleid en de transparantie van de NWB Bank beoordelen. De NWB Bank faciliteert deze onderzoeksbureaus in hun beoordeling, door aanvullende informatie op te nemen in de GRI-tabel en met hen in gesprek te gaan.

Medewerkers

De medewerkers zijn belangrijke stakeholders van de NWB Bank. Professionele en betrokken medewerkers zijn immers bepalend voor het succes van de bank. Daarom is het van belang dat zij hun kennis en vaardigheden blijven ontwikkelen. De bank heeft hiervoor een ruim opleidingsbudget beschikbaar. Naast individuele trainingen worden ook regelmatig in-company trainingen georganiseerd, met aandacht voor onder meer compliance-aspecten en informatiebeveiliging.

De NWB Bank streeft naar een open dialoog tussen de medewerkers van haar organisatie. Dit betekent in de praktijk dat medewerkers onderling zoveel mogelijk kennis en informatie uitwisselen. Dit gebeurt bijvoorbeeld door verspreiding van de notulen van het managementoverleg en door structureel werkoverleg, zowel een-op-een als op afdelingsniveau. Uitwisseling van kennis vindt ook plaats door samenwerking in multidisciplinaire gremia en projectgroepen binnen de bank. Verder worden medewerkers uitgenodigd, in het bijzonder tijdens functionerings- en beoordelingsgesprekken, om hun

wensen en ideeën over de organisatie en het werken bij de bank kenbaar te maken. Al deze elementen dragen bij aan de betrokkenheid van medewerkers bij de organisatie als geheel.

Het streven naar betrokkenheid van medewerkers is vormgegeven door onder meer het overleg met de personeelsvertegenwoordiging (PVT) van de bank. De directie heeft het afgelopen jaar meerdere malen overleg gevoerd over onder andere de algemene gang van zaken van de organisatie en in het bijzonder over de implementatie van de wet beloningsbeleid financiële ondernemingen. In 2015 zijn voorbereidingen getroffen voor de oprichting van de OR, die daarmee in de plaats komt van de PVT per 1 januari 2016.

Toezichthouders en brancheorganisaties

Meermalen per jaar heeft de NWB Bank overleg met de wettelijke toezichthouders – De Nederlandsche Bank, de Europese Centrale Bank en de Autoriteit Financiële Markten – die toezien op de naleving van wet- en regelgeving.

Samen met de andere Nederlandse banken onderkent de NWB Bank de risico's van klimaatverandering en zetten de banken gezamenlijk verdere stappen. Dat is de achtergrond van het klimaatstatement, bestaande uit tien punten, dat de Nederlandse banken hebben aangeboden aan de Nederlandse overheid en niet-gouvernementele organisaties, die zich met klimaatverandering bezighouden. Klimaatverandering is een van de belangrijkste vraagstukken van deze tijd. Als bijdrage aan de internationale klimaattop, die 30 november 2015 van start is gegaan in Parijs, hebben Nederlandse banken dit statement uitgebracht over hun rol en over de gewenste aanvullende bijdrage van de Nederlandse regering.

Overheid

Als bank van en voor de overheid is de NWB Bank actief binnen het speelveld zoals dat door de centrale overheid is vastgesteld voor decentrale overheden en de door hen geborgde instellingen. De NWB Bank overlegt regelmatig met de relevante ministeries en levert waar mogelijk deskundigheid in beleidsdiscussies. Zo is de NWB Bank actief deelnemer in de werkgroep Financiering Decentrale Overheden (Fido).

MVO-verslaggevingsrichtlijnen

Het disclosurebeleid van de NWB Bank is gericht op een transparante rapportage over haar activiteiten. Waar dit het MVO-beleid betreft, hanteert de bank de richtlijnen van het Global Reporting Initiative (GRI: www.globalreporting.org). Deze rapportage is gebaseerd op de G4-richtlijnen van het GRI. Het GRI-rapportageniveau komt voor de NWB Bank uit op 'core'. Het hoofdstuk Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen is geverifieerd door KPMG (zie bijgevoegde verklaring op de volgende pagina). Een compleet overzicht van de relevante inhoudscriteria en prestatie-indicatoren is opgenomen in de GRI-tabel op de website van de bank.

De milieu- en sociale effecten van de NWB Bank liggen voornamelijk binnen onze eigen organisatie. Dit verslag heeft daarom betrekking op de activiteiten en prestaties van de NWB Bank, met haar kantoor in Den Haag. De motivering van de keuze voor het GRI is dat de NWB Bank een goede internationale vergelijkingsmogelijkheid nastreeft met andere instellingen, zoals diverse andere banken en staatsdeelnemingen in Nederland. De NWB Bank verwacht dit ook op de lange termijn te doen.

De NWB Bank onderschrijft de UN Global Compact principes. Met ondertekening van deze principes heeft de NWB Bank uitgesproken om belangrijke thema's zoals mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en anticorruptie mee te wegen in de bedrijfsprocessen. Daarnaast impliceert de ondertekening dat de NWB Bank ook haar belanghebbenden – waar mogelijk en relevant – op de inhoud van deze principes aanspreekt. Meer informatie over de invulling van de principes is opgenomen in de GRI-tabel op de website van de bank.

Assurancerapport van de onafhankelijke accountant

Aan: de lezers van het Jaarverslag 2015 van de Nederlandse Waterschapsbank N.V.

Oordeel

Wij hebben het hoofdstuk 'Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen' (hierna: het MVO-hoofdstuk) van het Jaarverslag 2015 van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. (hierna: NWB Bank) gecontroleerd. Naar ons oordeel is de informatie in het MVO-hoofdstuk, in alle van materieel belang zijnde aspecten, weergegeven in overeenstemming met de G4 richtlijnen van het Global Reporting Initiative aangevuld met interne richtlijnen.

Rapportage inzake consistentie

We rapporteren, voor zover wij dat kunnen beoordelen, dat de MVO-informatie in de overige delen van het Jaarverslag verenigbaar is met de informatie in het MVO-hoofdstuk.

De basis voor ons oordeel

We hebben onze opdracht uitgevoerd in overeenstemming met de Nederlandse Standaard 3810N "Assurance-opdrachten inzake maatschappelijke verslagen". Onze verantwoordelijkheden op grond van Standaard 3810N en de uitgevoerde werkzaamheden zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van het MVO-hoofdstuk'.

We verstrekken geen zekerheid bij de haalbaarheid van de doelstellingen, verwachtingen en ambities van NWB Bank.

Wij zijn onafhankelijk van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verantwoordelijkheden van de Directie voor het MVO-hoofdstuk

De Directie is verantwoordelijk voor het opmaken van het MVO-hoofdstuk in overeenstemming met de G4 richtlijnen aangevuld met interne richtlijnen zoals toegelicht in de paragraaf 'MVO-Verslaggevingsrichtlijnen'. De informatie in het MVO-hoofdstuk moet worden beschouwd in samenhang met deze richtlijnen.

In dit kader is de Directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die zij noodzakelijk acht om het opmaken van het MVO-hoofdstuk mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van het MVO-hoofdstuk

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van de controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte onderbouwing verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Wij passen de "Nadere voorschriften accountantskantoren ter zake van assurance-opdrachten (RA)" toe. Op grond daarvan beschikken wij over een samenhangend stelsel van kwaliteitsbeheersing inclusief vastgelegde richtlijnen en procedures inzake de naleving van ethische voorschriften, accountantsstandaarden en andere relevante wet- en regelgeving.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude ontdekken wanneer deze zich voordoen.

De geselecteerde werkzaamheden zijn gebaseerd op ons begrip van de informatie in het MVO-hoofdstuk en andere opdrachtomstandigheden, alsook van onze overwegingen inzake gebieden waar zich mogelijk afwijkingen van materieel belang kunnen voordoen.

Wij hebben de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Het uitvoeren van een risicoanalyse, waaronder een media-analyse, ter verdieping van ons inzicht in de relevante MVO-onderwerpen voor NWB Bank gedurende de rapportageperiode;
- Het evalueren van de aanvaardbaarheid en de toepassing van de eigen rapportagerichtlijnen zoals die zijn gebruikt bij het opstellen van het MVO-hoofdstuk;
- Het beoordelen van de opzet en bestaan van rapportageprocessen en het testen van de werking van de controles voor de kwalitatieve en kwantitatieve informatie in het MVO-hoofdstuk;
- Het afnemen van interviews met Directieleden en leden van het CSR committee die verantwoordelijk zijn voor het MVO-beleid;
- Het afnemen van interviews met relevante medewerkers en leden van het CSR committee die verantwoordelijk zijn voor het aanleveren van informatie voor het MVO-hoofdstuk;
- Het beoordelen van interne en externe documentatie, op basis van deelwaarnemingen, om vast te stellen of de informatie in het MVO-hoofdstuk voldoende is onderbouwd.

Amstelveen, 16 maart 2016
KPMG Sustainability,
Onderdeel van KPMG Advisory N.V.
W.J. Bartels RA

De Waterinnovatieprijs

Sinds 2015 is de NWB Bank MVO-Award samen gegaan met de Waterinnovatieprijs. Hiermee bundelen de Unie van Waterschappen en de NWB Bank hun krachten in het stimuleren van duurzame innovaties en het bieden van een podium om deze projecten breder kenbaar te maken.

Winnaar duurzaamheidsprijs

Jaarlijks wordt in waterrijk Nederland voor enkele duizenden kilometers aan houten beschoeiing vervangen. Beschoeiingen zorgen ervoor dat oevers en taluds van watergangen niet instorten. Het hardhout dat jaarlijks nodig is voor deze beschoeiingen beslaat een bos ter grootte van de oppervlakte van de gehele gemeente Delft! In een markt die te maken heeft met flinke houtprijsstijgingen, een toenemende druk op overheidsbudgetten, alsmaar stijgende lokale lasten voor burgers en een steeds grotere belangstelling voor de milieu-footprint van producten, is een goedkope en milieuvriendelijke oplossing meer dan welkom.
In antwoord daarop is de GEOWALL® ontwikkeld.

De GEOWALL® is een eenvoudige, goedkope, milieuvriendelijke en robuuste beschoeiing van geperste baggerspecie. Het betreft een simpele techniek die ervoor zorgt dat lokaal beschikbare baggerspecie ter plekke kan worden omgezet in een constructief element van grond. Daarbij wordt de grond van de oever of baggerspecie van de waterbodem afgegraven en vervolgens gemengd met enkele procenten aan natuurlijke bindmiddelen zoals kalk en puzzolanen. Puzzolanen zijn natuurlijke gesteenten die de grond verstevigen.

De juryleden van de Waterinnovatieprijs:

Voorzitter: Annemieke Nijhof, CEO Tauw Group B.V.

- Renée Bergkamp, directeur Vewin
- Jan-Hendrik Dronkers, directeur-generaal Rijkswaterstaat
- Hans Huis in 't Veld, Topsector Water
- Josée van Eijndhoven, voormalig hoogleraar Technology Assessment, voormalig directeur Rathenau Instituut
- Hendrik Postma, voorzitter Vereniging van Waterbouwers en directeur Boskalis Nederland
- Hans van der Vlist, voorzitter Adviescommissie Water
- Ron Walkier, voorzitter NWB Bank (Nederlandse Waterschapsbank N.V.)

Na toevoeging van de bindmiddelen gaat de grond in een pers en ontstaat een muurelement van samengeperst natuurlijk materiaal. De GEOWALL® is naar verwachting 25-50% goedkoper dan een houten beschoeiing. TNO is ingeschakeld ter ondersteuning bij de productontwikkeling. Een houten beschoeiing moet om de 20-30 jaar vervangen worden. De verwachting van TNO is dat de GEOWALL® minimaal 50 jaar meegaat en daarom een dubbel zo voordelig en duurzaam alternatief voor houten beschoeiingen is.

Het juryoordeel

De jury beoordeelt de inzending als een mooi product dat toepasbaar is in stedelijk gebied, voorziet in de circulaire economie en Publiek-Private Samenwerking stimuleert. GEOWALL® laat zien dat beschoeiingen zowel duurzamer als goedkoper kunnen worden geproduceerd. Het werken met natuurlijke materialen en het verminderen van transportkosten door het ter plekke hergebruiken van baggerspecie zijn in het oog springende elementen. De innovatie is goed schaalbaar en heeft volgens de jury potentiële exportwaarde.

‘Met het NWB Fonds helpt de NWB Bank de waterschappen over de grens. Dutch Water Authorities zijn wereldwijd de exclusieve overheidsexperts op het gebied van regionaal integraal waterbeheer.’

Henk J. Loijenga, directeur NWB Fonds

NWB Fonds

Governance to Governance (G2G) voor wereldwijde wateruitdagingen

Voor hun internationale samenwerkingsactiviteiten hebben de waterschappen in 2014 de handen ineen geslagen en het buitenlandmerk Dutch Water Authorities gelanceerd. Onder deze paraplu willen de waterschappen de krachten bundelen, ook in 2015, zowel onderling als met andere Nederlandse watersectorpartijen. Zo willen zij zich internationaal positioneren als de exclusieve overheidsexperts op het gebied van regionaal integraal waterbeheer.

Met de slogan ‘waterschappen over de grens’ willen de Dutch Water Authorities hun ambitie in 2019 hebben waargemaakt. Het NWB Fonds gaat daarbij gericht helpen en heeft de prioriteiten en de begroting daarop afgestemd. Er wordt extra geld gestoken in deze professionaliseringsoperatie. Het levert de waterschappen ook wat op: kennis en ervaring met werken in een andere maatschappelijke en culturele context en extra motivatie voor nog meer toewijding en liefde voor het unieke en vitale waterschapswerk.

Op deze manier helpt de NWB Bank de waterschappen, via het NWB Fonds, te voldoen aan de sterk groeiende vraag naar hun expertise en inzet bij het oplossen van mondiale watervraagstukken. Daarbij

ligt de focus op de expertisegebieden waarin de waterschappen wereldwijd het verschil maken: lokale en regionale water governance en duurzaam beheer en onderhoud van de waterinfrastructuur, met inbegrip van de eigen financieringswijze.

Het NWB Fonds heeft hiervoor jaarlijks € 800.000 beschikbaar. Landen waarmee momenteel wordt samengewerkt zijn Bangladesh, Egypte, Ethiopië, Indonesië, Mozambique, Nicaragua, Vietnam en Zuid-Afrika. Nieuwe landen waarmee zogenaamde G2G-relaties worden opgebouwd zijn Burkina Faso, Colombia en Swaziland. Inhoudelijk willen de Dutch Water Authorities hun steentje bijdragen aan de nieuwe Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties.

Een aansprekend samenwerkingsproject dat in 2013 is gestart en tot 2018 doorloopt is het Water Governance Implementation Programme for the Awash basin in Ethiopië. Dit is het stroomgebied van de 1.280 km lange Awash rivier in het economisch steeds fermer kloppende hart van Ethiopië. Onder de vlag van Dutch Water Authorities helpen meer dan dertig waterschappers de jonge River Basin Authority om op eigen benen de enorme wateruitdagingen aan te gaan. Het programma richt zich op de vier belangrijkste mandaten van de Awash Basin Authority:

- beleidsontwikkeling en planning,
- informatiemanagement,
- regulering (vergunningverlening en heffing) en handhaving,
- interstatelijke en intersectorale coördinatie en samenwerking.

Voor elk van de mandaten en voor enkele cruciale ondersteunende processen zijn Ethiopisch-Nederlandse collegiale expertgroepen gevormd en aan het werk. Ook zijn twee lokale en een Nederlandse YEP-Water trainee ingezet.

Bij het uitrollen van de vergunningverlening wordt ook specifiek aandacht besteed aan de integriteitsaspecten. Hierbij is de Water Integrity Network Association (WIN) als kennisleverancier en subsidiegever betrokken.

Dutch Water Authorities YEP-trainee Kevin Oosterloo maakt het ter plekke mee. Hij zegt er het volgende over: "Door waterbeheer in een geheel andere context mee te maken leer je ook anders naar je eigen situatie te kijken. Samenwerking over de grens inspireert zowel door het bijdragen aan ontwikkeling elders als het ondervinden van nieuwe contacten, denkwijzen en indrukken."

Voor meer informatie: www.nwbfonds.nl

Remuneratierapport 2015

De NWB Bank beoogt in haar beloningsbeleid haar maatschappelijke rol als bank van en voor de publieke sector te weerspiegelen. Dit uit zich in een gematigd en duurzaam beloningsbeleid dat past binnen de strategie, het risicoprofiel en de risk appetite van de bank, dat eenduidig en transparant is en in lijn met nationale en internationale regelgeving. Daarnaast is het beleid van de bank gericht op het aantrekken en behouden van gekwalificeerd en deskundig personeel.

Sinds 2011 is specifieke regelgeving omtrent het beloningsbeleid van zogenaamde identified staff (de DNB Regeling beheerst beloningsbeleid Wft 2011) van kracht. Deze regelgeving is aangepast op grond van de Capital Requirements Directive IV (richtlijn 2013/36/EU; CRD IV-richtlijn). Krachtens de regeling van De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) houdende regels met betrekking tot de Regeling beheerst beloningsbeleid Wft 2014 (Rbb) zijn de relevante bepalingen van de CRD IV-richtlijn met ingang van 1 augustus 2014 geïmplementeerd. Via de website www.nwbbank.com is het document Toetsing beloningsbeleid NWB Bank beschikbaar, met een artikelsgewijs overzicht van de wijze van implementatie van de Rbb.

Met ingang van 7 februari 2015 is de wijziging van de Wet op het financieel toezicht houdende regels met betrekking tot het beloningsbeleid van financiële ondernemingen (Wbfo) in werking getreden. Ten gevolge van de Wbfo zijn met ingang van diezelfde datum wijzigingen doorgevoerd in het beloningsbeleid voor directie en medewerkers. De belangrijkste wijzigingen van de Wbfo voor de NWB Bank betreffen de samenstelling van de variabele beloning en een clawback voor alle medewerkers.

Tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van de NWB Bank, gehouden op 23 april 2014 is afgesproken dat een aandeelhouderscommissie zou worden ingesteld om onderzoek te doen naar het beloningsbeleid van de directieleden van de NWB Bank. Eind 2014 is de aandeelhouderscommissie beloningsbeleid gevormd, bestaande uit vertegenwoordigers van vier aandeelhouder-waterschappen en het ministerie van Financiën. Daarnaast namen de voorzitter van de raad van commissarissen en de voorzitter van de remuneratie- en benoemingscommissie van de NWB Bank als toehoorders deel. Tijdens de bijeenkomsten van de aandeelhouderscommissie in 2015 is besproken dat het ministerie van Financiën sinds 2008 een systematiek hanteert op het gebied van beloningen van staatsdeelnemingen. Het kabinet heeft vastgesteld dat staatsdeelnemingen niet onder de Wet Normering Topinkomens (WNT) vallen. Wel hanteert het ministerie van Financiën een beloningskader, op basis waarvan het als aandeelhouder het beloningsbeleid van staatsdeelnemingen beoordeelt. De doelstelling van de aandeelhouderscommissie was een evenwichtig beloningsbeleid te behouden, dat een balans vindt tussen een bij het publiek belang passende gematigde beloning en het bij een private instelling passende rekenschap geven van beloningen bij vergelijkbare instellingen. In deze methode wordt voor een deel (60%) rekening gehouden met de WNT-norm, en voor het andere deel (40%) wordt rekening gehouden met de beloningen in de relevante arbeidsmarkt. De aandeelhouderscommissie heeft deze redenering en systematiek gevolgd. Toepassing van voormelde systematiek resulteerde in een verlaging van de maximale totale (vaste en variabele) beloning voor nieuwe directieleden met 5% ten opzichte van de op dat moment geldende totale maximale beloning. Tijdens een buitengewone algemene vergadering, gehouden op 14 september 2015, is het nieuwe beloningsbeleid voor directieleden door de algemene vergadering vastgesteld met een evaluatie na vijf jaar.

Dit remuneratierapport geeft een uiteenzetting van het in 2015 geldende beloningsbeleid voor directie en medewerkers van de NWB Bank.

Beloningsbeleid directie

Vaste beloning

Het beloningsbeleid voor de directie is voor het laatst per 14 september 2015 gewijzigd en vastgesteld door de algemene vergadering. Volgens dit beleid – dat van toepassing is op directieleden benoemd op of na 14 september 2015 – geldt een maximumsalaris, inclusief variabele beloning, van € 272.000 voor de voorzitter van de directie en een maximum van 85% van dit bedrag voor de overige directieleden. Hiervan kan worden afgeweken, indien de continuïteit van kwalitatief goed bestuur in het geding zou komen, veroorzaakt door omstandigheden op de arbeidsmarkt. De raad van commissarissen zal erop toezien dat hiertoe slechts wordt overgegaan indien dit absoluut noodzakelijk is, en pas nadat instemming is verkregen van de vertegenwoordiger van de aandeelhouder-waterschappen en het ministerie van Financiën. Jaarlijks vindt indexatie plaats conform de indexatie zoals vermeld in de CAO Banken.

Variabele beloning

De variabele beloning van directieleden bedraagt maximaal 15% van de vaste beloning en blijft daarmee onder het bonusplafond van 20% dat met de Wbfo is ingesteld. De variabele beloning is gebaseerd op de prestaties van het directielid, de onder zijn verantwoordelijkheid vallende bedrijfsonderdelen, en die van de bank als geheel. Deze prestaties zijn vertaald in vooraf vastgestelde en beoordeelbare prestatiecriteria die vastgelegd zijn in een jaarlijks geactualiseerd prestatiecontract. De variabele beloning van de directie bestaat uit een kortetermijndeel en een langetermijndeel. Het kortetermijndeel (maximaal 10%) wordt na afloop van het betreffende jaar uitgekeerd. Uitkering van het langetermijndeel (maximaal 5%) vindt plaats in het vierde jaar na het jaar waarop het betrekking heeft, mits ook de vooraf afgesproken extra langetermijndoelstellingen zijn behaald.

De vaststelling van het kortetermijndeel van de variabele beloning is gebaseerd op de navolgende elementen:

- winst (conform doelstellingen in jaarlijkse begroting) en normrendement: maximaal 3%
- risicobeheer (conform interne en externe normenkaders): maximaal 3%
- uitvoering strategie/(MVO)beleid: maximaal 3%
- persoonlijke aandachtsgebieden en doelstellingen: maximaal 6%

De langetermijnelementen zijn:

- ratings: Standard & Poor's en Moody's ratings van de bank zijn gelijk aan de sovereign rating van de Nederlandse Staat;
- strategie: versterking van de positie in de markt.

Na afloop van enig jaar vindt beoordeling van de behaalde resultaten plaats. De toekenning van de variabele beloning voor de directie is een volledig discretionaire bevoegdheid van de raad van commissarissen. De variabele beloning, inclusief het voorwaardelijk toegekende gedeelte, wordt slechts uitbetaald of verworven wanneer dit met de financiële toestand van de NWB Bank te verenigen is en door de prestaties van de bank en het betreffende directielid te rechtvaardigen is. Daarnaast heeft de raad van commissarissen een malus en clawback-bevoegdheid ten aanzien van de variabele beloning. De bevoegdheid tot het toepassen van de clawback omvat het kortetermijndeel variabele beloning en is tot drie jaar na de uitkering ervan van kracht.

Pensioenen

De pensioenen van de directieleden - evenals van de medewerkers - zijn bij een verzekeraar ondergebracht in de collectieve pensioenregeling van de NWB Bank. Per 1 januari 2015 is een nieuw vijfjarig contract afgesloten waarbij drie oude regelingen zijn geharmoniseerd in één middelloonregeling voor de directie en medewerkers. De nieuwe pensioenregeling past beter bij het huidige tijdsgewricht en voorziet, anders dan voorheen, in een eigen bijdrage van de deelnemers.

Met name als gevolg van de gestegen levensverwachting en de sterk gedaalde rente

is de pensioenpremie gestegen. In de nieuwe pensioenregeling zijn de per 1 januari 2015 geldende nieuwe wettelijke bepalingen opgenomen ten aanzien van de maximale opbouw- en premiepercentages pensioenen en de maximering pensioengevend inkomen tot € 100.000. Voor salarissen boven € 100.000 heeft de werkgever een nettopensioenregeling aangeboden, waarin een medewerker pensioen kan opbouwen over het brutosalaris boven € 100.000.

Overige arbeidsvoorwaarden

De directieleden hebben een auto tot hun beschikking. Voorts gelden voor directie dezelfde arbeidsvoorwaarden als voor medewerkers.

Remuneratie directie 2015

Vaste beloning

Lidwin van Velden, directeur per 1 januari 2010, en Frenk van der Vliet, in dienst als directeur per 1 januari 2012, vallen onder het beloningsbeleid dat voor 14 september 2015 van toepassing was en dat per 1 januari 2010 was vastgesteld. Ron Walkier is directeur sinds 1993 en voorzitter van de directie sinds 2008 en valt daarmee onder het beloningsbeleid dat al voor 1 januari 2010 van toepassing was. De indexatie in 2015 bedroeg 1% in verband met de CAO stijging per 1 januari 2015.

Variabele beloning

De remuneratie- en benoemingscommissie heeft in februari 2016 de feitelijke resultaten van de NWB Bank vergeleken met de geformuleerde doelstellingen. Deze vergelijking heeft laten zien dat de doelstellingen vrijwel volledig zijn behaald. In de doelstellingen 2015 is meer nadruk gelegd op de persoonlijke aandachtsgebieden (6% ten opzichte van 4% in 2014). Met name marktomstandigheden hebben ertoe geleid dat een enkele doelstelling niet volledig is behaald, ondanks de inspanningen van de directie.
Op basis hiervan heeft de remuneratie- en benoemingscommissie een voorstel gedaan aan de raad van commissarissen.

Beoordeling directie

De tabel geeft het resultaat weer van de door de raad van commissarissen vastgestelde beoordeling.

Van de maximaal aan de directieleden toe te kennen variabele beloning van 15% wordt aan alle directieleden 13% toegekend.

Ron Walkier ziet in verband met de geldende dividendstop als voorzitter van de directie af van zijn variabele beloning over 2015. In het overzicht op de volgende pagina wordt de remuneratie van de directieleden uitgesplitst.

Elementen	Doelstelling	Resultaat
Winst en normrendement (3%)	Winst - conform doelstellingen in jaarlijkse begroting	3% - volledig behaald
Risicobeheer (3%)	Conform interne- en externe normenkaders	3% - volledig behaald
Uitvoering strategie/(MVO) beleid (3%)	Conform doelstellingen in jaarlijkse beleidsnota	2% - vrijwel volledig behaald
Persoonlijke aandachtsgebieden (6%)	Walkier Van Velden Van der Vliet	5% 5% 5%

Bezoldiging van directieleden

(in duizenden euro's)	Vaste beloning	Kortetermijn variabele beloning	Uitbetaling langetermijn variabele beloning 2012	Pensioen: Premie	Pensioen: Uitkering i.v.m. maximering pensioengevend salaris tot € 100.000
2015					
Ron Walkier	280	-	-	98	13
Lidwin van Velden	212	18	10	58	7
Frenk van der Vliet	212	18	10	53	10
Totaal	**704**	**36**	**20**	**209**	**30**

(in duizenden euro's)	Vaste beloning	Kortetermijn variabele beloning	Uitbetaling langetermijn variabele beloning 2011	Bijdragen pensioen
2014				
Ron Walkier	277	-	-	94
Lidwin van Velden	210	19	10	57
Frenk van der Vliet	210	18	n.v.t.	49
Totaal	**697**	**37**	**10**	**200**

De directieleden ontvangen een deels belaste onkostenvergoeding van € 2.800 per jaar per persoon.

Per 1 januari 2015 is de op de middelloonregeling gebaseerde pensioenregeling in lijn gebracht met de nieuwe fiscale eisen (Witteveenkader). Tevens is per die datum het 5-jarig contract met de verzekeraar vernieuwd voor de uitvoering van de pensioenregeling. Daardoor en mede door de lagere rentestand en de hogere levensverwachting zijn de pensioenkosten voor directieleden per 1 januari 2015 gestegen. Daarnaast is tevens de berekeningswijze van de premie gewijzigd. Hierdoor ligt de premie in de eerste jaren hoger dan onder de oude berekeningswijze. Op langere termijn resulteert dit per saldo in lagere premielasten voor de bank.

Langetermijndeel variabele beloning 2012

In februari 2016 heeft de remuneratie- en benoemingscommissie de feitelijke resultaten van de NWB Bank vergeleken met de in 2012 geformuleerde langetermijndoelstellingen (handhaving rating niet lager dan de Staat en versterking van de marktpositie). Deze vergelijking heeft aangetoond dat deze zijn behaald. Op voorstel van de remuneratie- en benoemingscommissie heeft de raad van commissarissen besloten tot betaalbaarstelling van het uitgestelde langetermijndeel (zie bovenstaand overzicht). Zoals eerder vermeld, ziet Ron Walkier in verband met de geldende dividendstop als voorzitter van de directie af van het langetermijndeel variabele beloning 2012.

Beloningsbeleid medewerkers

Vaste beloning

Het beloningsbeleid voor medewerkers is integraal van toepassing op alle medewerkers, ongeacht functie en niveau, voor zowel vaste als variabele beloning. De bank volgt de CAO Banken. De vaste beloning bestaat uit 12 maandsalarissen, een vakantietoeslag van 8% en een 13e maand. Indexering geschiedt volgens de structurele inkomensaanpassingen uit de CAO Banken. Boven het functiesalaris kan een beoordelingstoeslag tot maximaal 15% worden toegekend, die terughoudend en stapsgewijs wordt toegepast en in de regel past bij goed functioneren van een medewerker die zijn schaalmaximum heeft bereikt.

Variabele beloning

De variabele beloning bestaat uit een prestatieregeling van maximaal 7% en een winstdelingsregeling van maximaal 7,5%. Als gevolg van de inwerkingtreding van de Wbfo heeft de bank de prestatie- en winstdelingsregeling aangepast. Vanwege het voorschrift in de Wbfo dat minimaal 50% van de variabele beloning gebaseerd dient te zijn op niet-financiële criteria, heeft de bank de beoordelingscriteria onder de winstdelingsregeling van maximaal 7,5% uitgebreid. Daarnaast zijn een malus en clawback-bepaling in de prestatie- en winstdelingsregeling opgenomen. De uitkering van de winstdeling zal plaatsvinden na de vaststelling van de jaarrekening door de algemene vergadering.

Voor het bepalen van de variabele beloning volgens de prestatieregeling, wordt een zorgvuldige prestatiebeoordeling gemaakt op basis van de onderstaande elementen:

- behalen van de doelstellingen die voor het betreffende kalenderjaar zijn geformuleerd
- eindoordeel leidinggevende
- eventuele correctie in verband met bevindingen ongeoorloofde risico's of compliance issues
- oordeel van de directie

De NWB Bank richt haar beloningsbeleid met name op prestatiecriteria die kwalitatief en functie-inhoudelijk van aard zijn. Bij het vaststellen van de doelstellingen wordt rekening gehouden met de langetermijndoelstellingen (zoals opgenomen in de beleidsnota) en de kernwaarden (bewust, betrokken en betrouwbaar) van de bank. Verder wordt er rekening gehouden met zorgvuldig en klantgericht handelen. Medewerkers hebben invloed op het vast- en bijstellen van de doelstellingen. Over 2015 is gemiddeld per medewerker (exclusief directie) een variabele beloning uit hoofde van de prestatieregeling van 4,92% toegekend. Het in 2016 totaal uitgekeerde bedrag aan variabele beloningen aan medewerkers (over 2015) zal € 354.454,48 (prestatieregeling en winstdelingsregeling) bedragen.

Pensioenen

Zoals eerder in dit remuneratierapport vermeld, is met ingang van 2015 voor medewerkers en directieleden van de bank een nieuwe pensioenregeling van kracht, die, anders dan voorheen, voorziet in een eigen bijdrage van de deelnemers. Voor salarissen boven € 100.000 biedt de werkgever een nettopensioenregeling aan.

Overige arbeidsvoorwaarden

Voorts zijn er voor medewerkers diverse secundaire arbeidsvoorwaarden, zoals een aanvullende arbeidsongeschiktheidsverzekering, de hypotheekrentesubsidieregeling, de studiekostenvergoeding en een fietsregeling. Medewerkers wier functie het gebruik van een auto noodzakelijk maakt of rechtvaardigt, hebben een auto tot hun beschikking.

Remuneratie raad van commissarissen 2015

De honorering van de raad van commissarissen wordt periodiek vergeleken met die van vergelijkbare ondernemingen en wordt door de algemene vergadering vastgesteld. Begin 2015 heeft een extern bureau een benchmarkonderzoek uitgevoerd. Op grond van dit onderzoek is vastgesteld dat de huidige honorering van commissarissen ten opzichte van peers aan de

lage kant is. De resultaten zijn gedeeld met de eerder genoemde aandeelhouderscommissie. Zodra het beleid van het ministerie van Financiën omtrent beloningen van commissarissen bij staatsdeelnemingen bekend is, zal de honorering worden beoordeeld. De honorering is niet gewijzigd sinds 2003. Ook heeft geen indexering plaatsgevonden.

De huidige honorering is als volgt:

Voorzitter	€ 18.570 per jaar
Vice-voorzitter	€ 14.350 per jaar
Leden	€ 12.380 per jaar

Voor commissieleden geldt met ingang van 1 juli 2007 de volgende vergoedingsregeling:

- een vergoeding van € 750 per vergadering voor zowel de leden van de audit- en risicocommissie als de leden van de remuneratie- en benoemingscommissie; en
- een vaste vergoeding per jaar van € 4.000 voor de leden van de audit- en risicocommissie en € 3.000 voor de leden van de remuneratie- en benoemingscommissie.

De honorering van de raad van commissarissen kent geen variabele componenten en geen optieregelingen.

De remuneratie van de leden van de raad van commissarissen bedroeg:

(in duizenden euro's)	**2015**	**2014**
Age Bakker [1][2][4]	32	27
Maurice Oostendorp [3][4]	21	19
Else Bos [4]	19	19
Dolf van den Brink [5]	-	10
Peter Glas [2][6]	18	16
Victor Goedvolk [7]	-	11
Petra van Hoeken [4][8]	14	-
Sjaak Jansen [5]	-	4
Albertine van Vliet-Kuiper [2]	18	17
Berend-Jan van Voorst tot Voorst [2]	16	19
Totaal	**138**	**142**

Bovenstaande vergoedingen zijn exclusief de algemene onkostenvergoedingen, de bijdrage Zvw, de reiskostenvergoeding en eventuele BTW.

1) Voorzitter
2) Lid remuneratie- en benoemingscommissie
3) Vice-voorzitter per de jaarlijkse algemene vergadering gehouden op 23 april 2015
4) Lid audit- en risicocommissie
5) Dolf van den Brink en Sjaak Jansen zijn op 23 april 2014 afgetreden
6) Vice-voorzitter tot de jaarlijkse algemene vergadering gehouden op 23 april 2015
7) Victor Goedvolk is op 1 augustus 2014 afgetreden
8) Petra van Hoeken is op 23 april 2015 benoemd tot commissaris

Jaarrekening

Winst- en verliesrekening

voor het jaar eindigend op 31 december 2015

(in miljoenen euro's)	Toelichting	2015	2014
Rente en soortgelijke baten		**1.759**	1.852
Rente en soortgelijke lasten		**1.579**	1.735
Rente	1	**180**	117
Resultaat uit financiële transacties	2	**-9**	-16
Overige bedrijfsopbrengsten		**0**	0
Som der bedrijfsopbrengsten		**171**	101
Personeelskosten	3	**8**	6
Andere beheerskosten	4	**8**	7
Bijdrage Stichting NWB Fonds	5	**0**	1
Personeels- en andere beheerskosten		**16**	14
Afschrijvingen en waardeveranderingen op immateriële en en materiële vaste activa	6	**2**	2
Bankenbelasting	7	**21**	15
Som der bedrijfslasten		**39**	31
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen		**132**	70
Belastingen resultaat gewone bedrijfsuitoefening	8	**37**	21
Resultaat na belastingen		**95**	49

Balans

per 31 december 2015 voor winstbestemming

(in miljoenen euro's)	Toelichting	2015	2014
Activa			
Kasmiddelen en tegoeden bij de Centrale Bank	9	**6.766**	502
Bankiers	10	**8.908**	10.174
Kredieten en vorderingen	11	**63.576**	64.666
Rentedragende waardepapieren	12	**3.851**	4.360
Immateriële activa	13	**3**	3
Materiële activa	14	**5**	5
Overige activa	15	**0**	65
Vennootschapsbelasting	16	**-**	32
Derivaten	17	**8.204**	7.651
Overlopende activa	18	**1**	791
Totaal activa		**91.314**	88.249
Passiva			
Bankiers	19	**2.455**	1.276
Toevertrouwde middelen	20	**5.371**	5.325
Schuldbewijzen	21	**67.478**	63.178
Latente vennootschapsbelasting	22	**15**	69
Vennootschapsbelasting	16	**29**	-
Overige schulden	23	**53**	53
Derivaten	24	**14.302**	16.302
Overlopende passiva	25	**1**	734
Voorzieningen	26	**9**	9
		89.713	86.946
Achtergestelde schulden	27	**202**	-
Gestort en opgevraagd kapitaal	28	**7**	7
Herwaarderingsreserve rentedragende waardepapieren	29	**0**	0
Overige herwaarderingsreserves	29	**0**	0
Overige reserves	30	**1.297**	1.247
Onverdeelde winst verslagjaar	31	**95**	49
Eigen vermogen		**1.399**	1.303
Totaal passiva		**91.314**	88.249
Onherroepelijke toezeggingen	32	**2.518**	2.111
Voorwaardelijke schulden	33	**68**	75

Overzicht van het totaalresultaat

voor het jaar eindigend op 31 december 2015

(in miljoenen euro's)	**2015**	2014
Netto veranderingen in de herwaarderingsreserve rentedragende waardepapieren	**0**	0
Netto veranderingen in de overige herwaarderingsreserves	**0**	-
Netto veranderingen in de overige reserves	**1**	-2
Vennootschapsbelasting op baten en lasten die rechtstreeks in het eigen vermogen zijn verwerkt	**0**	0
Baten en lasten rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen	**1**	-2
Resultaat na belastingen	**95**	49
Totaalresultaat	**96**	47

Verloopstaat van het eigen vermogen

voor het jaar eindigend 31 december 2015

(in miljoenen euro's)	Gestort kapitaal	Herwaardering rentedragende waardepapieren	Herwaarderingsreserves	Overige reserve	Onverdeelde winst verslagjaar	Totaal
Stand per 1 januari 2014	**7**	**0**	**0**	**1.215**	**34**	**1.256**
Winstbestemming voorgaand boekjaar				34	-34	-
Dividend				-		-
Waardemutatie rentedragende waardepapieren		0				0
Waardemutatie pensioenvoorziening				-2		-2
Resultaat boekjaar					49	49
Stand per 31 december 2014	**7**	**0**	**0**	**1.247**	**49**	**1.303**
Stand per 1 januari 2015	**7**	**0**	**0**	**1.247**	**49**	**1.303**
Winstbestemming voorgaand boekjaar				49	-49	-
Dividend				-		-
Waardemutatie rentedragende waardepapieren		0				0
Waardemutatie pensioenvoorziening				1		1
Resultaat boekjaar					95	95
Stand per 31 december 2015	**7**	**0**	**0**	**1.297**	**95**	**1.399**

Kasstroomoverzicht

voor het jaar eindigend op 31 december 2015

(in miljoenen euro's)	2015	2014
Winst voor vennootschaps- en bankenbelasting	**153**	85
Aanpassingen voor:		
Afschrijvingen en waardeveranderingen op immateriële en materiële vaste activa	**2**	2
Waardemutatie activa en passiva tegen reële waarde hedge accounting	**-261**	-92
Kredieten en vorderingen bankiers niet terstond opeisbaar	**2.487**	-3.171
Kredieten en vorderingen publieke sector	**-48**	794
Toevertrouwde middelen	**-39**	1.445
Betaalde vennootschapsbelasting	**-32**	7
Betaalde bankenbelasting	**-21**	-15
Overige activa en passiva	**218**	-954
Netto kasstroom uit operationele/bancaire activiteiten	**2.459**	-1.898
Investeringen in rentedragende waardepapieren	**-1.290**	-4.438
Aflossingen op rentedragende waardepapieren	**1.774**	2.457
Saldo	**484**	-1.981
Investeringen in onroerende zaken en bedrijfsmiddelen	**-1**	-1
Desinvesteringen	**0**	0
Saldo	**-1**	-1
Investeringen in immateriële activa	**-1**	-1
Netto kasstroom uit investeringsactiviteiten	**482**	-1.982
Opname obligatieleningen, notes	**9.397**	12.405
Aflossing obligatieleningen, notes	**-11.258**	-9.200
Opname CP	**33.103**	16.429
Aflossing CP	**-28.119**	-17.655
Opname Achtergestelde schulden	**200**	-
Saldo	**3.323**	1.979
Betaald dividend	**-**	-
Netto kasstroom uit financieringsactiviteiten	**3.323**	1.979
Netto kasstroom	**6.264**	-1.901

(in miljoenen euro's)	2015	2014
Kasstroom	**6.264**	-1.901
Liquiditeiten begin van het jaar	**502**	2.403
Liquiditeiten per 31 december	**6.766**	502

Het bedrag van de 'Waardemutatie activa en passiva tegen reële waarde hedge accounting' bestaat uit waardemutaties van financiële activa en passiva tegen reële waarde hedge accounting, waardemutaties van derivaten en betaalde boetes en koersverschillen.

In 2015 is voor een bedrag van € 1.574 miljoen aan rentebetalingen verricht (2014: € 1.769 miljoen) en een bedrag van € 1.760 miljoen aan rente-inkomsten ontvangen (2014: € 1.877 miljoen). Deze bedragen zijn in het kasstroomoverzicht verantwoord onder de post overige activa en passiva.

Toelichting op de jaarrekening

Bedrijfsinformatie

De jaarrekening van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. (hierna: de NWB Bank) over 2015 is opgesteld door de directie, goedgekeurd door de raad van commissarissen op 16 maart 2016 en zal ter vaststelling worden voorgelegd aan de algemene vergadering van aandeelhouders op 26 april 2016.

De NWB Bank is een naamloze vennootschap gevestigd in Den Haag, waarvan de aandelen in handen zijn van overheden. De NWB Bank richt zich met haar diensten op de publieke sector. Zij financiert waterschappen, gemeenten en provincies, alsmede aan de overheid gelieerde instellingen, zoals woningbouwcorporaties, ziekenhuizen en onderwijsinstituten.

Grondslagen bij de opstelling van de jaarrekening

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening van de NWB Bank is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en de in Nederland aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving (NL GAAP). NWB Bank bestaat uit één entiteit en stelt een enkelvoudige jaarrekening op.

Samenvatting van belangrijke verslaggevings-grondslagen

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld op basis van historische kostprijs met uitzondering van bepaalde rentedragende waardepapieren, derivaten en onroerende zaken. Deze zijn gewaardeerd tegen reële waarde. De kosten en opbrengsten worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. De bedragen in deze jaarrekening luiden in miljoenen euro's en alle bedragen in de toelichting zijn afgerond naar duizendtallen (€ 000), tenzij anders is vermeld.

De benamingen zoals genoemd in het Besluit Modellen Jaarrekening zijn voor een aantal posten vervangen door benamingen die volgens de NWB Bank de inhoud beter aanduiden.

Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Verwerking

Een actief wordt in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen daarvan aan de onderneming zullen toevloeien en de waarde van het actief op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld. Vreemd vermogen wordt in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling van een bestaande verplichting gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag waartegen de afwikkeling zal plaatsvinden op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld.

Financiële activa en passiva worden opgenomen op transactiedatum. Dit houdt in dat een financieel actief of financieel passief in de balans wordt opgenomen vanaf het tijdstip dat de vennootschap respectievelijk recht heeft op de voordelen dan wel gebonden is aan de verplichtingen voortkomend uit de contractuele bepalingen van het financieel instrument.

Baten worden in de winst- en verliesrekening verwerkt wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, verband houdend met een vermeerdering van een actief of vermindering van vreemd vermogen, heeft plaatsgevonden en waarvan de omvang op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld. Lasten worden in de winst- en verliesrekening verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, verband houdend met een vermindering van een actief of vermeerdering van vreemd vermogen, heeft plaatsgevonden en waarvan de omvang op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld.

Niet langer opnemen in de balans van financiële activa en passiva

Een op de balans opgenomen actief of post van het vreemd vermogen blijft op de balans indien een transactie niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot dit actief of deze post van het vreemd vermogen. Dergelijke transacties dienen evenmin aanleiding te geven tot het verantwoorden van resultaten.

Een financieel actief of een post van het vreemd vermogen (of, indien van toepassing, een deel van een financieel actief, of een deel van de groep van soortgelijke financiële activa of passiva) wordt niet langer in de balans opgenomen indien de transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de post van het vreemd vermogen aan een derde zijn overgedragen.

Waardering

De financiële activa en passiva worden bij eerste opname in de balans gewaardeerd tegen reële waarde vermeerderd met de transactiekosten die direct toe te wijzen zijn aan de verwerving of uitgifte van het financieel actief of het financieel passief met uitzondering van de transacties met waardering tegen reële waarde en verwerking van de resultaten via de winst- en verliesrekening. De aan deze balansposten direct toerekenbare transactiekosten worden direct verantwoord in de verlies- en winstrekening.

De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld, tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk van elkaar zijn.

Voor zover voor posten een relevante middenkoers beschikbaar is, wordt deze als de beste indicatie voor de reële waarde gehanteerd. Van het merendeel van de financiële instrumenten van de NWB Bank kan de reële waarde niet op basis van een relevante middenkoers vastgesteld worden, omdat een beursnotering en/of een actieve markt ontbreekt. De NWB Bank berekent de reële waarde van deze overige financiële activa en passiva met modellen.

De modellen maken gebruik van diverse veronderstellingen met betrekking tot de disconteringsvoet en het tijdstip en de omvang van de verwachte toekomstige kasstromen. Bij de berekening van de reële waarde van opties is gebruik gemaakt van optiewaarderingsmodellen.

Bij het ontstaan van financiële activa worden deze geclassificeerd als Kredieten en vorderingen, Bankiers, Rentedragende waardepapieren danwel Derivaten. Kredieten en vorderingen, Tot het einde van de looptijd aangehouden rentedragende waardepapieren, Overige rentedragende waardepapieren zonder beursnotering alsmede Bankiers worden vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Overige rentedragende waardepapieren met beursnotering en Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde.

Bij het ontstaan van financiële passiva worden deze geclassificeerd als Bankiers, Derivaten, Toevertrouwde middelen en Uitgegeven schuldbewijzen. Bankiers, Toevertrouwde middelen alsmede Uitgegeven schuldbewijzen worden vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs en Derivaten worden vervolgens gewaardeerd tegen reële waarde.

Hedge accounting

De bank dekt aan financiële activa of passiva verbonden rente- en valutarisico's grotendeels af met behulp van financiële instrumenten. In marktwaardetermen vindt een compensatie plaats van waardeveranderingen als gevolg van rente- en valutamutaties. Hedge accounting maakt het mogelijk de resultaatverantwoording van een afdekkingsinstrument en de bijbehorende afgedekte positie te synchroniseren, voor zover deze indekking effectief is. Hedge accounting is alleen toegestaan indien er afdoende documentatie is opgesteld en de vereiste effectiviteit van de afdekking is aangetoond. De NWB Bank gebruikt alleen derivaten als afdekkingsinstrument en deze worden tegen reële waarde op de balans opgenomen. Zowel de waardemutaties van het afgedekte instrument die zijn toe te rekenen aan het afgedekte risico alsmede de waardemutaties van derivaten die onderdeel uitmaken van een reële waarde hedge, worden in de winst- en verliesrekening verantwoord als Resultaat uit financiële transacties.

De NWB Bank past twee vormen van reële waarde hedge accounting toe: micro- en macrohedging. Microhedging heeft betrekking op individuele transacties die voor wat betreft rente- en valutarisico in een economische hedge relatie zijn betrokken. Er is in geval van microhedging een één-op-één relatie tussen de afgedekte positie en het afdekkinginstrument. Macrohedging heeft betrekking op een groep transacties die voor het renterisico door meerdere derivaten wordt afgedekt. Daarbij is er geen relatie tussen afgedekte posities en afdekkingsinstrumenten op individueel niveau maar wordt op portefeuilleniveau aangetoond dat de betrokken derivaten de reële waardemutaties als gevolg van rentebewegingen van de betrokken activa compenseren.

Vreemde valuta

Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de contante middenkoersen (ECB) op balansdatum. Het hanteren van middenkoersen houdt verband met het beleid van de NWB Bank, waarbij alle valutaposities een-op-een worden afgedekt en waardoor de dagelijkse geldstromen in vreemde valuta per saldo nihil zijn.

Baten en lasten voortvloeiend uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum. Alle valutakoersverschillen van monetaire activa en passiva worden in de winst- en verliesrekening verantwoord.

Valutaswaps worden gebruikt als afdekkingsinstrument voor valutarisico's inzake opgenomen en uitgezette gelden. Deze valutaswaps worden omgerekend tegen de reële waarde van het instrument per balansdatum. De waardemutaties worden verantwoord onder Resultaat uit financiële transacties.

Kredieten en vorderingen en Bankiers

Kredieten en vorderingen en Bankiers worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode. Bij verwachte oninbaarheid wordt een voorziening voor kredietverliezen gevormd.

Rentedragende waardepapieren

Rentedragende waardepapieren zijn primair bedoeld om voor onbepaalde tijd te worden aangehouden en kunnen worden verkocht om te voorzien in liquiditeitsbehoeften of als reactie op wijzigingen in het rentetarief. De rentedragende waardepapieren worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Voor wat betreft de vervolgwaardering van de rentedragende waardepapieren zijn drie subcategorieën te onderkennen:

Tot het einde van de looptijd aangehouden

Verstrekte leningen en gekochte obligaties met vaste of bepaalbare betalingen waarvan de NWB Bank het stellige voornemen heeft en zowel contractueel als economisch in staat is deze aan te houden tot het einde van de looptijd, worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode.

Overige rentedragende waardepapieren zonder beursnotering

Overige rentedragende waardepapieren zonder beursnotering worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode.

Overige rentedragende waardepapieren met beursnotering

Overige rentedragende waardepapieren met beursnotering worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor zover een waardeverandering van een individueel rentedragend waardepapier positief is, wordt deze tot het moment van realisatie direct in het eigen vermogen verwerkt. Op het moment dat het desbetreffende rentedragende waardepapier niet langer in de balans wordt verwerkt, wordt het cumulatieve ongerealiseerde resultaat van een individueel actief dat in het eigen vermogen was opgenomen verwerkt in de winst- en verliesrekening. Een eventuele cumulatieve waardevermindering tot onder de kostprijs wordt onmiddellijk in de winst- en verliesrekening verantwoord. Wanneer vervolgens een ongerealiseerde waardevermeerdering op het betreffende rentedragende waardepapier plaatsvindt, wordt deze in de winst- en verliesrekening verantwoord voor zover deze lager is dan de geamortiseerde kostprijs. Eventuele waardevermeerdering boven de geamortiseerde kostprijs wordt in het eigen vermogen verwerkt.

Indien de rentedragende waardepapieren zijn betrokken in een reële waarde hedgerelatie, dan wordt het effectieve deel van de afdekking verwerkt in het resultaat in plaats van in het eigen vermogen. Wanneer financiële activa niet langer in de balans worden opgenomen, wordt de in het eigen vermogen opgenomen cumulatieve winst of het cumulatieve verlies verantwoord in de winst- en verliesrekening.

Immateriële activa

Onder deze post zijn verantwoord de kosten en uitgaven die betrekking hebben op computersoftware. Na de eerste opname wordt het immaterieel actief gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met de geaccumuleerde afschrijvingen en eventuele bijzondere waardeverminderingen. De gebruiksduur wordt geacht vijf jaar te zijn en de gehanteerde afschrijvingsmethode is lineair over genoemde gebruiksduur. Indien hiertoe aanleiding bestaat zal de afschrijvingsperiode en afschrijvingsmethode worden herzien.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa bestaan uit onroerende zaken en bedrijfsmiddelen. Deze worden gewaardeerd tegen de grondslag van reële waarde respectievelijk verkrijgingsprijs, verminderd met lineaire afschrijving. De reële waarde van onroerende zaken wordt jaarlijks beoordeeld en periodiek bepaald aan de hand van taxaties door externe taxateurs. De afschrijvingen hierop worden ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht over een periode, welke overeenkomt met de verwachte economische gebruiksduur.

De afschrijvingen belopen jaarlijks:

Gebouw	2,5%
Installaties	10%
Inrichting, inventaris, etc.:	
- meubilair en dergelijke	10%
- kantoormachines	20%
Informatieverwerkende apparatuur:	
- personal computers	20%
- overige apparatuur	20%
Personenauto's	20%

Op de waarde van de grond wordt niet afgeschreven.

De restwaarde van het actief, de gebruiksduur en de waarderingsmethodes worden jaarlijks beoordeeld en, indien noodzakelijk, aangepast.

Derivaten

Een derivaat ('afgeleid financieel instrument') is een financieel instrument dat de drie volgende kenmerken bezit:

- de waarde verandert als gevolg van veranderingen van marktfactoren zoals een bepaalde rentevoet, prijs van een financieel instrument, valutakoers, kredietwaardigheid, of andere variabele ('de onderliggende waarde');
- er is geen of een geringe netto-aanvangsinvestering benodigd in verhouding tot andere soorten contracten die op vergelijkbare wijze reageren op veranderingen in genoemde marktfactoren; en
- het wordt op een tijdstip in de toekomst afgewikkeld.

Derivaten worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde op het moment van het aangaan van het contract. Eventuele verschillen tussen de reële waarde en de door de bank gehanteerde waarderingsmodellen worden geamortiseerd over de looptijd van het financieel instrument. Ook na eerste verwerking wordt het derivaat gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Derivaten met een positieve marktwaarde worden als activa gepresenteerd, derivaten met een negatieve

marktwaarde als passiva. Veranderingen in de reële waarde van deze derivaten worden in de winst- en verliesrekening verantwoord onder de post Resultaat financiële transacties. In 2013 heeft de NWB Bank de marktwaardewaardering van de uitstaande swapportefeuille herzien in het licht van veranderde 'best practices'. Tegen deze achtergrond zijn ook de hedge accounting-modellen aangepast. Er worden algemeen aanvaarde waarderingsmodellen toegepast, waarbij gebruik wordt gemaakt van de meest geëigende waarderingscurven, waaronder de OIS-curve. Met ingang van 2013 is ook een zogenaamde 'credit valuation adjustment' in de waardering opgenomen.

In contracten besloten derivaten worden als een apart derivaat gewaardeerd indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- er bestaat geen nauw verband tussen de economische kenmerken en risico's van het in een contract besloten derivaat en die van het basiscontract, en
- het basiscontract wordt niet tegen reële waarde – met waardemutaties via het resultaat - gewaardeerd, en
- een afzonderlijk instrument met dezelfde voorwaarden zou voldoen aan de definitie van een derivaat.

Derivaten die voldoen aan deze voorwaarden worden gepresenteerd in de balans bij het basiscontract waartoe deze behoren en gewaardeerd tegen reële waarde, waarbij waardemutaties worden verwerkt in het resultaat. Contracten worden alleen op het moment van aangaan van de transactie beoordeeld tenzij een wijziging in de contractvoorwaarden heeft plaatsgevonden, welke de verwachte kasstromen aanzienlijk beïnvloedt.

Bankiers, Toevertrouwde middelen, Schuldbewijzen en Achtergestelde schulden

De in de passiefposten Bankiers, Toevertrouwde middelen, Schuldbewijzen en Achtergestelde schulden opgenomen leningen worden bij de eerste opname gewaardeerd tegen de reële waarde van de ontvangen tegenprestatie minus de direct toerekenbare transactiekosten. Na deze eerste opname worden de rentedragende leningen vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode. Winsten en verliezen worden opgenomen in het renteresultaat zodra de schulden niet langer op de balans worden opgenomen.

Personeelsverplichtingen - pensioenverplichtingen

Conform Richtlijn 271 Personeelsbeloningen past de NWB Bank voor pensioenen integraal de onder IFRS-EU van toepassing zijnde standaard (IAS 19R) inzake pensioenen en andere 'post retirement benefits' toe.

De NWB Bank is met haar medewerkers een pensioenregeling overeengekomen op basis van vaste toezeggingen ('defined benefit plans'). De regeling wordt gefinancierd door premies aan een verzekeringsmaatschappij op basis van periodieke actuariële berekeningen.

Een 'defined benefit plan' is een regeling waarbij de uitkering aan de gepensioneerde werknemer vastgelegd wordt, rekening houdend met factoren zoals leeftijd, dienstjaren en salaris. De verantwoorde verplichting voor 'defined benefit plans' is het saldo van de contante waarde van de pensioenverplichtingen op balansdatum verminderd met de reële waarde van de daarmee verbonden beleggingen. Het saldo wordt aangepast voor niet-verantwoorde resultaten en kosten met betrekking tot verstreken dienstjaren.

De pensioenverplichtingen worden jaarlijks berekend door een externe actuaris op basis van de 'projected unit credit method'. Daarbij wordt gebruikgemaakt van een verwacht rendement op beleggingen.

Saldering van financiële activa en financiële passiva

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd en tegen het nettobedrag in de balans opgenomen indien er een juridisch afdwingbaar recht is om de verantwoorde bedragen te salderen en indien het voornemen bestaat om de verwachte toekomstige kasstromen op netto basis te verrekenen, of simultaan het actief te realiseren en de verplichting af te wikkelen.

Opbrengstverantwoording

Opbrengsten worden verantwoord wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen ten goede zullen komen aan de NWB Bank en de opbrengsten betrouwbaar kunnen worden bepaald.

Rente

Rentebaten en -lasten worden in de winst- en verliesrekening opgenomen volgens de effectieve rentemethode. De toepassing van deze methode omvat de amortisatie van een eventueel disagio of agio of andere verschillen (met inbegrip van transactiekosten en daarop betrekking hebbende provisies) tussen de eerste boekwaarde van een rentedragend instrument en het bedrag per vervaldatum, berekend op basis van de effectieve rentevoet.

Bankenbelasting

De bankenbelasting wordt berekend op basis van de geldende tarieven en belastingwetgeving en gewaardeerd tegen het nominale bedrag.

Resolutieheffing

De resolutieheffing wordt berekend op basis van de geldende wetgeving en gewaardeerd tegen het nominale bedrag.

Winstbelastingen

Winstbelastingen worden gelijktijdig met de winst als last verantwoord. Uitgestelde belastingvorderingen en uitgestelde belastingverplichtingen worden tegen het nominale bedrag gewaardeerd.

Verschuldigde en verrekenbare belastingen

Verschuldigde en verrekenbare belastingvorderingen en -verplichtingen voor lopende en voorgaande jaren worden gewaardeerd op het bedrag dat naar verwachting zal worden teruggevorderd van of betaald zal worden aan de belastingdienst. Het belastingbedrag wordt berekend op basis van de geldende belastingtarieven en belastingwetgeving.

Uitgestelde belastingen

Uitgestelde belastingvorderingen worden opgenomen voor alle verrekenbare tijdelijke verschillen, onbenutte fiscale faciliteiten en niet-verrekende fiscale verliezen, wanneer het waarschijnlijk is dat er fiscale winst beschikbaar zal zijn waarmee de verrekenbare tijdelijke verschillen kunnen worden verrekend, en de verrekenbare tijdelijke verschillen, onbenutte fiscale faciliteiten en onbenutte fiscale verliezen kunnen worden aangewend.

De boekwaarde van de uitgestelde belastingvorderingen wordt per balansdatum beoordeeld en verlaagd wanneer het niet waarschijnlijk is dat voldoende fiscale winst beschikbaar zal zijn waarmee het tijdelijke verschil geheel of gedeeltelijk kan worden verrekend. Niet opgenomen uitgestelde belastingvorderingen worden per balansdatum herbeoordeeld en opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat in de toekomst fiscale winst aanwezig zal zijn waarmee deze uitgestelde vordering kan worden verrekend. Uitgestelde belastingvorderingen en –verplichtingen worden gewaardeerd op de belastingtarieven die naar verwachting van toepassing zullen zijn op de periode waarin de vordering wordt gerealiseerd of de verplichting wordt afgewikkeld, op basis van de geldende belastingtarieven en belastingwetgeving.

Bij de bepaling van de uitgestelde belastingen wordt rekening gehouden met de winstbelasting over de waardeveranderingen van de onder de post Financiële activa voor verkoop beschikbaar opgenomen rentedragende waardepapieren.

Uitgestelde belastingvorderingen en –verplichtingen worden gesaldeerd indien er een in rechte afdwingbare verplichting bestaat om deze te salderen.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen kasstromen uit operationele/bancaire activiteiten, investerings- en financieringsactiviteiten.

Onder liquiditeiten worden die activa opgenomen die zonder beperkingen kunnen worden omgezet in liquiditeiten, waaronder de aanwezige kasmiddelen, alsmede de per saldo direct opeisbare tegoeden bij (centrale) banken.

De mutaties in de kredieten en de toevertrouwde middelen en die uit hoofde van het bancair depositobedrijf zijn gelet op de aard van de activiteiten opgenomen onder de kasstroom uit operationele/bancaire activiteiten. Mutaties in rentedragende waardepapieren, niet zijnde de tot einde looptijd gehouden rentedragende waardepapieren worden ook opgenomen onder de kasstroom uit operationele/bancaire activiteiten.

Investeringsactiviteiten omvatten de aan- en verkopen en aflossingen inzake tot einde looptijd gehouden rentedragende waardepapieren, alsmede de aan- en verkopen van onroerende zaken en bedrijfsmiddelen. De opname en aflossing van lang vreemd vermogen (looptijd >1 jaar) worden als financieringsactiviteiten aangemerkt.

Gesegmenteerde informatie

De inrichting van de bank is niet afgestemd op werkzaamheden in verschillende bedrijfstakken en bij de analyse en besluitvorming ter zake van rendement en inzet van middelen wordt door de directie van de NWB Bank geen onderscheid gemaakt naar segmenten. In deze jaarrekening is dan ook geen gesegmenteerde informatie opgenomen.

Belangrijke inschattingen en schattingsonzekerheden

De opstelling van de jaarrekening vereist dat de directie oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, alsmede van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden, marktinformatie en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan

vormen de basis voor het oordeel over het merendeel van de boekwaarde van activa en passiva van de NWB Bank die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen daardoor afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden periodiek beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden verantwoord in de periode waarin de schattingen worden herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft. Heeft de herziening ook gevolgen voor toekomstige perioden, dan wordt de herziening verantwoord in zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

De door de directie gevormde oordelen die belangrijke gevolgen kunnen hebben voor de jaarrekening, en schattingen die een aanmerkelijk risico in zich bergen van een materiële aanpassing in een volgend jaar, hebben met name betrekking op de waardering van financiële activa en financiële passiva op reële waarde, alsmede op de veronderstellingen die ten grondslag liggen aan de hedge accounting-modellen.

1 Rente

De post rentebaten omvat rentebaten uit Kredieten en vorderingen, Rentedragende waardepapieren, alsmede provisies die het karakter van rente hebben, boeten voor vervroegde aflossing, agio's en disagio's. Agio's en disagio's op kredieten en vorderingen die niet gewaardeerd worden op reële waarde, zijn tezamen met de respectievelijke rentebaten verantwoord overeenkomstig de effectieve rentemethode.

De post rentelasten omvat rentelasten uit al dan niet in schuldbewijzen belichaamde schulden en derivaten, alsmede provisies die het karakter van rente hebben, boeten voor vervroegde aflossing, agio's en disagio's. Agio's en disagio's op al dan niet in schuldbewijzen belichaamde schulden die niet gewaardeerd worden op reële waarde, zijn tezamen met de respectievelijke rentelasten verantwoord overeenkomstig de effectieve rentemethode.

	2015	2014
Rentebaten kredieten en vorderingen tegen geamortiseerde kostprijs	**1.731.804**	1.819.183
Rentebaten rentedragende waardepapieren	**26.987**	32.606
Rentebaten	**1.758.791**	1.851.789
Rentelasten bankiers. toevertrouwde middelen en schuldbewijzen tegen geamortiseerde kostprijs	**-711.462**	-872.762
Derivaten (saldo rentebaten en –lasten)	**-867.468**	-861.674
Rentelasten	**-1.578.930**	-1.734.436
Rente	**179.861**	117.353

2 Resultaat uit financiële transacties

De NWB Bank past twee vormen van reële waarde hedge accounting toe: micro- en macrohedging. Microhedging heeft betrekking op individuele transacties die voor wat betreft rente- en valutarisico in een economische hedge relatie zijn betrokken. Er is in geval van microhedging een een-op-een relatie tussen de afgedekte positie en het afdekkinginstrument. Macrohedging heeft betrekking op een groep transacties die voor het renterisico door meerdere derivaten wordt afgedekt. Daarbij is er geen relatie tussen afgedekte posities en afdekkingsinstrumenten op individueel niveau maar wordt op portefeuilleniveau aangetoond dat de betrokken derivaten de reële waardemutaties als gevolg van rentebewegingen van de betrokken activa compenseren.

Het resultaat uit financiële transacties is als volgt te specificeren:

	2015	2014
Macro Hedge Accounting	**-34.591**	-23.638
Micro Hedge Accounting	**-110**	5.917
Resultaat looptijdverlengingen en vervroegde aflossingen	**30.920**	-
Overige Resultaten	**-5.545**	1.349
Totaal	**-9.326**	-16.372

In 2015 is een resultaat behaald uit hoofde van looptijdverlengingen en vervroegde aflossingen van leningen van € 31 miljoen.

Het resultaat financiële transacties bestaat uit gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten. Het resultaat is dan als volgt te specificeren:

	2015	2014
Ongerealiseerde waardemutaties:		
Herwaardering van de afgedekte posities verantwoord in de W&V	**-1.155.846**	5.860.996
Herwaardering van de afdekkingsinstrumenten	**1.417.028**	-5.769.439
Ongerealiseerde herwaardering rentedragende waardepapieren	**-299**	-54
	260.883	91.503
Gerealiseerde waardemutaties:		
Gerealiseerd resultaat	**-270.209**	-107.875
Totaal	**-9.326**	-16.372

De gerealiseerde waardemutaties bestaan onder andere uit ontvangen en betaalde premies en fees bij afwikkeling van derivatencontracten, gerealiseerde (herwaarderings)resultaten bij verkoop van rentedragende waardepapieren en provisies. De reële waarde met toepassing van hedge accounting van de financiële instrumenten bedraagt aan de actiefzijde per 31 december 2015 € 16.982 miljoen (per 31 december 2014: € 19.387 miljoen), en aan de passiefzijde per 31 december 2015 € 16.469 miljoen (per 31 december 2014: € 19.135 miljoen).

De gerealiseerde waardemutaties in 2015 en 2014 houden met name verband met herstructureringen van de derivatenportefeuille. De overige resultaten betreffen waardemutaties als gevolg van nieuwe transacties en het verloop van de portefeuille alsmede veranderingen in de rentecurven.

De NWB Bank neemt in belangrijke mate middelen in vreemde valuta op. De hieruit voortvloeiende valutarisico's worden direct geheel door valutaswaps afgedekt. De door de NWB Bank gelopen valutarisico's zijn minimaal.

3 Personeelskosten

Het gemiddelde aantal personeelsleden, in fte's, inclusief directie bedroeg ultimo boekjaar 49,6 (2014: 48,5).

	2015	2014
Salarissen	**4.729**	4.449
Pensioenlasten	**1.454**	205
Overige sociale lasten	**458**	451
Andere personeelskosten	**869**	715
	7.510	5.820

In 2015 zijn de salariskosten gestegen door een toename van het aantal personeelsleden en als gevolg van de CAO- indexatie en periodieke verhogingen. De pensioenlasten in 2014 waren eenmalig lager als gevolg van de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd.

De bezoldiging van directieleden inclusief reguliere pensioenlasten en exclusief een aantal specifieke elementen, zoals hierna benoemd, bedroeg in 2015 € 980 duizend (2014: € 934 duizend). Met ingang van 2015 is het pensioengevend salaris fiscaal gemaximeerd tot € 100 duizend. De door de directie ontvangen compensaties zijn begrepen in de 'Bijdrage pensioen' in onderstaand overzicht.

Bezoldiging van de directieleden

	Vaste beloning	Variabele beloning kortetermijndeel	Bijdrage pensioen
2015			
Lidwin van Velden	212	18	65
Frenk van der Vliet	212	18	63
Ron Walkier	280	-	112
	704	**36**	**240**
2014			
Lidwin van Velden	210	19	57
Frenk van der Vliet	210	18	49
Ron Walkier	277	-	94
	697	**37**	**200**

De vaste beloning bestaat uit het vaste salaris over 13 maanden plus 8% vakantiegeld. De directie ontvangt tevens een belaste onkostenvergoeding van € 3.000 (2014: € 3.000) per jaar per persoon. De bank heeft aan de directieleden een auto ter beschikking gesteld. Verder kan de directie gebruik maken van een hypotheeksubsidieregeling voor het personeel. Deze belaste vergoeding bedroeg in 2015 voor Lidwin van Velden € 7.000 (2014: € 7.000) en voor Frenk van der Vliet € 1.000 (2014: € 2.000).

De raad van commissarissen heeft besloten de lange termijn component van de variabele beloning over 2012 definitief toe te kennen. Ron Walkier ziet in verband met de geldende dividendstop als voorzitter van de directie af van zijn variabele beloning over 2015. Deze variabele beloning is opgebouwd uit een korte termijndeel van € 24.000 en een lange termijndeel 2012 van € 14.000.

De voorwaardelijke toekenning van het lange termijndeel van de variabele beloning bedraagt voor Ron Walkier over de jaren 2013, 2014 en 2015 respectievelijk € 14.000, € 12.000 en € 12.000, zijnde 5% van de vaste beloning over 2013, 4,3% van de vaste beloning over 2014 en 4,3% van de vaste beloning over 2015.

De voorwaardelijke toekenning van het langetermijndeel van de variabele beloning bedraagt voor Lidwin van Velden over de jaren 2013, 2014 en 2015 respectievelijk € 10.000, € 10.000 en € 9.000, zijnde 5% van de vaste beloning over 2013, 4,7% van de vaste beloning over 2014 en 4,3% van de vaste beloning over 2015. De raad van commissarissen heeft besloten de langetermijncomponent van de variabele beloning over 2012 (€ 10.000) definitief toe te kennen.

De voorwaardelijke toekenning van het langetermijndeel van de variabele beloning bedraagt voor Frenk van der Vliet over de jaren 2013, 2014 en 2015 respectievelijk € 10.000, € 9.000 en € 9.000, zijnde 5% van de vaste beloning over 2013, 4,3% van de vaste beloning over 2014 en 4,3% van de vaste beloning over 2015. De raad van commissarissen heeft besloten de langetermijncomponent van de variabele beloning over 2012 (€ 10.000) definitief toe te kennen.

De hiervoor genoemde bedragen zijn afgerond naar duizendtallen.

4 Andere beheerskosten

Hieronder zijn begrepen de kosten van huisvesting, kantoorkosten en algemene kosten. De eveneens onder deze post begrepen bezoldiging van 7 (2014: 9) commissarissen bedroeg € 155 duizend (2014: € 164 duizend).

Bezoldiging van leden van de raad van commissarissen

	2015	2014
Age Bakker	**36**	31
Else Bos	**22**	21
Dolf van den Brink	**-**	11
Peter Glas	**20**	17
Petra van Hoeken	**16**	-
Sjaak Jansen	**-**	7
Victor Goedvolk	**-**	13
Maurice Oostendorp	**24**	22
Albertine van Vliet-Kuiper	**19**	19
Berend-Jan van Voorst tot Voorst	**18**	23
	155	164

De bovengenoemde bedragen zijn inclusief vergoedingen voor lidmaatschappen van commissies, algemene onkostenvergoedingen, de bijdrage ZVW, de reiskostenvergoeding en exclusief eventuele BTW.

Honoraria van de accountant

In het boekjaar zijn de volgende honoraria ten laste gebracht van het resultaat, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a BW. De genoemde bedragen zijn weergegeven inclusief BTW.

	2015	2014
Onderzoek van de jaarrekening	**319**	299
Andere controleopdrachten	**201**	220
Andere niet-controlediensten	**-**	-
	520	519

5 Bijdrage Stichting NWB Fonds

Aan de Stichting NWB Fonds is in 2015 geen bijdrage toegekend (2014: € 500 duizend). De Stichting NWB Fonds is in 2006 opgericht en dient als medefinancieringsbron van en voor de waterschappen bij internationale samenwerking. Het fonds biedt waterschappen de beschikking over financiële middelen om vanuit hun kerntaken en kernwaarden bij te dragen aan oplossingen voor de mondiale watervraagstukken in ontwikkelingslanden. De Unie van Waterschappen draagt de meerderheid voor van leden van het bestuur van de stichting.

6 Afschrijvingen

Dit betreft de afschrijvingen op het kantoorgebouw, de installaties, inrichtingskosten, inventaris, informatieverwerkende apparatuur en personenauto's, zoals vermeld onder de toelichting op de actiefpost Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen. Ook de afschrijvingen op Immateriële vaste activa zijn onder deze post opgenomen.

7 Bankenbelasting en resolutieheffing

Met ingang van oktober 2012 is de NWB Bank belastingplichtig geworden voor de bankenbelasting. De bankenbelasting 2015 en 2014 is gebaseerd op de balans ultimo 2014, respectievelijk 2013 en het bedrag is ten laste van het resultaat 2015, respectievelijk 2014 gebracht.

De resolutieheffing, welke geheven wordt in het kader van de oprichting van het 'single resolution fund', bedroeg € 2,7 miljoen in 2015 en is in het boekjaar voldaan.

8 Belastingen

	2015	2014
Winst voor belastingen	**131.686**	70.175
Winstbelastingen tegen 25,0%	**32.922**	17.544
Niet-aftrekbare kosten inzake bankenbelasting	**4.617**	3.644
Overige niet-aftrekbare kosten en aanpassingen voorgaande boekjaren	**-559**	-9
Totaal winstbelastingen	**36.980**	21.179
Effectieve belastingdruk (%)	**28,1%**	30,2%

De belastinglast is als volgt te splitsen in acute belastingen en uitgestelde belastingen:

	2015	2014
Acute winstbelastingen		
Verslagjaar	**28.809**	-3.393
Aanpassingen voorgaande boekjaren	**-553**	-
	28.256	-3.393
Uitgestelde winstbelastingen		
Vrijval actieve latentie ontstaan bij aanvang belastingplicht	**1.916**	2.330
Vrijval/dotatie uit hoofde van voorziening pensioenen	**66**	-550
Belasting op baten en lasten die rechtstreeks in het eigen vermogen zijn verwerkt	**-287**	690
Fiscaal uitgesteld resultaat basisrenteleningen	**-786**	-786
Fiscaal uitgesteld resultaat looptijdverlengingen	**6.794**	**-**
Mutatie als gevolg van ongerealiseerde waardemutaties en wijziging waardering	**1.021**	22.888
	8.724	24.572
Totaal winstbelastingen	**36.980**	21.179

De acute belasting over het boekjaar 2015 bedraagt 21,5% en is lager dan het vigerende belastingtarief van 25,0%. Dit wordt met name veroorzaakt door het uitstel van nog niet-gerealiseerde resultaten die verband houden met leningen waarvoor een looptijdverlenging is afgesproken.

9 Kasmiddelen en tegoeden bij de Centrale Bank

Deze post betreft de wettige betaalmiddelen en de direct opeisbare en overige tegoeden bij De Nederlandsche Bank N.V en de Europese Centrale Bank.

10 Bankiers

Deze post bestaat voornamelijk uit onderpand uit hoofde van collateral afspraken gerelateerd aan derivatencontracten. Dit onderpand staat niet ter vrije beschikking van de bank. Met ingang van 2015 wordt de opgelopen rente uit hoofde van collateral niet meer verantwoord onder de overlopende activa maar onder bankiers.

Deze post kan als volgt worden uitgesplitst:

	2015	2014
Direct opeisbare tegoeden	**55**	199
Vorderingen uit hoofde van onderpand	**8.865.921**	10.174.161
Vorderingen onder garantie van de Nederlandse Overheid	**41.709**	-
Totaal	**8.907.685**	10.174.360

11 Kredieten en vorderingen

Deze post betreft niet in rentedragende waardepapieren belichaamde kredieten en vorderingen op anderen dan bankiers. De vorderingen, die naast enkele personeelskredieten uitsluitend de publieke sector betreffen, vloeien voor het grootste gedeelte voort uit verstrekte langlopende leningen. Tot bedoelde publieke sector zijn gerekend de vorderingen op of onder garantie van Nederlandse overheden, alsmede vorderingen op NV-overheidsbedrijven en andere bedrijven of instellingen met een afgeleide overheidstaak.

Het verloop van de post Kredieten en vorderingen kan als volgt worden weergegeven:

	2015	2014
Stand per 1 januari	**64.665.625**	57.385.229
Verstrekkingen langlopende kredieten	**7.112.769**	6.394.431
Verstrekkingen kortlopende kredieten	**15.200.399**	13.488.190
Aflossingen	**-21.320.214**	-20.616.190
Waardeverandering reële waarde hedge accounting	**-2.081.742**	8.001.838
Waardeverandering van in kredieten en vorderingen afgescheiden besloten derivaten	**-1.076**	12.127
Stand per 31 december	**63.575.761**	64.665.625

Specificatie Kredieten en vorderingen naar aard van de vorderingen:

	2015	2014
Vorderingen op of onder garantie van de Nederlandse overheid	**51.550.221**	50.700.417
Overige vorderingen op de overheidssector en diversen	**492.387**	349.237
Waardeverandering reële waarde hedge accounting	**11.536.152**	13.617.894
Reële waarde van in kredieten en vorderingen afgescheiden besloten derivaten	**-2.999**	-1.923
	63.575.761	64.665.625

De post Vorderingen op of onder garantie van de Nederlandse overheid kan als volgt gespecificeerd worden:

	2015	2014
Waterschappen	**6.340.761**	5.769.960
Gemeenten	**7.144.581**	6.611.920
Sociale woningbouw	**33.153.922**	33.293.991
Overige	**4.910.957**	5.024.546
	51.550.221	50.700.417

Gezien het risicoprofiel van de tegenpartijen van de NWB Bank is een voorziening voor oninbaarheid niet noodzakelijk per balansdatum.

De aard van de in de Kredieten en vorderingen afgescheiden besloten derivaten betreft in de rentecondities opgenomen gestructureerde componenten die worden afgescheiden.

De onderpandwaarde van het bij De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) ingebrachte beleenbare deel van de portefeuille kredieten en vorderingen bedraagt € 12,1 miljard ultimo 2015 (€ 12,7 miljard ultimo 2014). Van de kredieten en vorderingen heeft € 3,3 miljard een resterende looptijd kleiner dan 12 maanden (2014: € 3,1 miljard).

Met ingang van 2015 wordt de opgelopen rente niet meer verantwoord onder de overlopende activa maar onder de kredieten en vorderingen.

	2015	2014
De openstaande bedragen van aan oud directieleden verstrekte leningen:	**294**	294

12 Rentedragende waardepapieren

Deze post kan als volgt worden uitgesplitst:

	2015	2014
Tot het einde van de looptijd aangehouden	**2.897.527**	3.722.616
Overige rentedragende waardepapieren met beursnotering	**887.006**	627.782
Overige rentedragende waardepapieren zonder beursnotering	**66.631**	10.056
	3.851.164	4.360.454

Het verloop van de rentedragende waardepapieren in 2015 en 2014 was als volgt:

	Publiek-rechtelijke lichamen	**Anderen**	**Totaal**
Stand op 1 januari 2015	1.798.067	2.562.388	**4.360.455**
Aankopen	1.075.000	215.000	**1.290.000**
Verkopen en aflossingen	-1.539.400	-234.359	**-1.773.759**
Waardeveranderingen Overige rentedragende waardepapieren	-30.515	4.983	**-25.532**
Stand op 31 december 2015	1.303.152	2.548.012	**3.851.164**

De onderpandwaarde van het bij DNB ingebrachte beleenbare deel van de portefeuille rentedragende waardepapieren bedraagt € 1,6 miljard ultimo 2015 (€ 0,8 miljard ultimo 2014). Daarnaast is in 2015 € 0,2 miljard in onderpand gegeven aan een bancaire tegenpartij.

	Publiek-rechtelijke lichamen	Anderen	Totaal
Stand op 1 januari 2014	414.731	1.935.097	**2.349.828**
Aankopen	3.142.000	1.295.968	**4.437.968**
Verkopen en aflossingen	-1.786.970	-670.295	**-2.457.265**
Waardeveranderingen Overige rentedragende waardepapieren	28.306	1.618	**29.924**
Stand op 31 december 2014	1.798.067	2.562.388	**4.360.455**

Van de rentedragende waardepapieren heeft € 1.161 miljoen (2014: € 1.361 miljoen) een resterende looptijd kleiner dan 12 maanden. Met ingang van 2015 wordt de opgelopen rente niet meer verantwoord onder de overlopende activa maar onder de rentedragende waardepapieren.

13 Immateriële activa

Deze post bestaat uit geactiveerde uitgaven gerelateerd aan de computer software. De specificatie van het verloop van deze post in 2015 respectievelijk 2014 is als volgt:

	2015	2014
Boekwaarde op 1 januari	**2.790**	3.389
Investeringen	**1.166**	599
Afschrijvingen	**-1.345**	-1.198
Boekwaarde op 31 december	**2.611**	2.790

De cumulatieve bedragen op 31 december waren:

	2015	2014
Investeringen	**8.752**	7.586
Afschrijvingen	**-6.141**	-4.796
Boekwaarde op 31 december	**2.611**	2.790

14 Materiële activa

Deze post bestaat uit geactiveerde uitgaven gerelateerd aan het pand en overige bedrijfsmiddelen. De overige bedrijfsmiddelen betreffen voornamelijk inventaris, informatie verwerkende apparatuur en personenauto's. De specificatie van het verloop van deze post in 2015 is als volgt:

	Onroerende zaken voor eigen gebruik	Overige bedrijfs-middelen	Totaal
Boekwaarde per 31 december 2014	4.384	818	**5.202**
Investeringen 2015	334	343	**677**
Desinvesteringen 2015	-	-6	**-6**
Afschrijvingen in 2015	-526	-303	**-829**
Boekwaarde per 31 december 2015	4.192	852	**5.044**

Ultimo 2015 waren de cumulatieve bedragen:

	Onroerende zaken voor eigen gebruik	Overige bedrijfs-middelen	Totaal
Investeringen	9.621	7.290	**16.911**
Afschrijvingen	-5.687	-6.438	**-12.125**
Geamortiseerde kostprijs	3.934	852	**4.786**
Herwaarderingen	258	-	**258**
	4.192	852	**5.044**

De specificatie van het verloop van deze post in 2014 is als volgt:	Onroerende zaken voor eigen gebruik	Overige bedrijfs-middelen	Totaal
Boekwaarde per 31 december 2013	4.616	912	**5.528**
Investeringen 2014	270	238	**508**
Desinvesteringen 2014	-	-6	**-6**
Afschrijvingen in 2014	-502	-326	**-828**
Boekwaarde per 31 december 2014	4.384	818	**5.202**

Ultimo 2014 waren de cumulatieve bedragen:

Investeringen	9.287	6.953	**16.240**
Afschrijvingen	-5.161	-6.135	**-11.296**
Geamortiseerde kostprijs	4.126	818	**4.944**
Herwaarderingen	258	-	**258**
	4.384	818	**5.202**

15 Overige activa

Deze post betreft voornamelijk te ontvangen bedragen respectievelijk nog te verrekenen bedragen in verband met het betalingsverkeer rondom balansdatum.

16 Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2005 is de NWB Bank belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. In 2008 heeft de belastingdienst zich akkoord verklaard met de gehanteerde marktwaarden in de fiscale openingsbalans en de verdeling van het marktwaardeverschil over toekomstige perioden.

De specificatie van de te betalen vennootschapsbelasting in 2015 en 2014 is als volgt:

	2015	2014
2013	**0**	-28.121
2014	**0**	-3.393
2015	**28.809**	-
Boekwaarde op 31 december	**28.809**	-31.514

Het te betalen bedrag over het boekjaar is als volgt te specificeren:

	2015	2014
Acute belastinglast	**28.809**	-3.393
Betaalde voorschotten	**0**	0
Totaal	**28.809**	-3.393

In 2015 is in samenspraak met de belastingdienst afgerekend over de ongerealiseerde resultaten in verband met de herstructurering van de derivatenportefeuille in 2013 en 2014.

17 Derivaten

Deze post betreft renteswaps en valutaswaps, caps, floors en swaptions. Deze producten worden gewaardeerd op reële waarde, inclusief opgelopen rente. De waardering vindt plaats met behulp van algemeen aanvaarde waarderingsmodellen, waarbij gebruik wordt gemaakt van de meest geëigende waarderingscurven, waaronder de OIS-curve. Daarnaast is met ingang van 2013 ook een zogenaamde 'credit valuation adjustment' in de waardering opgenomen en met ingang van 2015 een 'debt valuation adjustment'.

Specificatie naar resterende looptijd van de reële waarden op 31 december 2015:

	<3 maanden	**3-12 maanden**	**1-5 jaar**	**>5 jaar**	**2015 Totaal**
Renteswaps	34.545	29.212	725.547	1.972.653	**2.761.957**
Valutaswaps	742.884	622.581	2.443.581	1.398.264	**5.207.310**
Caps, floors en swaptions	-	-	59	234.647	**234.706**
Totaal	777.429	651.793	3.169.187	3.605.564	**8.203.973**

Specificatie naar resterende looptijd van de reële waarden op 31 december 2014:

	<3 maanden	3-12 maanden	1-5 jaar	>5 jaar	2014 Totaal
Renteswaps	978	35.217	848.262	2.428.572	**3.313.029**
Valutaswaps	391.290	924.649	1.585.426	1.191.411	**4.092.776**
Caps, floors en swaptions	-	-	62	244.743	**244.805**
Totaal	392.268	959.866	2.433.750	3.864.726	**7.650.610**

18 Overlopende activa

Deze post omvat vooruitbetaalde bedragen voor kosten die ten laste van de volgende periode(n) komen en de nog te ontvangen nog niet gefactureerde bedragen wegens baten ten gunste van de huidige of voorgaande periode(n). Met ingang van 2015 wordt de opgelopen rente niet meer verantwoord onder de overlopende activa maar onder de betreffende balanspost waar de rente betrekking op heeft.

19 Bankiers

Deze post betreft - niet in schuldbewijzen belichaamde - schulden aan binnenlandse en buitenlandse bankiers. Het in deze post opgenomen onderpand komt voort uit collateral afspraken gerelateerd aan derivatencontracten.

Deze post is als volgt te specificeren:	2015	2014
Opgenomen leningen bij banken	**9.329**	10.655
Waardeverandering reële waarde hedge accounting	**1.877**	2.253
Verplichtingen uit hoofde van onderpand	**2.443.300**	1.262.720
	2.454.506	1.275.628

Met ingang van 2015 wordt de opgelopen rente niet meer verantwoord onder de overlopende passiva maar onder bankiers.

20 Toevertrouwde middelen

Deze post betreft schulden aan anderen dan bankiers, waaronder Namensschuldverschreibungen en Schuldscheinene. Deze post is als volgt te specificeren:

	2015	2014
Toevertrouwde middelen	**4.743.945**	4.481.648
Waardeverandering reële waarde hedge accounting	**627.496**	843.744
	5.371.441	5.325.392

Met ingang van 2015 wordt de opgelopen rente niet meer verantwoord onder de overlopende passiva maar onder de toevertrouwde middelen.

21 Schuldbewijzen

Deze post bevat verhandelbare rentedragende waardepapieren en is als volgt te specificeren:

	2015	2014
Obligatieleningen	**51.809.169**	51.729.021
Kortlopend waardepapier	**13.530.413**	8.805.920
Waardeverandering reële waarde hedge accounting	**2.184.280**	2.886.029
Reële waarde van in schuldbewijzen afgescheiden besloten derivaten	**-45.759**	-243.285
	67.478.103	63.177.685

Van de in totaal uitgegeven langlopende schuldbewijzen heeft € 6,4 miljard (2014: € 9,9 miljard) een variabele rente. Van de schuldbewijzen heeft € 21,9 miljard (2014: € 19,6 miljard) een resterende looptijd kleiner dan 12 maanden.

De aard van de in de schuldbewijzen afgescheiden besloten derivaten betreft in de rentecondities opgenomen gestructureerde componenten die worden afgescheiden.

Met ingang van 2015 wordt de opgelopen rente niet meer verantwoord onder de overlopende passiva maar onder de schuldbewijzen.

22 Latente vennootschapsbelasting

Het verloop van de uitgestelde belastingen is als volgt te specificeren:

	2015	2014
Saldo 1 januari	**69.421**	45.538
Vrijval latentie bij aanvang belastingplicht	**1.916**	2.330
Mutatie als gevolg van aanpassing voorgaande boekjaren	**-62.955**	-
Mutatie als gevolg van tijdelijke verschillen in boekjaar verwerkt via de winst- en verliesrekening	**154**	22.339
Fiscaal uitgesteld resultaat basisrenteleningen	**-786**	-786
Fiscaal uitgesteld resultaat looptijdverlengingen	**6.794**	-
Saldo 31 december	**14.544**	69.421

In 2015 is in samenspraak met de belastingdienst afgerekend over de ongerealiseerde resultaten in verband met de herstructurering van de derivatenportefeuille in 2013 en 2014. De mutatie als gevolg van tijdelijke verschillen in boekjaar verwerkt via de winst- en verliesrekening betreft voornamelijk het verschil tussen fiscale en commerciële waardering van de financiële instrumenten. Daarnaast is de fiscaal afwijkende behandeling van pensioenkosten hierin begrepen.

23 Overige schulden

Deze post betreft voornamelijk te betalen bedragen respectievelijk te verrekenen bedragen in verband met te amortiseren bedragen, het betalingsverkeer rondom balansdatum en te betalen omzetbelasting.

	2015	2014
Vooruit ontvangen rente en aflossingen	**49.465**	51.901
Overige schulden	**3.942**	923
	53.407	52.824

De post overige schulden betreft voornamelijk te betalen bedragen respectievelijk nog te verrekenen bedragen in verband met het betalingsverkeer rondom balansdatum.

24 Derivaten

Deze post betreft renteswaps en valutaswaps, caps, floors en swaptions. Deze producten worden gewaardeerd op reële waarde, inclusief opgelopen rente. De waardering vindt plaats met behulp van algemeen aanvaarde waarderingsmodellen, waarbij gebruik wordt gemaakt van de meest geëigende waarderingscurven, waaronder de OIS-curve. Daarnaast is met ingang van 2013 ook een zogenaamde 'credit valuation adjustment' in de waardering opgenomen en met ingang van 2015 een 'debt valuation adjustment'.

Specificatie naar resterende looptijd van de negatieve reële waarden op 31 december 2015:

31 december 2015	**<3 maanden**	**3-12 maanden**	**1-5 jaar**	**>5 jaar**	**2015 Totaal**
Renteswaps	23.094	68.817	1.208.438	12.310.613	**13.610.962**
Valutaswaps	59.408	34.426	120.358	250.153	**464.345**
Caps, floors en swaptions	-	-	59	226.977	**227.036**
Totaal	82.502	103.243	1.328.855	12.787.743	**14.302.343**

Specificatie naar resterende looptijd van de negatieve reële waarden op 31 december 2014:

31 december 2014	**<3 maanden**	**3-12 maanden**	**1-5 jaar**	**>5 jaar**	**2014 Totaal**
Renteswaps	28.467	62.435	1.186.017	14.331.130	**15.608.049**
Valutaswaps	12.542	52.820	96.647	295.342	**457.351**
Caps, floors en swaptions	-	-	4	236.787	**236.791**
Totaal	41.009	115.255	1.282.668	14.863.259	**16.302.191**

25 Overlopende passiva

Deze post omvat vooruit ontvangen bedragen voor baten die ten gunste van de volgende periode(n) komen en nog niet gefactureerde nog te betalen bedragen ter zake van lasten die aan de verstreken periode(n) zijn toegerekend. Met ingang van 2015 wordt de opgelopen rente niet meer verantwoord onder de overlopende passiva maar onder de betreffende balanspost waar de rente betrekking op heeft.

26 Voorzieningen

Deze post bestaat alleen uit een voorziening voor pensioenen. Het verloop van deze voorziening is als volgt te specificeren:

	2015	2014
Aan het boekjaar toegerekende pensioenkosten	**1.102**	884
Kosten van wijziging regelingen (past service cost)	**0**	-1.079
Rentekosten uitkeringsverplichting	**694**	885
Verwacht rendement op fondsbeleggingen	**-507**	-664
Administratiekosten en overige	**56**	75
Netto kosten van de vergoedingsregelingen	**1.345**	101
Bruto verplichting u.h.v. toegezegde (pensioen)regelingen	**32.321**	33.447
Reële waarde fondsbeleggingen	**-23.318**	-24.180
Voorziening m.b.t. kosten van de vergoedingsregelingen	**9.003**	9.267
Beginstand bruto verplichting u.h.v. toegezegde (pensioen)regelingen	**33.447**	25.374
Rentekosten	**694**	885
Aan het boekjaar toegerekende (pensioen)kosten	**1.102**	884
Uitgekeerde bedragen	**-803**	-649
Kosten van wijziging regelingen (past service cost)	**0**	-1.079
Bijdragen werknemer	**18**	-
Winst (verlies) a.g.v. (assumptie) veranderingen op fondsbeleggingen	**-2.137**	8.031
Eindstand bruto verplichting u.h.v. toegezegde (pensioen)regelingen	**32.321**	33.447
Beginstand reële waarde fondsbeleggingen	**24.180**	18.309
Verwacht rendement	**507**	664
Bijdragen werkgever	**758**	715
Bijdragen werknemer	**18**	-
Uitgekeerde bedragen	**-803**	-649
Verlies (winst) a.g.v. assumptie veranderingen resp. actuarieel verlies (winst) op verplichtingen	**-1.342**	5.140
Reële waarde fondsbeleggingen per 31 december	**23.318**	24.180

Met ingang van 2015 is het pensioengevend salaris fiscaal gemaximeerd tot € 100 duizend. Het effect hiervan is in het boekjaar verwerkt.

De eenmalige bate in 2014 vermeld onder 'Kosten van wijziging regelingen (past service cost)' heeft betrekking op de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd van 65 naar 67 jaar en de aanpassing van de pensioenregelingen in overeenstemming met marktontwikkelingen. De verwachte bijdragen van de werkgever over 2016 aan de toegezegde (pensioen)regelingen ultimo 2015 bedragen € 1,4 miljoen (2014: € 1,3 miljoen).

De belangrijkste veronderstellingen die gebruikt zijn bij het bepalen van de voorziening voor pensioenverplichtingen zijn als volgt:

	2015	2014
Disconteringsvoet	**2,40%**	2,10%
Verwacht rendement op activa	**2,40%**	2,10%
Toekomstige salarisverhogingen	**1,50%**	1,50%
Toekomstige pensioenverhogingen	**1,50%**	1,50%

Wijzigingen in deze veronderstellingen kunnen een belangrijke impact op de waardering van pensioenverplichtingen en fondsbeleggingen hebben.

27 Achtergestelde schulden

Door aankomende toezichtsvereisten ten aanzien van de leverage ratio is de bank in 2015 gestart met het aantrekken van hybride kapitaal (in de vorm van achtergestelde leningen). In september heeft de storting van de eerste tranche van € 200 miljoen plaatsgevonden. Deze leningen zijn bedoeld om het Tier 1-Kapitaal van de NWB Bank te versterken om zodoende aan de leverage ratio verplichting te voldoen.

De leningen zijn verstrekt door partijen uit de Nederlandse publieke sector. De leningen zijn achtergesteld bij de vorderingen van crediteuren met een hogere rangorde dan gewone aandelen. De leningen zijn eeuwigdurend zonder vaststaande terugbetalingsdatum. Vervroegde aflossing is alleen mogelijk met toestemming van de toezichthouder op vooraf overeengekomen data of in specifieke situaties. Het rentepercentage bedraagt 3,1% voor de eerste 10 jaren en zal daarna worden herzien mits niet vervroegd afgelost. Rentebetalingen door de bank zijn volledig discretionair. Indien de Tier 1-Kernkapitaalratio beneden de 5,125% komt wordt de nominale hoofdsom van deze en alle gelijksoortige leningen verlaagd met een zodanig bedrag dat de Tier 1-Kernkapitaalratio weer boven de 5,125% komt.

28 Gestort en opgevraagd kapitaal

Te onderscheiden zijn:

Aandelen A

De nominale waarde bedraagt € 115 waarop verplicht 100% is gestort.
Voor elk aandeel A kan tijdens een aandeelhoudersvergadering 1 stem worden uitgebracht.

Aandelen B

De nominale waarde bedraagt € 460 waarop verplicht 25% is gestort.
Verdere stortingen worden overeenkomstig de statuten door de raad van commissarissen bepaald.
Voor elk aandeel B kunnen tijdens een aandeelhoudersvergadering 4 stemmen worden uitgebracht.

Specificatie ultimo 2015:	Geplaatst	Gestort
Aandelen A		
Stand op 31 december 2015 (50.478 aandelen)	5.805	5.805
Aandelen B		
Stand op 31 december 2015 (8.511 aandelen)	3.915	
Hiervan nog te storten: (74% inzake 8.510 aandelen)	-2.896	
		1.019
Totaal gestort op 31 december 2015		**6.824**
Totaal gestort op 31 december 2014		**6.824**

29 Herwaarderingsreserves

Het verloop van de herwaarderingsreserves in 2015 en 2014 was als volgt:

	Reserve herwaardering rentedragende waardepapieren	Overige herwaarderings-reserves	Totaal
Stand op 1 januari 2014	-	267	**267**
Verloop in waarde rentedragende waardepapieren	40	-	**40**
Stand op 31 december 2014	40	267	**307**
Verloop in waarde rentedragende waardepapieren	225	-	225
Verloop in waarde aandelen	-	-7	**-7**
Stand op 31 december 2015	265	260	**525**

De NWB Bank waardeert een deel van haar activa, vooral derivaten, op reële waarde. De NWB Bank heeft ervoor gekozen om de ongerealiseerde waardeverschillen die voortvloeien uit de herwaardering van deze activa in samenhang te zien met de ongerealiseerde waardeverschillen van op reële waarde gewaardeerde passiva. Dit omdat deze posities ook in het kader van risicomanagement in samenhang zijn aangegaan. Indien en voor zover op grond van artikel 2:390 lid 1 BW waardevermeerderingen van deze activa in een herwaarderingsreserve zouden moeten worden opgenomen, gaf op 31 december 2015 het saldo van de ongerealiseerde waardeverschillen geen aanleiding tot de vorming van een herwaarderingsreserve.

30 Overige reserves

Het verloop van de overige reserves was als volgt:

Stand per 1 januari 2014	1.215.132
Toevoeging uit winstverdeling 2013	33.893
Uitkering over 2013	-
Waardemutatie pensioenvoorziening	-2.112
Stand per 31 december 2014	1.246.913
Toevoeging uit winstverdeling 2014	48.997
Uitkering over 2014	-
Waardemutatie pensioenvoorziening	638
Stand per 31 december 2015	1.296.548

31 Onverdeelde winst verslagjaar

De balans is opgesteld vóór winstverdeling. Het voorstel voor de winstverdeling over het boekjaar 2015 is opgenomen onder de Overige gegevens.

32 Onherroepelijke toezeggingen

Deze toezeggingen betreffen:	**2015**	2014
Toegezegde leningen	**705.681**	693.494
Toegezegde onderpandsverplichtingen	**15.870**	109.700
Niet-opgenomen kredietfaciliteiten in rekening courant	**784.784**	680.392
Niet-opgenomen financieringsfaciliteiten	**1.009.823**	625.046
Verstrekte garanties	**1.926**	2.124
	2.518.084	2.110.756

33 Voorwaardelijke schulden

De post Niet in de balans opgenomen voorwaardelijke verplichtingen wegens verstrekte garanties (StandbyLetters of Credit) in het kader van Cross-Border financieringen van waterschappen en aan relaties afgegeven bankgaranties bedraagt € 68 miljoen (2014: € 75 miljoen).

34 Reële waarde van financiële instrumenten

Algemeen

De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld, tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk van elkaar zijn.

Bij de bepaling van de reële waarde van financiële instrumenten wordt gebruik gemaakt van marktprijzen voor zover het financiële instrumenten betreft die op een actieve markt worden verhandeld. Voor de meeste financiële instrumenten is een dergelijke marktprijs niet beschikbaar. De reële waarde

wordt dan bepaald met behulp van waarderingsmodellen. De modellen maken gebruik van diverse veronderstellingen met betrekking tot de disconteringsvoet en het tijdstip en de omvang van de verwachte toekomstige kasstromen. Bij de berekening van de reële waarde van opties wordt gebruik gemaakt van algemeen aanvaarde optiewaarderingsmodellen.

De bank stelt periodiek vast dat toepassing van de waarderingsmodellen leidt tot betrouwbare, bij het risicoprofiel van de activa en passiva passende, reële waarden. Continu veranderende marktomstandigheden nopen de bank tot regelmatige aanpassing van de waarderingsparameters die de input vormen voor de waarderingsmodellen.

Kredieten en vorderingen, en schuldbewijzen

Voor de reële waardebepaling van Kredieten en vorderingen alsmede Schuldbewijzen wordt een waarderingsmodel gehanteerd. Dit model wordt ook gebruikt voor de interne risicorapportages.

Uitgangspunt bij het model is een 'going concern' benadering waarbij de bank i) leningen verstrekt die in principe tot het einde van de looptijd worden aangehouden, en ii) de relatief langlopende leningen financiert met gemiddeld genomen korterlopende funding.

De waarderingscurve wordt gebaseerd op de gemiddelde funding kosten, zijnde swaprente plus opslag. Deze opslag geeft in feite aan wat de extra financieringslasten zijn voor de bank uit hoofde van liquiditeit- en kredietopslagen. Deze extra lasten worden bepaald uitgaande van de op de verslaggevingsdatum uitstaande funding. De uit de berekeningsmethodiek voortvloeiende opslag wordt gehanteerd voor alle relevante looptijden (continue curve). Er wordt vanuit gegaan dat de voor de bank geldende opslagen ook representatief zijn voor de niet in de markt observeerbare opslagen voor de kredietnemers van de bank.

Rentedragende waardepapieren

De overige rentedragende waardepapieren met beursnotering worden gewaardeerd tegen marktprijzen. Voor de bepaling van de reële waarde van de overige rentedragende waardepapieren wordt gebruik gemaakt van hetzelfde model dat gehanteerd wordt voor de kredieten en vorderingen.

Derivaten

Voor de waardering van derivaten wordt gebruik gemaakt van algemeen aanvaarde waarderingsmodellen, waarbij de meest geëigende waarderingscurven, waaronder de OIS-curve, gehanteerd worden. Vanaf 2013 is een zogenaamde 'credit valuation adjustment' in de waardering opgenomen. Daarnaast in vanaf 2015 ook een 'debt valuation adjustment' in de waardering opgenomen.

De gehanteerde curven weerspiegelen het prijsniveau waarop de bank swaps afsluit. Het kredietrisico op de afgesloten derivatentransacties wordt grotendeels gemitigeerd door het uitwisselen van collateral.

	Boek-waarde 31-12-2015	Reële waarde 31-12-2015	Boek-waarde 31-12-2014	Reële waarde 31-12-2014
Activa				
Kasmiddelen en tegoeden bij de Centrale Bank	**6.766.469**	**6.766.469**	502.243	502.243
Bankiers	**8.907.685**	**8.907.685**	10.174.360	10.174.360
Kredieten en vorderingen	**63.575.761**	**66.206.119**	65.439.969	67.584.850
Rentedragende waardepapieren	**3.851.164**	**3.882.749**	4.372.362	4.390.999
Derivaten	**8.203.973**	**8.203.973**	7.650.610	7.650.610
Aandelen	**199**	**199**	205	205
Passiva				
Bankiers	**2.454.506**	**2.553.754**	1.275.628	1.343.010
Toevertrouwde middelen	**5.371.441**	**4.965.247**	5.399.432	4.850.433
Schuldbewijzen	**67.478.103**	**68.119.670**	63.821.872	64.663.051
Achtergestelde schulden	**202.067**	**239.648**	-	-
Derivaten	**14.302.341**	**14.302.341**	16.302.190	16.302.190

Overzicht reële waarde van de financiële instrumenten

De bovenstaande tabel geeft inzicht in de geschatte reële waarde van de financiële activa en passiva en van de overige niet uit de balans blijkende financiële instrumenten, waarbij de opgelopen rente voor vergelijkingsdoeleinden is toegerekend aan de boekwaarde. Een aantal balansposten is niet in de tabel opgenomen, omdat het niet voldoet aan de definitie van een financieel actief of passief. Het totaal van de hierboven weergegeven reële waarden geeft niet de onderliggende marktwaarde van de NWB Bank weer en moet daarom niet als zodanig worden geïnterpreteerd.

Bepaling reële waarde van de financiële instrumenten

Onderstaande tabel geeft inzicht in de wijze waarop de reële waarde wordt bepaald van financiële instrumenten die tegen reële waarde zijn gewaardeerd in de balans.

31 december 2015 (in miljoenen euro's)	Waardering op basis van marktprijzen	Waardering op basis van modellen met in de markt beschikbare data	Waardering op basis van modellen met niet in de markt beschikbare data
Activa			
Overige rentedragende waardepapieren met beursnotering	887	-	-
Derivaten	-	8.204	-
Afgescheiden derivaten	-	-3	-
Passiva			
Derivaten	-	14.302	-
Afgescheiden derivaten	-	-43	-

31 december 2014 (in miljoenen euro's)	Waardering op basis van marktprijzen	Waardering op basis van modellen met in de markt beschikbare data	Waardering op basis van modellen met niet in de markt beschikbare data
Activa			
Overige rentedragende waardepapieren met beursnotering	552	75	-
Derivaten	-	7.651	-
Afgescheiden derivaten	-	-2	-
Passiva			
Derivaten	-	16.302	-
Afgescheiden derivaten	-	-243	-

De waardering van de overige financiële instrumenten opgenomen in de toelichting onder 'reële waarde van de financiële instrumenten' zijn tot stand gekomen op basis van modellen met deels in de markt beschikbare data.

Financiële derivaten

Hoofdsommen renteswaps	2015	2014
Specificatie resterende looptijd:		
Eén jaar of korter	**6.659.955**	6.304.825
Langer dan één jaar maar niet langer dan vijf jaar	**23.757.972**	23.008.220
Langer dan vijf jaar	**46.943.480**	45.787.393
	77.361.407	75.100.438

Hoofdsommen valutaswaps	2015	2014
Specificatie resterende looptijd:		
Eén jaar of korter	**18.603.193**	15.399.309
Langer dan één jaar maar niet langer dan vijf jaar	**13.049.498**	14.207.709
Langer dan vijf jaar	**6.863.646**	6.247.442
	38.516.337	35.854.460

De hoofdsommen van de caps en floors bedragen € 124 miljoen (2014: € 176 miljoen) en van de swaptions € 1.005 miljoen (2014: €1.005 miljoen). Deze derivaten zijn opgenomen onder de renteswaps in bovenstaande tabel.

35 Risicomanagement

In deze paragraaf wordt het interne risicobeheersysteem per relevant type risico beschreven. De bank verstrekt vrijwel alleen krediet aan overheden en overheid gerelateerde bedrijven en instellingen. Het tegenpartijrisico uit hoofde van derivaten en geldmarkttransacties wordt zoveel mogelijk beperkt door middel van een limietsysteem, minimum kredietwaardigheidvereisten en onderpandvereisten. Per saldo zijn de kredietrisico's gering en als gevolg daarvan de rentemarges ook.

RENTERISICO: "mogelijke invloed op winst en kapitaal als gevolg van rentefluctuaties"

Risico's door fluctuaties in de rente ontstaan door verschillen in de rente- en looptijdcondities van de uitgezette en opgenomen middelen. De bank voert een prudent beleid ten aanzien van deze risico's. Het beleid is het renterisico bankbreed te beheersen door het afsluiten van renteswaptransacties zowel voor de actiefzijde als passiefzijde van de balans, waarbij de bank zich verplicht om op vooraf overeengekomen momenten het verschil tussen de vaste en variabele rentetarieven, berekend op basis van een overeengekomen hoofdsom, uit te wisselen.

De opslagen die de bank moet betalen op de (langlopende) financiering fluctueren ten opzichte van haar benchmark, de swaprentes. Deze ontwikkelingen in de opslagen leiden tot mutaties in de marktwaarde van activa en passiva en beïnvloeden ook het renteresultaat (ontvangen rente minus betaalde rente).

Prudent beleid, aangevuld met een daarop afgestemd beheersysteem vormt de basis voor de berekening, bewaking en beheersing van de renterisico's. De asset & liability committee (alco)

bepaalt de omvang van de risico's innen de vastgestelde kaders. Voor het beheer wordt gebruik gemaakt van een rentetypische gap-analyse, risicomaatstaven als (spread) DV01 (zie hieronder voor uitleg) en Earnings at Risk, en scenarioanalyses. Voorts worden de uitkomsten van ingenomen posities geanalyseerd met behulp van winstprognoses, rentemarge-analyse en performance analyse. Ook deze managementinformatie is van belang voor het besluitvormingsproces in de alco.

Rentegevoeligheidsanalyse (DV01)

De NWB Bank hanteert DV01 (Dollar Value of a Basis Point) als belangrijkste renterisicomaatstaf. Deze van duration afgeleide absolute maatstaf geeft in geldeenheden de prijs of marktwaarde verandering aan als gevolg van één basispunt (0,01%) verandering van de rentecurve. Voor de totale renterisicopositie geldt een stelsel van DV01-limieten. Deze limieten zijn gerelateerd aan de strategische renterisicopositie, welke is gebaseerd op het met de aandeelhouders overeengekomen normrendement van de NWB Bank. De strategische positie is onafhankelijk van enige visie op de rente.

De rentegevoeligheid van de portefeuille waarop macrohedging wordt toegepast, wordt gemonitord aan de hand van DV01's voor verschillende tijdsintervallen.

Voor het beheersen van het spreadrisico geldt een zogenoemde spread DV01-maatstaf met bijbehorende limiet. Dit is een indicator voor de looptijdmismatch tussen de opgenomen financiering en de uitgezette leningen. De spread DV01 wordt gekwantificeerd aan de hand van de rentegevoeligheid van alle (langlopende) leningen en financiering en lag eind 2015 binnen de daarvoor gehanteerde limiet.

Earnings at Risk

Naast de DV01-maatstaf die inzicht geeft in het renterisico over de totale looptijd van de portefeuille, hanteert de NWB Bank de maatstaf Earnings at Risk voor de korte termijn, met als doel grenzen te stellen aan de volatiliteit van het renteresultaat in de eerstkomende 365 dagen. Het betreft een simulatiemaatstaf waarbij het verwachte renteresultaat in de komende twaalf maanden bij verschillende rentescenario's wordt afgezet tegen de uitkomst van een basisscenario. Per eind 2015 lagen de uitkomsten voor deze scenario's binnen de daarvoor gehanteerde limieten.

Gap-analyse

Hieronder is een rentetypische gap-analyse weergegeven. De tabel is gebaseerd op interne rapportages. Deze analyse wordt binnen de alco gebruikt voor het beoordelen van de posities van de bank op de rentecurve.

31 december 2015 (in miljoenen euro's)	Totaal	<3 maanden	3-12 maanden	1-5 jaar	>5 jaar
Activa					
Kredieten en vorderingen	**81.565**	21.378	4.757	17.236	38.194
Rentedragende waardepapieren	**3.887**	2.134	676	1.061	16
Derivaten met een vaste rente	**54.533**	8.965	4.773	24.215	16.580
Derivaten met een variabele rente	**-46.272**	-40.798	-5.825	43	308
Totaal activa	**93.713**	-8.321	4.381	42.555	55.098
Passiva					
Bankiers, toevertrouwde middelen en schuldbewijzen	**76.444**	23.046	6.556	25.795	21.047
Achtergestelde schulden	**244**	-	6	25	213
Derivaten met een vaste rente	**49.386**	225	1.802	15.475	31.884
Derivaten met een variabele rente	**-35.321**	-29.952	-5.224	-21	-124
Totaal passiva	**90.753**	-6.681	3.140	41.274	53.020
Totaal activa minus passiva 2015	**2.960**	-1.640	1.241	1.281	2.078
Totaal activa minus passiva 2014	**2.762**	-2.283	1.973	1.161	1.911

Weergegeven is de contante waarde van alle instrumenten op basis van de swapcurve. De derivaten zijn inclusief hoofdsommen om de renteposities duidelijker weer te geven. Bovenstaande heeft tot gevolg dat geen directe aansluiting met de balans kan worden gemaakt.

Scenarioanalyse

Door de NWB Bank worden scenarioanalyses uitgevoerd om additioneel inzicht te verkrijgen in het renterisico. Een gangbaar scenario hiervoor is het berekenen van de mutaties in de marktwaarde van het eigen vermogen bij een parallelle verschuiving van de rente van -100 basispunten (bp) en +100 bp.

In onderstaande tabel wordt het effect van deze plotselinge verandering van de rente per 31 december 2015 weergegeven. Getoond wordt de marktwaardeverandering die hierdoor optreedt. Deze wordt vervolgens uitgesplitst naar het effect op het jaarresultaat en het effect op de toekomstige jaarresultaten. Het langetermijneffect geeft slechts een opportunity loss aan. Anders gezegd, indien de NWB Bank de rentepositie volledig had ingedekt dan zou het toekomstig resultaat € 88 miljoen hoger (2014: € 95 miljoen hoger) zijn bij een rentestijging van 100 bp.

(in miljoenen euro's)	Totale marktwaarde verandering	Direct effect op winst- en verliesrekening	Langetermijneffect op toekomstige winst- en verliesrekening
Renteschok + 100 bp	-73	15	-88
Renteschok - 100 bp	38	-4	42

LIQUIDITEITSRISICO "Mogelijke invloed op winst en kapitaal als gevolg van het niet in staat zijn aan de opeisbare verplichtingen te voldoen zonder onaanvaardbare verliezen te lopen"

De NWB Bank beschikt over een AAA/Aaa kredietstatus gelijk aan die van de Nederlandse overheid. Met deze kredietstatus is de NWB Bank ruimschoots in staat om onder normale omstandigheden huidige en toekomstige liquiditeitsbehoeften in de markt in te dekken. In geval van stagnatie in de markt beschikt de NWB Bank over ruime mogelijkheden, onder meer in de vorm van liquide activa en mogelijkheden tot onderpand bij DNB, om te allen tijde opgenomen leningen terug te betalen en nieuwe uitzettingen te financieren. De NWB Bank heeft momenteel een ruime onderpandpositie bij DNB. Nagenoeg de gehele kredietportefeuille van de NWB Bank is beleenbaar bij DNB. De onderpandwaarde van het bij DNB ingebrachte beleenbare deel van de portefeuille bedraagt € 13,6 miljard ultimo 2015 (€ 13,5 miljard ultimo 2014). Hiervan heeft de NWB Bank echter geen gebruik gemaakt. Voor kortlopende financiering wordt door de NWB Bank vooral een beroep gedaan op de commercial paper markt. De bank heeft een Euro Commercial Paper-programma ter grootte van maximaal € 25 miljard en een U.S. Commercial Paper-programma ter grootte van maximaal $ 10 miljard. De bank beschikt over de hoogste kortetermijnratings (A-1+/P-1) voor deze twee programma's. Op 31 december 2015 staat in totaal € 13,5 miljard uit aan commercial paper (2014: € 8,8 miljard).

De liquiditeitspositie wordt dagelijks bewaakt. Liquiditeitsbeheer heeft tot doel ervoor te zorgen dat er voldoende middelen beschikbaar zijn om niet alleen voorziene maar ook onvoorziene financieringsbehoeften te kunnen opvangen. Het management van de bank wordt dagelijks geïnformeerd met behulp van een liquiditeitstypische gap-analyse, waarin verschillen tussen te ontvangen en te betalen kasstromen worden weergegeven. Op de liquiditeitspositie is een stelsel van limieten van toepassing. Een van de limieten heeft betrekking op de Liquidity Coverage Ratio (LCR), een liquiditeitsratio opgenomen in CRD IV/CRR waarvoor een minimumvereiste geldt met ingang van 1 oktober 2015. DNB eist van de Nederlandse banken een minimale LCR van 100% per genoemde datum. De interne LCR-limiet is hoger dan deze minimumvereiste. Naast de LCR is ook een ander liquiditeitsrisico in de regelgeving opgenomen, de Net Stable Funding Ratio (NSFR). Hiervoor wordt een minimumvereiste van 100% verwacht met ingang van 1 januari 2018. Per ultimo 2015 voldoet de NWB Bank aan beide minimumvereisten. De LCR bedraagt per balansdatum 134% en de NSFR bedraagt per balansdatum 117%.

De balanscategorieën uitgesplitst naar resterende looptijd, inclusief alle toekomstige niet-gedisconteerde rentestromen en voor winstverdeling, kunnen als volgt worden weergegeven.

(in miljoenen euro's)	Totaal	<3 maanden	3-12 maanden	1-5 jaar	>5 jaar
Activa					
Kasmiddelen en tegoeden bij de Centrale Bank	**6.766**	6.766	-	-	-
Bankiers, kredieten en vorderingen	**88.093**	1.774	5.605	24.616	56.098
Rentedragende waardepapieren	**3.895**	8	1.176	2.688	23
Immateriële activa	**3**	-	-	-	3
Materiële vaste activa	**5**	-	-	-	5
Derivaten	**16.096**	1.222	1.074	4.715	9.085
Overige activa	**0**	-	0	-	-
Overlopende activa	**1**	-	1	-	-
Totaal per 31 december 2015	**114.859**	9.770	7.856	32.019	65.214
Totaal per 31 december 2014	**112.387**	3.405	8.749	31.303	68.930
Passiva					
Bankiers, toevertrouwde middelen en schuldbewijzen	**85.901**	15.641	7.331	29.448	33.481
Achtergestelde schulden	**262**	-	6	25	231
Overige passiva	**53**	-	53	-	-
Derivaten	**25.382**	404	1.006	4.507	19.465
Overlopende passiva	**1**	-	1	-	-
Voorzieningen	**9**	-	-	-	9
Latente Vennootschapsbelasting	**15**	-	-	-	15
Vennootschapsbelasting	**29**	-	29	-	-
Eigen vermogen	**1.399**	-	-	-	1.399
Totaal per 31 december 2015	**113.051**	16.045	8.426	33.980	54.600
Totaal per 31 december 2014	**110.671**	7.646	15.778	34.507	52.740

KREDIETRISICO "Mogelijke invloed op winst en kapitaal als gevolg van niet-nagekomen verplichtingen door een tegenpartij"

Het beleid van de bank is gericht op een zeer goede kwaliteit van de kredietportefeuille. De NWB Bank verstrekt voornamelijk kredieten aan overheden en instellingen die door de overheid worden gegarandeerd. Er worden ook kredieten verstrekt aan waterleidingbedrijven zonder overheidsgarantie en er worden, naast PPS-projecten met de overheid als opdrachtgever, mogelijk ook andere nieuwe klantgroepen in de publieke sector toegevoegd aan de kredietportefeuille. Statutair is bepaald dat kredietverlening aan de private sector niet is toegestaan. Voorts is er in zeer beperkte mate sprake van aangeschafte obligaties uitgegeven door overheden in West-Europese landen ten behoeve van de liquiditeitsportefeuille, waarbij dezelfde kwaliteitseisen worden gesteld als voor binnenlandse kredietverlening. Ten slotte zijn er transacties met financiële instellingen, waaronder valuta- en renteswaps, uit hoofde waarvan tegenpartijrisico ontstaat.

Bij de financiering van Nederlandse overheden worden door de bank geen limieten gehanteerd. De overige kredieten zijn opgenomen in het kredietbeoordelingssysteem van de bank op basis van het Krediet Risico Management (KRM)-beleid. Indien een kredietlimiet aan een tegenpartij wordt toegekend, dan wordt die minimaal jaarlijks aangepast aan de actuele ontwikkelingen. Gezien het publieke sector karakter en daarnaast het solvabiliteitsvrije karakter van het overgrote deel van de kredietrelaties van de bank, is het kredietrisico van de kredietportefeuille beperkt, hetgeen ook tot uitdrukking komt in de robuuste kapitaalsratio's.

Het gewogen kredietrisico (inclusief nog te storten leningen) waaraan de NWB Bank conform de normen van CRD IV/CRR onderhevig is, is op de verslagdatum als volgt:

(in miljoenen euro's)	**Nominaal 2015**	**Gewogen 2015**	Nominaal 2014	Gewogen 2014
Centrale overheden	**7.558**	**-**	2.046	-
Regionale overheden	**15.666**	**-**	15.599	-
Instellingen met afgeleide overheidstaak	**48.235**	**488**	50.162	378
Ontwikkelingsbanken	**66**	**-**	63	-
Internationale organisaties	**353**	**-**	194	-
Bancaire tegenpartijen *	**8.984**	**480**	10.174	292
RMBS (NHG) notes *	**2.189**	**441**	2.347	472
Covered bonds	**50**	**5**	-	-
Overige	**7**	**7**	10	10
Totaal	**83.108**	**1.421**	80.595	1.152

* Op basis van rating (ECAI)

De meeste uitzettingen van de NWB Bank vallen in de categorie met een 0%-weging, hetgeen betekent dat het kredietrisico zeer beperkt wordt geacht. De tegenpartijrisico's en eventuele geldmarktuitzettingen bij bancaire tegenpartijen vallen onder de 20%- en 50%-weging categorie. De portefeuille van Residential Mortgage Backed Securities (RMBS) met Nationale Hypotheek Garantie (NHG)-notes valt voor wat betreft de senior A-notes onder de 20%-weging categorie, en voor een beperkt deel (lagere S-notes) in de 100%-weging categorie. Ten slotte zijn bijvoorbeeld de kredieten aan Nederlandse waterleidingbedrijven (NV Overheidsbedrijven) in de 100%-wegingscategorie opgenomen.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de onderverdeling van de door de bank verstrekte kredieten:

Portefeuille in nominale waarden (in miljoenen euro's)	**2015**	2014
Waterschappen	**5.494**	5.285
Gemeenten	**6.667**	6.604
Andere overheden	**314**	337
Sociale woningbouw	**31.632**	32.301
Zorginstellingen	**3.577**	3.695
Overig onder garantie van overheden	**641**	626
Gemeenschappelijke regelingen	**218**	224
N.V. Overheidsbedrijven	**353**	296
Publiek-private samenwerking	**78**	-
Kredietinstellingen	**42**	-
Overige	**53**	53
	49.069	49.421

Bovenstaande klantgroepen zijn voornamelijk overheden en door overheden gegarandeerde entiteiten in de sociale woningbouw en zorg. De bank heeft nimmer te maken gehad met een oninbare vordering. Door de adequate garanties en het zeer beperkte kredietrisico worden geen verliezen op de verstrekte kredieten verwacht. Er is dan ook geen voorziening voor oninbare vorderingen getroffen of een afboeking op de vordering gedaan vanwege het kredietrisico. Zowel gedurende het jaar als op balansdatum zijn de betalingsachterstanden qua omvang gering (niet-materieel) en van zeer korte duur geweest.

De NWB Bank heeft in 2015 in haar portefeuille zes notes van RMBS-programma's van vijf Nederlandse originators. Het betreft RMBS-notes met als onderpand securitisaties van Nederlandse hypothecaire geldleningen met NHG. Met de aankoop van deze obligaties draagt de NWB Bank bij aan de financiering van door de overheid gegarandeerde particuliere woninghypotheken. De NWB Bank is alleen in de rol van investeerder actief met securitisaties, monitort de bijbehorende krediet-, markt- en liquiditeitsrisico's gedurende de looptijd en heeft het stellige voornemen om deze RMBS (NHG) notes tot verwachte eind van de looptijd ('call' datum) aan te houden. Uit hoofde van de CRR wordt het kredietrisico uitgedrukt in risicogewogen activa op basis van de Standaard Benadering voor Securitisaties zoals verwoord in artikel 251, waarbij de ratings van S&P, Moody's of Fitch worden gebruikt als indicatie van het kredietrisico. De gegevens in onderstaand tabel zijn per ultimo 2015.

Rating	**Nominaal bedrag (mln)**	**Laatste verwachte 'Call' datum**	**Klasse**
AAA	1.837	2020	A
AA	351	2018	A
BBB+	4	2018	S

Voor het beheer van het renterisico en valutarisico maakt de NWB Bank gebruik van derivaten. Om het kredietrisico dat deze derivaten met zich mee brengen zo beperkt mogelijk te houden, doet de NWB Bank in principe alleen transacties met tegenpartijen met een rating van minimaal single-A en zijn er limieten gesteld om het risico per tegenpartij met betrekking tot derivaten te beperken. De marktwaarden van

deze derivaten worden afgedekt door middel van collateral agreements (CSA's) voor het overgrote deel zonder drempels (zero thresholds) en met een dagelijkse uitwisseling van collateral. Het beleid van de bank is gericht op afspraken met tegenpartijen binnen het ISDA-raamwerk, minimaal bestaande uit afspraken in CSA's en Schedules en om netting agreements van toepassing te laten zijn. Met de meeste tegenpartijen is de ISDA-overeenkomst in de afgelopen jaren aangepast teneinde beter aan te sluiten met de marktstandaard voor collateral uitwisseling (zero thresholds en daily valuation). Voor de individuele derivatenportefeuilles met alle tegenpartijen, en ook voor de totale derivatenportefeuille, geldt dat het portefeuillebeheer, de monitoring en het collateral management de afgelopen jaren verder is geïntensiveerd qua sturing op gevoeligheden binnen de portefeuilles per tegenpartij en de mogelijkheid om op termijn (een deel van) een portefeuille te kunnen noveren naar een centrale tegenpartij onder central clearing. Daarnaast wordt bijvoorbeeld de concentratie binnen de swapportefeuille beoordeeld en gestuurd, zowel voor wat betreft de rentegevoeligheden, credit ratings als andere 'early warning signals' per tegenpartij. De totale marktwaarde exposure uit hoofde van derivaten op financiële tegenpartijen is ultimo 2015 € 2.472 miljoen, hiervan is € 2.294 miljoen afgedekt door onderpand geleverd aan de bank (2014: € 1.432 miljoen, resp. € 1.263 miljoen). De totale marktwaarde exposure uit hoofde van derivaten van financiële tegenpartijen op de bank bedraagt ultimo 2015 € 8.799 miljoen, hiervan is € 8.795 miljoen afgedekt door onderpand geleverd door de bank (2014: € 10.328 miljoen, resp. € 10.174 miljoen).

Onderstaande tabellen geven de netto marktwaarde van de derivaten weer inclusief het ontvangen en betaalde onderpand:

(in miljoenen euro's)

Activa

	Positieve marktwaarde derivaten	Netting met negatieve marktwaarde derivaten	Cash collateral ontvangen	Netto positie
Bancaire tegenpartijen	7.969	-5.497	-2.294	178
Niet-bancaire tegenpartijen	235	-	-	235
Totaal 2015	8.204	-5.497	-2.294	413
Totaal 2014	7.651	-5.974	-1.263	415

Passiva

	Negatieve marktwaarde derivaten	Netting met positieve marktwaarde derivaten	Cash collateral betaald	Netto positie
Bancaire tegenpartijen	-14.302	5.497	8.795	-10
Niet bancaire tegenpartijen	-	-	-	-
Totaal 2015	-14.302	5.497	8.795	-10
Totaal 2014	-16.302	5.974	10.174	-154

De derivaten met de niet bancaire tegenpartijen zijn hoofdzakelijk embedded derivaten in de vorm van afspraken die binnen de leningcontracten zijn opgenomen. Er zijn hierbij geen ISDA of CSA afspraken gemaakt waardoor er voor deze partijen geen netting plaatsvindt.

Settlement risico is het risico dat bij de afwikkeling van transacties wel aan de eigen verplichtingen wordt voldaan, maar door de tegenpartij niet aan haar verplichtingen wordt voldaan. Dit zal bijvoorbeeld

aanwezig zijn bij de finale uitwisseling van de hoofdsom van vreemdevalutaswaps, waarmee vervolgens de bijbehorende vreemdevalutafunding wordt afgelost. Het valutarisico op vreemdevalutafunding wordt een-op-een afgedekt middels valutaswaps. Voornamelijk bij de betaling en de ontvangst van vreemde valuta uit hoofde van valutaswaps is er sprake van settlement risico dat door de bank wordt gemonitord.

VALUTARISICO "mogelijke invloed op winst en kapitaal als gevolg van het verloop van valutakoersen"

Het beleid is gericht op het structureel uitsluiten van valutarisico's zowel voor verstrekte als opgenomen gelden. Beheer van het valutarisico speelt vooral een rol bij de door de bank opgenomen gelden. De NWB Bank neemt in belangrijke mate middelen in vreemde valuta op. De hieruit voortvloeiende valutarisico's worden direct in zijn geheel door valutaswaps afgedekt.

Onderstaande tabel geeft de nominale waarden in miljoenen aan in lokale valuta.

				2015				2014
CCY	**Actief**	**Passief**	**Derivaten**	**Totaal**	Actief	Passief	Derivaten	Totaal
AUD		**-2.705**	**2.705**	**-**		-2.152	2.152	-
CAD		**-493**	**493**	**-**		-512	512	-
CHF		**-3.840**	**3.840**	**-**		-4.450	4.450	-
GBP		**-4.021**	**4.021**	**-**		-2.871	2.871	-
HKD		**-100**	**100**	**-**		-100	100	-
JPY		**-189.899**	**189.899**	**-**		-234.600	234.600	-
NOK		**-4.125**	**4.125**	**-**		-4.125	4.125	-
NZD		**-179**	**179**	**-**		-165	165	-
SEK		**-1.100**	**-1.100**	**-**		-2.450	2.450	-
USD	**126**	**-31.313**	**31.186**	**-**	131	-32.150	32.019	-
ZAR		**-116**	**-116**	**-**		-	-	-

OPERATIONEEL RISICO: "Mogelijke invloed op winst en kapitaal als gevolg van ontoereikende of gebrekkige interne processen en systemen, van ontoereikend of gebrekkig menselijk handelen dan wel van externe gebeurtenissen"

Als belangrijke bronnen van operationeel risico onderkent de NWB Bank storingen in systemen voor informatievoorziening, transactieverwerking en verevening of de niet-adequate werking van procedures, in het bijzonder bij nieuwe diensten of producten, alsmede frauduleuze en/of onbevoegde handelingen van medewerkers of derden.

Procedures

In het kader van het beheer van operationele risico's zijn de belangrijke processen beschreven. De interne accountantsdienst toetst regulier of de diverse procedures goed worden nageleefd en nog effectief zijn. In het afgelopen jaar zijn alle belangrijke bedrijfsprocessen opnieuw beoordeeld en bijgewerkt.

Nieuwe producten of diensten

Het productgoedkeuringsproces is de procedure die binnen de bank wordt doorlopen om te beslissen of een bepaald product voor eigen rekening en risico of ten behoeve van haar klanten zal worden geproduceerd of gedistribueerd of dat een nieuwe markt zal worden betreden. Bij dit proces wordt breed getoetst op aspecten van transparantie en het beheersen van risico's. Nieuwe producten worden niet op de markt gebracht of gedistribueerd zonder een zorgvuldige afweging van de risico's door de risicomanagementfunctie binnen de bank en zorgvuldige toetsing van andere relevante aspecten. De directie is verantwoordelijk voor het adequaat functioneren van het productgoedkeuringsproces. De interne accountantsdienst controleert op basis van de jaarlijkse risicoanalyse of opzet, bestaan en werking van het proces effectief zijn, en informeert de directie en de audit- en risicocommissie omtrent de uitkomsten hiervan.

Incidenten

In het geval van incidenten worden deze aan de compliance officer en/of de operational risk officer gemeld. De incidenten worden gerapporteerd aan de directie en het management team van de bank. Desgevraagd door directie doet de interne accountantsdienst vervolgens onderzoek naar de oorzaken. De compliance officer en/of de operational risk officer stelt zo nodig maatregelen voor aan de directie om soortgelijke incidenten in de toekomst te voorkomen.

Informatiesystemen

Om storingen in de informatievoorziening te voorkomen, investeert de NWB Bank continu in de verbetering van haar systemen. Kernwoorden hierbij zijn beveiliging, integriteit, beheersbaarheid en continuïteit. Met een overzichtelijke infrastructuur en ICT-organisatie, alsmede optimale beveiliging van ICT-componenten streeft de NWB Bank ernaar de gevolgen van operationele storingen zoveel mogelijk te beperken. Hiertoe zijn onder meer voor alle in gebruik zijnde hard- en software adequate service- en onderhoudscontracten afgesloten, wordt ICT-personeel voortdurend opgeleid (trainingen en seminars) en zijn voor back-up, recovery en uitwijkmogelijkheden contracten met externe partijen afgesloten. In het geval van calamiteiten beschikt de NWB Bank over een externe locatie, waar zij haar kernactiviteiten in zijn geheel kan voortzetten. Door gebruik te maken van een datawarehouse beschikt de bank over een integer, beschikbaar en betrouwbaar managementinformatiesysteem, waaruit rapportages worden gegenereerd die voldoen aan de business vereisten. Tevens is de firewall infrastructuur up-to-date, waardoor de NWB Bank goed beschermd is tegen Cybercrime en andere onregelmatigheden binnen haar ICT-infrastructuur. Het informatiebeveiligingsbeleid van de bank wordt uitgevoerd volgens de internationaal erkende code voor informatiebeveiliging ISO-27002 (NEN).

Outsourcing

De NWB Bank heeft haar backoffice voor betalingsverkeer voor klanten en ook de daaraan gelieerde ondersteunende ICT activiteiten uitbesteed. Dit houdt in dat bepaalde diensten plaatsvinden buiten de kern van de onderneming. De directe organisatorische beheersing is hierdoor afgenomen. Het gevolg daarvan is dat een additioneel beheersinstrumentarium is opgezet, aangezien de NWB Bank verantwoordelijk blijft voor het betalingsverkeer. Dit beheersinstrumentarium is gericht op een beheerste, en daarom meetbare en verifieerbare dienstverlening.

Integriteit en compliance

De NWB Bank hecht sterk aan haar reputatie van een solide en integere bank voor de overheid. Compliance en integriteit zijn binnen het beheersysteem van de NWB Bank dan ook belangrijke aandachtsgebieden. De bank wil er tegenover haar klanten en investeerders geen twijfel over laten bestaan dat zij met een gerust hart van haar diensten gebruik kunnen maken dan wel hun gelden veilig kunnen onderbrengen.

In 2013 hebben de leden van de directie en de raad van commissarissen de bankierseed afgelegd uit hoofde van de per 1 januari 2013 in werking getreden Regeling eed of belofte financiële sector. Voortvloeiend uit de nieuwe Code Banken die sinds 1 januari 2015 geldt, hebben ook alle medewerkers de bankierseed (met daaraan verbonden gedragsregels en tuchtrecht) afgelegd. De leden van directie en raad van commissarissen hebben nog een tuchtrechtverklaring getekend. Aan de hand van de nieuwe Code Banken is de gedragscode van de NWB Bank worden geactualiseerd. De gedragscode maakt deel uit van de arbeidsovereenkomst van medewerkers en is tevens op intranet en de website van de bank geplaatst.

De compliancefunctie is binnen de NWB Bank ingevuld door de diverse taken die hieruit voortvloeien deels onder te brengen bij de afdeling legal & compliance en voor wat betreft het toezicht op de naleving van de insiderregeling bij een externe partij. De externe toezichthouder rapporteert aan de directie en de raad van commissarissen, terwijl de interne compliance officer rechtstreeks rapporteert aan de directie. Deze rapportagelijnen bevestigen het belang dat de bank hecht aan het interne toezicht en de werkzaamheden van beide compliance officers. De uit het toezicht voortvloeiende voorschriften en gedragsregels vormen een belangrijk onderdeel bij de invulling van de compliancefunctie.

Juridisch risico

Net zoals elke andere bancaire organisatie loopt de NWB Bank juridisch risico. Uitgangspunt van de NWB Bank is zorg te dragen voor een goede en degelijke financiële dienstverlening. De snelle opeenvolging van nieuwe en complexe wet- en regelgeving de laatste jaren vergroot de druk op de beheersing van juridische risico's. Door frequente aandacht voor ontwikkelingen in wet- en regelgeving en door zoveel mogelijk gebruik te maken van standaardcontracten wordt ernaar gestreefd de juridische risico's voor zowel de NWB Bank als haar cliënten te beperken. Voor juridische vraagstukken en beoordeling van documentatie rondom transacties worden indien nodig externe adviseurs ingeschakeld.

MINIMUM KAPITAALEISEN

De gestandaardiseerde methode voor kredietrisico maakt gebruik van externe ratings die zijn gekoppeld aan bepaalde risicogewichten. De NWB Bank gebruikt hierbij de credit ratings van Moody's, S&P en/of Fitch[1]. Het kapitaalsbeslag uit hoofde van de CVA komt bovenop het kapitaalsbeslag voor het default risico van tegenpartijen. Dit kapitaalsbeslag wordt berekend middels een standaard formule op basis van o.a. de exposure, rating en gemiddelde looptijd van de derivatenposities met een tegenpartij. Het marktrisico betreft risico's in de handelsportefeuille en valuta- en grondstoffenrisico's. NWB Bank houdt geen handelsportefeuille aan en heeft geen grondstoffenposities. Vanwege het strikte beleid met betrekking tot valutarisico, zijn er per saldo geen openstaande valutaposities, en derhalve is de minimumkapitaaleis voor marktrisico nihil. Bij de berekening van het toetsingsvermogen voor operationeel risico gebruikt de NWB Bank de basisindicatorbenadering. Hierbij wordt 15% van de relevante indicator genomen als uitgangspunt voor het operationeel risico. De relevante indicator is het driejaarsgemiddelde van de som van de jaarlijkse netto rentebaten en de jaarlijkse netto niet-rentebaten einde boekjaar. Voor de NWB Bank beperkt de indicator zich tot de netto rentebaten. Met de regeling Grote Posities wordt het concentratierisico van een bank beperkt. Grote posities van de NWB Bank hangen met name samen met de swapportefeuille. Deze posities worden zoveel mogelijk beperkt met behulp van CSA's en de toepassing van netting.

1) Zie Article 1 Joint Consultation Paper (EBA, 06-03-2015) Draft Implementing Technical Standards on the allocation of credit assessments of ECAIs to an objective scale of credit quality steps under Article 109 (a) of Directive 2009/138/EC

Berekening Tier I-ratio per verslagdatum:

(in miljoenen euro's)	2015	2014
Eigen vermogen exclusief winst lopend boekjaar	**1.304**	1.254
Immateriële vaste activa	**-3**	-3
Prudentiële filters	**-1**	-
CET I-Kapitaal	**1.300**	1.251
Additioneel Tier I-Kapitaal	**200**	-
Tier I-Kapitaal (A)	**1.500**	1.251
Gewogen kredietrisico	**1.421**	1.152
Kapitaalsbeslag u.h.v. CVA	**411**	455
Gewogen operationeel risico	**166**	173
Risico gewogen activa (B)	**1.998**	1.780
Tier I-ratio (A/B)	**75%**	70%

Het zichtbare eigen vermogen bedroeg per ultimo 2015 € 1.304 miljoen (exclusief winst lopend boekjaar) versus ultimo 2014 € 1.254 miljoen (exclusief winst lopend boekjaar). Het CET I-Kapitaal inclusief Additioneel Tier I-Kapitaal bedraagt per ultimo 2015 € 1.500 miljoen (exclusief winst lopend boekjaar). De omvang van de risicogewogen activa van de bank is gestegen van € 1.780 miljoen eind 2014 naar € 1.998 miljoen eind 2015. Deze stijging vloeit voor een belangrijk deel voort uit een andere invulling van de berekeningswijze van het kapitaalsbeslag voor het tegenpartijrisico uit hoofde van de derivatentransacties die de bank sluit voor de afdekking van rente- en valutarisico's.

Zie ook paragraaf 'De NWB Bank in 2015' in het directieverslag.

36 Informatie over verbonden partijen

Als verbonden partijen zijn aangemerkt de aandeelhouders, de directie en de leden van de raad van commissarissen. Inzake de verplichte vermelding met betrekking tot verbonden partijen, is bij de NWB Bank geen sprake van bijzonderheden.

Voor een nadere toelichting op de bestuursbezoldigingen en –leningen alsmede de bijdrage aan de Stichting NWB Fonds, wordt verwezen naar de toelichting onder 4 en 5.

Ultimo 2015 staat voor een bedrag van € 5.807 miljoen aan kredieten uit aan aandeelhouders, verstrekt tegen marktconforme condities (2014: € 5.620 miljoen).

37 Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich in de periode na balansdatum tot en met de datum van opstellen van de jaarrekening geen belangrijke gebeurtenissen voorgedaan die van dusdanige invloed zijn op het beeld van de jaarrekening dat vermelding op deze plaats nodig zou zijn.

38 Directie en raad van commissarissen

Directie

Ron Walkier
Lidwin van Velden
Frenk van der Vliet

Raad van commissarissen

Age Bakker
Maurice Oostendorp
Else Bos
Peter Glas
Petra van Hoeken
Albertine van Vliet-Kuiper
Berend-Jan van Voorst tot Voorst

Den Haag, 16 maart 2016

Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en de Raad van Commissarissen van Nederlandse Waterschapsbank N.V.

Verklaring over de jaarrekening 2015

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Nederlandse Waterschapsbank N.V. per 31 december 2015 en van het resultaat en de kasstromen over 2015, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2015 van Nederlandse Waterschapsbank N.V. (de vennootschap) te Den Haag gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2015;
2. de volgende overzichten over 2015: de winst-en-verliesrekening, het overzicht van het totaalresultaat, de verloopstaat van het eigen vermogen en het kasstroomoverzicht; en
3. de toelichting met een overzicht van de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Nederlandse Waterschapsbank N.V. zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

VERKLARING

- Goedkeurende controleverklaring

MATERIALITEIT

- Materialiteit van 12 miljoen
- 7% van rentemarge

KERNPUNTEN VAN ONZE CONTROLE

- Waardering van derivaten
- Hedge accounting
- Betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking
- Resultaat uit financiële transacties inclusief toelichting

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de als geheel bepaald op EUR 12 miljoen (2014: EUR 8 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van de rentemarge die ten opzichte van 2014 aanzienlijk is gestegen. Wij beschouwen de rentemarge als de meest geschikte benchmark, omdat wij deze beschouwen als belangrijke overweging voor belanghebbenden in de beoordeling van de financiële prestaties van Nederlandse Waterschapsbank N.V. De stabiliteit van rente als opbrengstbron, in combinatie met de relatief lage winst voor belasting, heeft geleid tot onze keuze voor rentemarge als de meest geschikte grondslag voor de bepaling van de materialiteit. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met de Audit- en Risicocommissie van de Raad van Commissarissen afgesproken dat wij aan de Raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 600,000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de Raad van Commissarissen gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden bezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Schattingselementen in de waardering van derivaten

Omschrijving

NWB Bank heeft een aanzienlijke positie in derivaten als gevolg van het beleid om rente en valuta posities af te dekken. Zoals toegelicht in noot 17 respectievelijk 24 van de jaarrekening bedraagt per 31 december 2015 het totaal van activa in derivaten EUR 8.2 miljard en passiva in derivaten EUR 14.3 miljard. Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde. Het bepalen van de reële waarde van derivaten gaat gepaard met schattingsonzekerheid aangezien subjectieve variabelen moeten worden gebruikt voor de waardering. Zoals toegelicht in noot 34, heeft NWB Bank geen level 3 type derivaten, zijnde derivaten met de hoogste mate van onzekerheid in de waardering. Voor level 2 type derivaten is de waardering gebaseerd op modellen en marktdata. Op grond van de omvang van de derivatenposities en de schattingselementen in de waardering, beschouwen wij de waardering van de derivaten als een kernpunt van onze controle.

Onze aanpak

De bank test op regelmatige wijze dat de onderpandwaarden die derivaten tegenpartijen berekenen aansluiten met de waardering van de derivaten in de administratie. Wij hebben deze interne controle getest. Wij hebben verder de waardering van een belangrijk gedeelte (meer dan 85%) van de totale waarde van de derivaten portefeuille in detail gecontroleerd. Van de portefeuille zijn verschillende soorten derivaten en looptijden van derivaten betrokken in de selectie. Voor onze controle hebben wij waarderingsspecialisten ingeschakeld. Zij hebben met eigen waarderingsmodellen en gebaseerd op beschikbare marktdata de reële waarde geverifieerd.

Onze observatie

Uit onze werkzaamheden blijkt dat de waardering van de derivaten heeft geresulteerd in een aanvaardbare bepaling van de reële waarde van de derivaten in de jaarrekening.

Hedge accounting

Omschrijving

De NWB Bank past macro en micro hedge-accounting toe om de waardering van activa en passiva en hiermee samenhangende derivaten voor de verslaggeving met elkaar in balans te brengen. Per 31 december 2015 bedraagt de verhoging van de activa als gevolg van het toepassen van hedge accounting EUR 11.5 miljard en voor passiva EUR 2.8 miljard. NWB Bank gebruikt complexe hedge accounting modellen. De juiste werking van deze modellen en de integriteit van de gegevens die worden gebruikt in deze modellen zijn van groot belang om de berekening van de hedge accounting aanpassingen te waarborgen. Gezien de complexiteit en het materiële belang van hedge accounting voor de jaarrekening beschouwen we de juiste toepassing als een kernpunt van onze controle.

Onze aanpak

Onze controlewerkzaamheden omvatten de beoordeling van de interne controlewerkzaamheden ten aanzien van het opnemen van derivaten in een hedge accounting relatie en de effectiviteitstoetsingen. Wij hebben vastgesteld dat wij voor onze controle konden steunen op deze interne controles.
Onze controlewerkzaamheden omvatten tevens een evaluatie van de toereikendheid van de hedge documentatie in overeenstemming met de vereisten van RJ 290 Financiële instrumenten. Daarnaast hebben we vastgesteld op totaal niveau dat de contract informatie zoals opgenomen in de hedge accounting modellen aansluit met de informatie in de financiële administratie. Tenslotte hebben we

de werking van de hedge accouting modellen in detail onderzocht door voor een aantal derivaten en afgedekte posities de uitkomst van het hedge accounting model te vergelijken met de hedge documentatie.

Onze observatie
We hebben vastgesteld dat hedge accounting conform RJ290 Financiële instrumenten is toegepast.

Betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking

Omschrijving
NWB Bank is afhankelijk van IT systemen voor de continuïteit van de activiteiten en betrouwbare financiële rapportages. In bijzonder het bronsysteem, de opzet van het datawarehouse, het betaalsysteem en de hedge accounting applicatie zijn zeer relevant in het kader van onze controle. We beschouwen de IT systemen daarom als een kernpunt van de controle.

Onze aanpak
We hebben de betrouwbaarheid en continuïteit van de IT systemen beoordeeld. Deze beoordeling is uitgevoerd door onze IT auditors en omvatte het testen van relevante interne controles met betrekking tot IT systemen en processen. Hierbij hebben wij ons voor onze controle met name gericht op het kernsysteem OPICS en het datawarehouse systeem. Voor deze systemen hebben onze IT auditors vastgesteld dat de interne controles gericht op de betrouwbare gegevensverwerking en de continuïteit effectief functioneerden. Met betrekking tot het uitbestede betalingssysteem, hebben wij van de accountant een ISAE 3402 type II rapport ontvangen. In dit rapport is vastgelegd dat de opzet en werking van de interne beheersingsmaatregelen met betrekking tot het betalingssysteem is beoordeeld en dat hierbij geen bijzonderheden zijn geconstateerd. Onze controlewerkzaamheden bestonden onder meer uit het bepalen van de minimaal verwachte aanwezige beheersingsmaatregelen bij NWB Bank en vervolgens het evalueren van de in de door de externe accountant gecertificeerde rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking daarvan en de uitkomsten daarvan.

Onze observatie
Uit onze werkzaamheden blijkt dat wij voor onze controle hebben kunnen steunen op de geautomatiseerde gegevensverwerking. Enkele bevindingen zijn gerapporteerd in onze rapportage aan Directie en Commissarissen.

Resultaat uit financiële transacties inclusief toelichting

Omschrijving
NWB Bank verantwoordt het ineffectieve deel van hedges alsmede bepaalde incidentele resultaten, zoals de gevolgen van het aanpassen van de looptijd van leningen, in het Resultaat uit financiële transacties. In de jaarrekening van NWB Bank wordt het totale Resultaat uit financiële transacties nader toegelicht in noot 2. Gezien het feit dat het Resultaat uit financiële transacties een belangrijk onderdeel vormt van het totaalresultaat van NWB bank, inzicht geeft in de effectiviteit van het rente- en valutarisicomanagement en uit andere belangrijke posten bestaat beschouwen we de toelichting op dit resultaat als een kernpunt van onze controle.

Onze aanpak

Management heeft een gedetailleerde specificatie van het Resultaat uit financiële transacties opgeleverd, waarvan wij de significante posten binnen dit resultaat in detail hebben gecontroleerd. Hierbij hebben we de resultaten als gevolg van hedge ineffectiviteit aangesloten op de uitkomsten van de hedge accounting modellen. Wij hebben de overige resultaten, waaronder het resultaat uit looptijdverlengingen van leningen, geëvalueerd op basis van onderliggende specificaties en brondocumentatie. Aanvullend hebben wij gecontroleerd of de uitsplitsing van het Resultaat financiële transacties in de jaarrekening toereikend is toegelicht.

Onze observatie

Uit onze werkzaamheden blijkt dat het Resultaat uit financiële transacties adequaat is verantwoord in de jaarrekening. Daarnaast vinden wij de toelichting hierop, zoals opgenomen in noot 2 van de jaarrekening, toereikend.

Verantwoordelijkheden van de Directie en de Raad van Commissarissen voor de jaarrekening

De Directie is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening en voor het opstellen van het directieverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is de Directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de Directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de Directie afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsels moet de Directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de Directie het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De Directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude ontdekken.

Voor een nadere beschrijving van onze verantwoordelijkheid ten aanzien van een controle van de jaarrekening verwijzen wij naar de website van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA). www.nba.nl/standaardteksten-controleverklaring.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Verklaring betreffende het directieverslag en de overige gegevens

Wij vermelden op basis van de wettelijke verplichtingen onder Titel 9 Boek 2 BW (betreffende onze verantwoordelijkheid om te rapporteren over het directieverslag en de overige gegevens):

- dat wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd naar aanleiding van het onderzoek of het directieverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de door Titel 9 Boek 2 BW vereiste overige gegevens zijn toegevoegd;
- dat het directieverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Benoeming

Wij zijn door de Raad van Commissarissen op 26 oktober 2006 benoemd als accountant van Nederlandse Waterschapbank N.V. voor de controle van het boekjaar 2007 en zijn sindsdien de externe accountant. In de Aandeelhoudersvergadering van 23 april 2015 is een nieuwe externe accountant benoemd met ingang van 1 januari 2016.

Amstelveen, 16 maart 2016

KPMG Accountants N.V.

M. Frikkee RA

Statutaire winstbestemmingsregeling

Deze is met ingang van het boekjaar 2005 gebaseerd op artikel 21 van de statuten, en luidt als volgt:

Artikel 21

1 Winstuitkeringen kunnen slechts plaatshebben, voor zover het eigen vermogen van de vennootschap groter is dan het bedrag van het gestorte en opgevraagde deel van het geplaatste kapitaal, vermeerderd met de reserves die krachtens de wet of de statuten moeten worden aangehouden.

2 De volgens de vastgestelde winst- en verliesrekening behaalde jaarwinst wordt als volgt aangewend:
a de directie is bevoegd met voorafgaande goedkeuring van de raad van commissarissen de winst geheel of gedeeltelijk toe te voegen aan de reserves;
b de na reservering eventueel resterende winst staat ter beschikking van de algemene vergadering;
c voor zover de algemene vergadering niet besluit tot uitkering van winst over enig boekjaar, wordt deze winst aan de reserves toegevoegd.

3 De algemene vergadering kan uitsluitend op grond van een door de raad van commissarissen goedgekeurd voorstel van de directie besluiten tot uitkering van winst ten laste van een voor uitkering vatbare reserve.

4 Voor zover er winst in de vennootschap is, kan de directie onder goedkeuring van de raad van commissarissen besluiten tot uitkering van een interim-dividend, met inachtneming van het in het eerste en tweede lid bepaalde, blijkens een tussentijdse vermogensopstelling overeenkomstig het bepaalde in artikel 105, vierde lid, van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

5 De algemene vergadering kan op een door de directie - onder goedkeuring van de raad van commissarissen - gedaan voorstel besluiten aan de aandeelhouders, ten laste van het hun toekomende deel van de winst, als dividend of interim-dividend andere waarden dan contanten uit te keren.

Voorgestelde winstverdeling

(in duizenden euro's)		2015		2014
Winst boekjaar		**94.706**		48.997
Het voorstel tot winstbestemming luidt als volgt:				
Dividend in contanten op aandelen A	0%	**-**	0%	-
Dividend in contanten op aandelen B	0%	**-**	0%	-
		-		-
Door de raad van commissarissen goedgekeurde reservering ten laste van de reserves		**94.706**		48.997
		94.706		48.997

Lijst van aandeelhouders per 1 januari 2016

	aantal aandelen A à € 115	aantal aandelen B à € 460
Waterschap Aa en Maas	627	301
Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht	281	60
Waterschap Brabantse Delta	2.016	483
Hoogheemraadschap van Delfland	755	60
Waterschap De Dommel	533	360
Waterschap Drents Overijsselse Delta	2.236	232
Wetterskip Fryslân	3.309	100
Waterschap Hollandse Delta	1.893	143
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	4.399	204
Waterschap Hunze en Aa's	1.915	175
Waterschap Noorderzijlvest	1.107	170
Waterschap Peel en Maasvallei	1.866	153
Provincie Drenthe	15	25
Provincie Friesland	24	25
Provincie Gelderland	44	50
Provincie Limburg	11	20
Provincie Noord-Brabant	33	40
Provincie Noord-Holland	43	60
Provincie Utrecht	43	60
Provincie Zeeland	15	20
Provincie Zuid-Holland	33	40
Waterschap Rivierenland	3.968	437
Waterschap Roer en Overmaas	535	146
Waterschap Rijn en IJssel	5.666	345
Hoogheemraadschap van Rijnland	4.858	289
Waterschap Scheldestromen	4.380	166
Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard	610	430
Staat der Nederlanden	1.208	3.333
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden	224	47
Waterschap Vallei en Veluwe	631	88
Waterschap Vechtstromen	7.158	423
Waterschap Zuiderzeeland	42	26
	50.478	8.511

Overzicht naleving principes Code Banken

De NWB Bank heeft in 2015 het pakket 'Toekomstgericht Bankieren' geïmplementeerd. Onder meer zijn de reglementen van de directie, de raad van commissarissen, de audit- en risicocommissie en de remuneratie- en benoemingscommissie en de gedragscode in overeenstemming met dit pakket gebracht. Het hoofdstuk Corporate Governance van het jaarverslag bevat een toelichting op een aantal aandachtsgebieden van de Code Banken.

PRINCIPE	TOEPASSING
Beheerste en integere bedrijfsvoering	
Formuleren van een missie, een strategie en doelstellingen.	Directiereglement[1] artikelen 1.1 en 1.3 Rvc Reglement[2] artikel 1.1 Profielschets rvc[3] artikel 1.5
Positionering bank.	Directiereglement artikel 1.3 Rvc Reglement artikel 1.1
Inrichting governance structuur en de naleving daarvan.	Directiereglement artikel 1.2 Rvc Reglement artikel 1.2
Voorbeeldfunctie directie en raad van commissarissen en de beoordeling daarvan.	Directiereglement artikel 3.1 Rvc Reglement artikel 2.1
Ontwikkelen, uitdragen en handhaven van bankstandaarden met betrekking tot integriteit, moraliteit en leiderschap.	Directiereglement artikel 3.2 Rvc Reglement artikel 2.2
Zorgdragen voor 'checks & balances' en borgen van een robuuste IT-infrastructuur door de directie en de raad van commissarissen.	Directiereglement artikelen 1.6, 1.9 en 4.5 Profielschets rvc artikel 2.4
Bevorderen van verantwoord gedrag en gezonde cultuur met oog voor het belang van de klanten van de bank en andere stakeholders en het toezicht daarop.	Directiereglement artikel 3.3 Rvc Reglement artikel 2.3
De uitgangspunten uit het Maatschappelijk Statuut gelden voor alle aangesloten banken. Deze uitgangspunten moeten in de organisatie van de bank worden geborgd en de bank betrekt deze ook in contacten met haar stakeholders. Daarmee wordt inzichtelijk op welke wijze de bank omgaat met de uitgangspunten uit het statuut.	Directiereglement inleiding Rvc Reglement inleiding Gedragscode artikel 1[4]
Naleving formele regelgeving en zelfregulering door alle medewerkers en de verantwoordelijkheid daarvoor.	Directiereglement artikel 3.4 Rvc Reglement artikel 2.4

1) Reglement voor de directie van de NWB Bank, februari 2015.
2) Reglement voor de raad van commissarissen van de NWB Bank, februari 2015.
3) Profielschets voor de benoeming van leden van de raad van commissarissen van de NWB Bank, februari 2015.
4) Gedragscode, september 2015.

Raad van commissarissen	
Samenstelling	Rvc Reglement artikel 3.7 Profielschets rvc artikelen 2 en 3.1
Instellen van een audit- en risicocommissie.	Rvc Reglement artikel 6.1
Voldoende tijd, inzet, betrokkenheid, kritisch en onafhankelijk.	Rvc Reglement artikel 1.10 Profielschets rvc artikelen 1.4 en 4
Bewustheid maatschappelijke rol en de belangen van stakeholders.	Rvc Reglement artikel 1.1 Profielschets rvc artikelen 1.5 en 2.6
Specifieke competentie- en ervaringseisen voor de leden van de audit- en risicocommissie.	Arc Reglement[5] artikel 2.2
Aanwezigheid programma van permanente educatie.	Rvc Reglement artikel 4.2a
Inhoud permanente educatie.	Rvc Reglement artikel 4.2a
Deelname programma van permanente educatie en de beoordeling van de effectiviteit daarvan.	Rvc Reglement artikelen 4.2a en 7.3
Evaluatie functioneren van de raad van commissarissen onder onafhankelijke begeleiding.	Rvc Reglement artikel 7.4
Passende vergoeding voor ieder lid van de raad van commissarissen.	Rvc Reglement artikel 13.1

Directie	
Samenstelling	Directiereglement artikelen 1.3, 4.3 en 4.4
Voorbereiding besluitvorming ten aanzien van risicobeheer door een lid van de directie.	Directiereglement artikelen 4.8 en 4.9
Impact mogelijke systeemrisico's op het risicoprofiel van de bank.	Directiereglement artikel 4.8
Aanwezigheid programma van permanente educatie voor de directie en het doel daarvan.	Directiereglement artikel 4.5
Inhoud programma van permanente educatie voor de directie.	Directiereglement artikel 4.5
Deelname ieder lid van de directie aan het programma van permanente educatie en het voldoen aan de eisen van dit programma.	Directiereglement artikel 4.6

Risicobeleid	
Integrale aanpak risicobeleid, transparant, zowel op korte- als langetermijn gericht, rekening houdend met reputatie- en niet-financiële risico's.	Directiereglement artikel 4.8 Rvc Reglement artikel 1.8c, 1.9 en 7.5 Profielschets rvc artikelen 1.7d, 2.3a en 2.4
Verantwoordelijkheid risicobeleid en waarborging adequaat risicomanagement.	Directiereglement artikel 1.6
Goedkeuring raad van commissarissen (materiële wijzigingen van) risicobereidheid op voorstel van de directie.	Directiereglement artikel 1.7a Rvc Reglement artikel 7.2
Toezicht raad van commissarissen op het door de directie gevoerde risicobeleid.	Rvc Reglement artikel 1.9 Arc Reglement artikelen 1.1a en 1.1b

5) Reglement voor de audit- en risicocommissie van de NWB Bank, februari 2015.

Audit	
Systematische controle op risicobeheersing door de directie.	Directiereglement artikel 1.6
Aanwezigheid interne auditfunctie en de rapportagelijnen.	Het audit charter[6] van de NWB Bank bepaalt dat de internal audit department (iad) rechtstreeks onder de voorzitter van de directie ressorteert. Deze functie is onafhankelijk van de lijn en staat los van de interne controlemaatregelen, die in de diverse onderdelen van de onderscheiden bedrijfsprocessen zijn geïntegreerd. De iad rapporteert primair aan de voorzitter van de directie van de bank. Het hoofd van de iad rapporteert zelfstandig aan de audit- en risicocommissie een kwartaalrapportage van de aan de directie verstrekte rapportages. Het hoofd van de iad kan rechtstreeks contact opnemen met de voorzitter van de audit- en risicocommissie van de raad van commissarissen. Het hoofd van de iad heeft ten minste één keer per jaar overleg met de voorzitter van de audit- en risicocommissie (arc Reglement artikel 4.6). Daarnaast houdt de audit- en risicocommissie ten minste eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van de directie overleg met de interne accountant (arc Reglement artikel 1.3).
Periodieke informatie-uitwisseling tussen de iad, de externe accountant en de audit- en risicocommissie.	Tussen de iad, externe accountant en de audit- en risicocommissie vindt periodiek informatie-uitwisseling plaatst. In het kader van deze informatie-uitwisseling is ook de risicoanalyse en het auditplan van de iad en van de externe accountant onderwerp van overleg (audit charter).
Bespreking tussen de iad, DNB en de externe accountant over elkaars risicoanalyse, bevindingen en auditplan en de bevordering daarvan.	De iad neemt het initiatief om ten minste één keer per jaar met De Nederlandsche Bank (DNB)/Europese Centrale Bank (ECB) en de externe accountant in een vroeg stadium elkaars risicoanalyse, bevindingen en auditplan te bespreken. De directie en de iad bevorderen dat dit trilateraal overleg periodiek plaatsvindt (audit charter).

6) Audit Charter van de NWB Bank, januari 2016.

Beloningsbeleid	
Zorgvuldig, beheerst en duurzaam beloningsbeleid.	Directiereglement artikel 6 Rbc Reglement artikel 1a[7] Toetsing beloningsbeleid NWB Bank[8]
Het totale inkomen van een lid van de directie.	Directiereglement artikel 7.3 Rbc Reglement artikel 1b Beloningsbeleid directie NWB Bank[9]
Variabele beloning van een lid van de directie.	Directiereglement artikel 7.3 Rbc Reglement artikel 1b Beloningsbeleid directie NWB Bank

7) Reglement voor de remuneratie- en benoemingscommissie van de NWB Bank, februari 2015.
8) Toetsing beloningsbeleid NWB Bank, november 2014.
9) Beloningsbeleid directie NWB Bank, september 2015.

Colofon

Redactie en productiebegeleiding:
NWB Bank
Andrea Groenewegen, Full-fledged Services
The KEY Agency, Den Haag

Fotografie:
Foto's op pag. 5 t/m 10: directie en raad van commissarissen, fotograaf: Bert Rietberg
Foto op pag. 53: activiteit van NL Doet, fotograaf: Izabella de Jong
Foto op pag. 66: uitreiking Waterinnovatieprijs 2015, fotograaf: Ron Offermans
Foto op pag. 67: bron: NWB Fonds, fotograaf: Henk Loijenga (privécollectie)

Vormgeving en productie:
The KEY Agency, Den Haag

© 2016 | Nederlandse Waterschapsbank N.V.